

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Lauros Čurkinaitės,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Civilinės bylos nutraukimo instituto taikymas Lietuvos teismų
praktikoje**

Vadovė: lekt. dr. Vīgita Vėbraitė

Recenzentas: lekt. dr. Aurimas Brazdeikis

Vilnius 2012

Turinys

Ižanga	2
1. Civilinės bylos nutraukimas – bylos užbaigimo nepriėmus teismo sprendimo būdas ..	5
2. Civilinės bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto santykis	8
2.1. <i>Civilinės bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto panašumai</i>	8
2.2. <i>Civilinės bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto skirtumai</i>	10
3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse numatytų civilinės bylos nutraukimo pagrindų pakeitimų analizė ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse ir kitų Baltijos valstybių civilinio proceso kodeksuose įtvirtintų civilinės bylos nutraukimo pagrindų lyginamoji analizė	12
3.1. <i>Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse numatytų civilinės bylos nutraukimo pagrindų pakeitimų analizė</i>	12
3.2. <i>Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse ir kitų Baltijos valstybių civilinio proceso kodeksuose įtvirtintų civilinės bylos nutraukimo pagrindų lyginamoji analizė</i>	17
4. Civilinės bylos nutraukimo pagrindų taikymo analizė ir vertinimas Lietuvos teismų praktikoje	20
4.1. <i>Civilinės bylos nutraukimas, jeigu byla nenagrinėtina teisme civilinio proceso tvarka, išskyrus atvejus, kai byla teisinga administraciniam teismui</i>	20
4.2. <i>Civilinės bylos nutraukimas, jeigu ieškovas ar pareiškėjas, kurie kreipėsi į teismą, yra nesilaikę tos kategorijos byloms nustatytos ginčo išankstinio sprendimo ne teisme tvarkos ir nebegalima šia tvarka pasinaudoti</i>	28
4.3. <i>Civilinės bylos nutraukimas, jeigu yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, arba teismo nutartis priimti ieškovo ieškinio atsisakymą ar patvirtinti šalių taikos sutartį</i>	31
4.4. <i>Civilinės bylos nutraukimas, jeigu ieškovas atsisakė ieškinio ir atsisakymą teismas priėmė</i>	41
4.5. <i>Civilinės bylos nutraukimas, jeigu šalys sudarė taikos sutartį ir teismas ją patvirtino</i>	49
4.6. <i>Civilinės bylos nutraukimas, jeigu yra įsiteisėjęs arbitražo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu</i>	56
4.7. <i>Civilinės bylos nutraukimas, jeigu mirus fiziniam asmeniui, kuris buvo viena iš bylos šalių, atsižvelgiant į ginčo teisinius santykius, neleidžiamas teisių perėmimas</i>	57
4.8. <i>Civilinės bylos nutraukimas, jeigu likvidavus juridinį asmenį, kuris buvo viena iš bylos šalių, atsižvelgiant į ginčo teisinius santykius, neleidžiamas teisių perėmimas</i>	59
4.9. <i>Civilinės bylos nutraukimas kitais Civilinio proceso kodekso numatytais atvejais</i>	60
Išvados	65
Literatūros sąrašas	68
Santrauka	79
Summary	80

Ižanga

Nagrinėjamos temos aktualumas. Civilinės bylos nutraukimo instituto taikymo juridinių konsekvencijų, eliminuojančių galimybę kreipiantis su tapačiu ieškiniu ar pareiškimu ginti pažeistas ar ginčijamas teises ar įstatymų saugomus teisėtus interesus, socialinių santykių vystymosi sąlygotos bylos nutraukimo pagrindų modifikacijos taikymo reikšmė bei vis didėjanti visuomeninių ginčų gausa, reikalaujanti vienodo įstatymų aiškinimo ir taikymo, suponuoja naujausios teismų praktikos analizės fundamentalumą.

Tyrimo tikslas – išsamios ir visapusiškos teismų praktikos analizės pagalba išskirti civilinės bylos nutraukimo pagrindų taikymo ypatumus, dėl skirtingų teismų pozicijų kylančias problemas bei pateikti potencialius jų sprendimo būdus.

Darbo uždaviniai :

- 1) Iš galimų būdų užbaigti bylos nagrinėjimą nepriėmus teismo sprendimo išskyrus civilinės bylos nutraukimą, atskleisti civilinės bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto santykį;
- 2) Išanalizavus 2011 m. birželio 21 d. redakcijos Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse civilinės bylos nutraukimo pagrindų pakeitimus sąlygojusias priežastis, įvertinti minėtų pakeitimų pagrįstumą;
- 3) Palyginti Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse įtvirtintus civilinės bylos nutraukimo pagrindus su kitų Baltijos valstybių civilinio proceso kodeksuose numatytais pagrindais;
- 4) Išsamiai ir visapusiškai išanalizuoti aktualią teismų praktiką, kurioje taikomas civilinės bylos nutraukimo institutas.

Tyrimo objektas. Didžiausias dėmesys darbe skiriamas aktualiausios Lietuvos Aukščiausiojo teismo (nuo 2005 m.), Vilniaus apygardos bei Vilniaus m. 1 apylinkės teismo (nuo 2011 m.) praktikos analizei, kurioje taikytas civilinės bylos nutraukimo institutas. Kitų teismų, t. y. Lietuvos apeliacinio ir Kauno apygardos teismo, ar ankstesnio laikotarpio teismų praktika nagrinėjama išimtiniais konkrečiais atvejais siekiant pabrėžti teismų pozicijos modifikaciją ar specifinį bylos nutraukimo pagrindo aiškinimo ar taikymo atvejį. Teismų praktikos analizės kontekste siekiant išskirti bylos nutraukimo instituto ypatumus, aptariamos teisės kreiptis į teismą prielaidos ir tinkamo įgyvendinimo sąlygos, leidžiančios atriboti civilinės bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto institutus, svarstomas civilinės

bylos nutraukimo pagrindų pakeitimas, pateikiama lyginamoji giminingų – Baltijos valstybių – civilinės bylos nutraukimo pagrindų analizė.

Darbo metodai. Siekiant minėto darbo tikslo yra naudojami teoriniai metodai. Visų pirma paminėtinas *analizės* metodas, nes tik šio metodo pagalba įmanomas teismų pozicijos konkrečių civilinės bylos nutraukimo pagrindų taikymo ir tokio taikymo probleminių aspektų atskleidimas. Teisės aktų palyginimas, skirtumų identifikavimas neįmanomas nepanaudojus lyginamojo metodo. *Sisteminis* metodas pasitelkiamas Civilinio proceso kodekso bei kitų teisės aktų nuostatų santykio aiškinimo, bylos nutraukimo pagrindų pakeitimo vertinimo tikslu. *Teleologinio* metodo pagalba identifikuojami įstatymų leidėjo ketinimai keičiant bylos nutraukimo pagrindų reglamentavimą, o be *loginio* metodo nebūtų galima įvertinti teismų praktikoje pateiktų išaiškinimų bei civilinės bylos nutraukimo pagrindų taikymo konkrečiomis diferentiškomis aplinkybėmis pagrįstumo.

Originalumas. Lietuvoje civilinės bylos nutraukimo institutas nagrinėtas daugiausia doktriniuose šaltiniuose, apsiribojant teisės normų įvardinimu ir hipotetiniu jų taikymu praktikoje. Vadovėlyje „*Civilinis procesas: teorija ir praktika*“¹ analizuojant civilinės bylos nutraukimą pateikiama tik 2004 – 2006 m. teismų praktika, todėl šiandienos gausi, bet prieštaringa Lietuvos teismų praktika reikalinga išsamios analizės.

Darbo šaltiniai. Svarbiausias šaltinis civilinės bylos nutraukimo pagrindų taikymo specifikai ir problematikai atskleisti yra naujausia Lietuvos Aukščiausiojo, Vilniaus apygardos bei Vilniaus m. 1 apylinkės teismų praktika. Aktualiausias iš naudojamų Lietuvos Respublikos norminių teisės aktų – Civilinio proceso kodeksas – naudojamas civilinės bylos nutraukimo pagrindų reglamentavimo ypatumams, santykiui su kitais teisės aktais atskleisti bei modifikavimui pagrįsti. Išskiriant civilinės bylos nutraukimą iš kitų bylos užbaigimo nepriėmus teismo sprendimo būdų, civilinės bylos ir pareiškimo palikimo nenagrinėto santykį, remiamasi tokiais doktriniais šaltiniais kaip E. Laužiko, V. Mikelėno, V. Nekrošiaus „Civilinio proceso teisė“, A. Driuko, V. Valančiaus „Civilinis procesas: teorija ir praktika“ bei Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso komentarais, analizuojant civilinės bylos nutraukimo pagrindų pakeitimus naudinga kolektyvinė monografija „Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai“, o aptariant teisės kreiptis į teismą prielaidas ir tinkamo įgyvendinimo sąlygas – S. Vėlyvio, G. Abromavičienės straipsnis „Kai kurios teisės kreiptis į teismą bendrosios sąlygos“.

---

¹ DRIUKAS, Artūras; VALANČIUS, Virgilijus. *Civilinis procesas: teorija ir praktika: vadovėlis*. III tomas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 483 – 552.

Darbo struktūra. Darbas pradedamas požymių, išskiriančių civilinės bylos nutraukimą iš kitų bylos užbaigimo nepriėmus teismo sprendimo būdų. Jis susideda iš trijų stambiausių dalių, aptariančių bylos nutraukimo instituto ypatumus teorijoje, taikymo specifiką praktikoje bei įtvirtinto reglamentavimo Lietuvos, Latvijos ir Estijos civilinio proceso kodeksuose palyginimą.

1. Civilinės bylos nutraukimas – bylos užbaigimo nepriėmus teismo sprendimo būdas

Lietuvos Respublikos Konstitucijos² 30 straipsnio (toliau – str.) 1 dalyje (toliau – d.) *expressis verbis* įtvirtinta asmens, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos³, teisė kreiptis į teismą. Teisės literatūroje⁴ minėta teisė iš esmės laikoma teise į teisminę gynybą, argumentuojant tuo, kad teismas negali apsiriboti vien tokio kreipimosi priėmimu, o privalo išnagrinėti bylą iš esmės. Teigiama, kad teisė kreiptis į teismą nėra absoliuti ir neribojama. Vis dėlto Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo teisės kreiptis į teismą absoliutumą⁵, kadangi konstitucinė asmens teisė kreiptis į teismą nereiškia, jog įstatymų leidėjas procesiniuose įstatymuose negali nustatyti kreipimosi į teismą tvarkos ir tam tikrų formalių reikalavimų, kuriuos turi atitikti teismui pateikiamas kreipimasis. Pats savaime tokių formalių reikalavimų nustatymas dar nereiškia, kad yra dirbtinai suvaržyta asmens konstitucinė teisė kreiptis į teismą ar nepagrįstai apsunkintas šios teisės įgyvendinimas⁶.

Vienas iš pagrindinių teismo, nagrinėjančio civilinę bylą, tikslų, nustatytų Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso⁷ (toliau – CPK) 2 str. – ginti pažeistas ar ginčijamas asmenų materialines subjektines teises ar įstatymo saugomus interesus, siekiant kuo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių. Tokiu būdu atsakoma į ieškovo pareikštą reikalavimą, atkuriami pažeista subjektinė teisė ar teisėtas įstatymo saugomas interesus, nustatomos šalių

² Valstybės žinios, 1992, Nr. 33 – 1014.

³ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. birželio 6 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsnio pavadinimo „Konstitucinis Teismas – teisminė institucija“ ir šio straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“ yra konstatavęs, kad asmens pažeistos teisės, *inter alia* įgytosios teisės ir teisėti interesai, turi būti ginami neatsižvelgiant į tai, ar jie tiesiogiai yra įtvirtinti Konstitucijoje. Valstybės žinios, 2006, Nr. 65-2400.

⁴ Pavyzdžiui, S. Vėlyvis, analizuodamas teisės į teisminę gynybą sąvoką civilinio proceso doktrinoje, pateikė išvadą, kad teisės į teisminę gynybą turinį sudaro dvi tarpusavyje glaudžiai susijusios subjektinės teisės, kurios tik drauge sudaro teisės į teisminę gynybą sąvoką, t. y., pirma – subjektinė procesinė teisė kreiptis į teismą teisminės gynybos ir antra – subjektinė materialinė teisė į to reikalavimo, kurio gynybos siekia besikreipiantis asmuo, patenkinimą. Plačiau žr. VĖLYVIS, Stasys. Teisė į teisminę gynybą civilinio proceso doktrinoje. In *Teisė į teisminę gynybą ir jos realizavimo praktiniai aspektai*. Tarptautinė mokslinė – praktinė konferencija. Vilnius: UAB „Visus plenus“, 2006, p. 205.

⁵ Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 131 straipsnio 4 dalies (2001 m. rugsėjo 11 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 234 straipsnio 5 dalies (2003 m. balandžio 10 d., 2003 m. rugsėjo 16 d. redakcijos), 244 straipsnio 2 dalies (2003 m. balandžio 10 d., 2003 m. rugsėjo 16 d. redakcijos), 407 straipsnio (2003 m. birželio 19 d. redakcija), 408 straipsnio 1 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 414 straipsnio 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir dėl pareiškėjo – Šiaulių rajono apylinkės teismo prašymų iširti, ar Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 410 straipsnis (2002 m. kovo 14 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios, 2006, Nr. 7-254.

⁶ ABRAMAVIČIUS, Armanas. Teisė į teisminę gynybą Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje. *Jurisprudencija*, 2009, nr. 3 (117), p. 25.

⁷ Valstybės žinios, 2002, Nr. 36 – 1340.

teisės bei pareigos, t. y. priimamas teismo sprendimas⁸, o tai dažniausiai suponuoja teisminio bylos nagrinėjimo pabaigą. Pažymėtina, kad egzistuoja atvejai, kada civilinė byla baigiama nepriėmus teismo sprendimo. Atsižvelgiant į atsiradimo momentą, teisės doktrinoje išskiriamos dvi skirtingų priežasčių grupės, lemiančios tokią bylos baigtį. Pirmoji sietina su bylos iškėlimo teisėtumu (įstatyme nustatytų sąlygų ir tvarkos laikymusi) ir pagrįstumu, – jei ieškinys paduotas nesilaikant teisės kreiptis į teismą prielaidų ir jos tinkamo įgyvendinimo sąlygų reikalavimo, ir šio reikalavimo pažeidimas paaiškėja proceso metu jau po civilinės bylos iškėlimo, darytina išvada, kad civilinė byla iškelta neteisėtai. Teisės kreiptis į teismą prielaidomis teisės literatūroje vadinamos aplinkybės, rodančios, ar besikreipiantis į teismą asmuo tikrai turi teisę kreiptis į teismą⁹. Jei asmuo iš viso neturi teisės pareikšti ieškinį teisme, tokios aplinkybės pagrįstai įvardinamos nepašalinamomis¹⁰. Atkreiptinas dėmesys, kad teisės pareikšti ieškinį neturėjimas bei netinkamas jos realizavimas įstatymų leidėjo yra siejamas su atsisakymo priimti ieškinį institutu, reglamentuojamu CPK 137 str. 2 d., kurios 1 p. įtvirtinta vienintelė nepašalinama teisės kreiptis į teismą aplinkybė – ieškinio nepriskirtinumas apskritai teismui, nenagrinėtinumas civilinio proceso tvarka. Tokia išvada darytina CPK 137 str. 1 d. sistemiškai aiškinant su minėto straipsnio 4 d., kurioje įtvirtinti kreipimosi į teismą sąlygų pažeidimo procesiniai padariniai. Toks sisteminis aiškinimas suponuoja CPK 137 str. 2 d. įtvirtinto baigtinio sąrašo likusių sąlygų priskyrimą pašalinamosioms, o tai reiškia, kad asmuo, pašalinus arba išnykus aplinkybėms, buvusioms kliūtims priimti ieškinį, gali pakartotinai su tapačiu ieškiniu įgyvendinti teisę į teisminę gynybą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama teisė arba įstatymų saugomas interesas.

Teisės moksle skiriamos šios procesinės *teigiamos* teisės kreiptis į teismą prielaidos: ieškovo civilinis procesinis teismumas, ginčo priskirtinumas teismo kompetencijai nagrinėti civilinio proceso tvarka, įstatymo nustatytos bylų išankstinio sprendimo ne teisme tvarkos laikymasis. *Neigiamomis* procesinėmis teisės kreiptis į teismą prielaidomis įvardinamos įsiteisėjusio teismo ar arbitražo sprendimo tapačioje byloje nebuvimas, įsiteisėjusios teismo nutarties priimti ieškovo atsisakymą ieškinio ar patvirtinti šalių taikos sutartį, priimtų dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, nebuvimas. Teigiamos

⁸ *Ibidem* 259 str. 1 d.

⁹ AMBRASAITIENĖ, Goda; NORKUS, Rimvydas. *Atskirų civilinio proceso stadijų ir atskirų kategorijų civilinių bylų nagrinėjimo ypatumai*: mokymo priemonė [interaktyvus]. Vilnius: 2007 [žiūrėta 2011-12-04], p. 11. Prieiga per internetą: http://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/katedros/civilinio_proceso_katedra/Methodines_priemones/Methodine_priem.pdf > [žiūrėta 2011-12-04].

¹⁰ VĖLYVIS, Stasys, ABROMAVIČIENĖ, Gitana. Kai kurios teisės kreiptis į teismą bendrosios sąlygos. *Jurisprudencija*, 2006, t 2 nr. 80, p. 124.

prielaidos yra privalomos ir taikomos komuliatyviai tam, kad asmuo turėtų procesinę teisę kreiptis į teismą. Taip pat neturi būti nė vienos neigiamos prielaidos.

Tinkamo teisės kreiptis į teismą realizavimo sąlygomis vadinamos aplinkybės, rodančios, ar į teismą besikreipiantis asmuo tinkamai šią teisę įgyvendina¹¹ ir yra skirstomos į dvi grupes, atsižvelgiant į jų nesilaikymo procesines teises pasekmes. Pirmą grupę sudaro sąlygos, kurių nesilaikius nustatomas terminas ieškinio trūkumams pašalinti: ieškinio atitikimas formos ir turinio reikalavimams, žyminio mokesčio sumokėjimas, ieškinį padavusio asmens veiksnumas. Antrąją grupę sudaro tokios teisės kreiptis į teismą tinkamo įgyvendinimo sąlygos, kurių nesilaikymas lemia teismo atsisakymą priimti ieškinį: bylos teisingumas teismui, įstatymo nustatytos tai bylų kategorijai išankstinio sprendimo ne teisme tvarkos laikymasis, kai yra galimybė šia tvarka pasinaudoti, tapačios bylos teismo žinioje nebuvimas, šalių susitarimo perduoti ginčą spręsti arbitražui nebuvimas, pareiškimą padavusio asmens veiksnumas, įgaliojimo vesti bylą kito asmens vardu turėjimas. Minėtos sąlygos taikomos kartu, t. y. tam, kad kreipimosi į teismą tvarka nebūtų pažeista, pareiškimą paduodantis asmuo privalo laikytis visų antrosios grupės sąlygų. Nesilaikymas nors vienos iš jų lemia teismo atsisakymą priimti pareiškimą.

Analogiškai teisės kreiptis į teismą tinkamo realizavimo sąlygos skirstytinos į teigiamas, prie kurių priskiriamos: ieškinio atitikimas formos ir turinio reikalavimams, žyminio mokesčio sumokėjimas, bylos teisingumas, išankstinis bylos sprendimas ne teismo tvarka, jei tokia tvarka dar galima pasinaudoti, pareiškėjo veiksnumas bei įgaliojimo vesti bylą kito asmens vardu turėjimas, ir neigiamas, t. y. tapačios bylos teismo žinioje nebuvimas ir arbitražinio susitarimo nebuvimas. Todėl tinkamai įgyvendinant procesinę subjektinę teisę į ieškinį, turi būti visos teigiamos ir nė vienos neigiamos sąlygos.

Antrą grupę priežasčių, lemiančių bylos baigtį nepriėmus teismo sprendimo, sudaro priežastys, kurių atsiradimas po teisėto ir pagrįsto bylos iškėlimo daro jos tolesnį nagrinėjimą negalimą. Priklausomai nuo priežasčių pašalinimo galimybės skiriasi ir priežasčių pobūdis – tapataus ieškinio padavimo teismui leidimą įstatymai sieja tik su potencialiai pašalinamomis priežastimis, kitu atveju bylos iškėlimas pagal tapatų ieškinį negalimas. Skirtingo šių priežasčių pobūdžio konsekvencija yra dviejų institutų – bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto – egzistavimas Lietuvos Respublikos civilinio proceso teisėje. Kadangi CPK įtvirtintame reglamentavime pastebima tiek minėtų institutų taikymo pagrindų, tiek ir

---

¹¹ *Cit. op.* 9, p. 11.

sukeliamų procesinių teisinių padarinių distinkcija, nagrinėtinas civilinės bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto tarpusavio santykis.

2. Civilinės bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto santykis

Tam, kad būtų galima nustatyti civilinės bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto santykį, išskirtini pagrindiniai minėtų institutų panašumai bei ypatingai atkreiptinas dėmesys į skirtumus, padedančius įvertinti bylos nutraukimo nepriėmus teismo sprendimo būdų ypatumus.

2.1. Civilinės bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto panašumai

Teisės moksle išskirtini tokie civilinės bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto panašumai:

1) Civilinės bylos baigimo nepriėmus teismo sprendimo institutai taikomi pirmosios, apeliacinės instancijos (CPK 302 str., 326 str. 1 d. 5 p.) bei kasaciniame teisme (CPK 340 str. 5 d., 359 str. 1 d. 6 p., 6 d.), o taip pat ir atnaujinus procesą (CPK 370 str. 4 d.). Tačiau šių institutų taikymas nėra besąlyginis – įstatyme numatyta išimtis, kad apeliaciniame ir kasaciniame procese netaikomi CPK 296 str. 1 d. 7, 8 ir 11 p. Atnaujinus procesą teismui keliamas reikalavimas bylą pakartotinai nagrinėti laikantis bendrųjų CPK taisyklių, neperžengiant ribų, apibrėžtų proceso atnaujinimo pagrindais bei bylą nagrinėjančio teismo kompetencija (CPK 367 str., 370 str. 4 d.), nes kitaip būtų paneigta proceso atnaujinimo stadijos specifika. Tačiau jeigu atnaujinus procesą byloje ir bylą nagrinėjant pakartotinai paaiškėja aplinkybės, dėl kurių procesas pagal pradinį ieškinį (pareiškimą) buvo pradėtas neteisėtai ar nepašalinus tam tikrų trūkumų, bendruosius bylos (o ne proceso dėl bylos atnaujinimo) nutraukimo ar pareiškimo palikimo nenagrinėto pagrindus teismas turi taikyti atsižvelgdamas į tai, koku pagrindu byla atnaujinta, kokios instancijos teismas nagrinėja atnaujintą bylą, ar byla, kurioje procesas atnaujintas, anksčiau buvo išnagrinėta apeliacinės instancijos ar kasaciniame teisme <...>¹². Jei byla atnaujinta pakartotinai, o atnaujinimo pagrindas yra, pavyzdžiui, naujų aplinkybių ar įrodymų, susijusių su ieškinio pagrindu, paaiškėjimas arba aiškios materialiosios teisės normos taikymo sprendžiant ieškinio pagrįstumo klausimą klaidos padarymas, proceso

---

¹² DRIUKAS, A., *et al Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras*. Vilnius: Justitia, 2005. II t., p. 243.

teisėtumas ar pareiškimo palikimas nenagrinėto nekvestionuojamas.

2) Civilinė byla nutraukiama ir pareiškimas paliekamas nenagrinėtas pasirengimo teisminei bylos nagrinėjimui stadijoje esant įstatyme numatytiems pagrindams, pavyzdžiui, įsiteisėjusio teismo sprendimo dėl tapataus ginčo buvimas, bylos nagrinėjimo negalimumas civilinio proceso tvarka, fizinio asmens mirtis, kai nagrinėjamoje byloje neleidžiamas teisių perėmimas ir pan. CPK 231 str. įtvirtinta, kad taikinimo procedūra yra privaloma parengiamojo posėdžio sudėtinė dalis. CPK 231 str. 1 d. nurodyta, kad, kai nustatoma ginčo esmė, teismas pasiūlo šalims abipusėmis nuolaidomis pasiekti priimtina abiem šalims susitarimą ir sudaryti taikos sutartį. Taikos sutarties teisme patvirtinimo padarinys – bylos nutraukimas ir iš jo išplaukiančios juridinės pasekmės. Pareiškimas paliekamas nenagrinėtas, pavyzdžiui, abejoms šalims be svarbių priežasčių neatvykus į parengiamąjį teismo posėdį, kai joms buvo tinkamai pranešta apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką (CPK 230 str. 3 d.) ir pan.

3) Teismas civilinę bylą nutraukia ir palieka pareiškimą nenagrinėtą abiejose – tiek ginčo, tiek ypatingojoje – teisenose, šių institutų pagrindai taikomi nagrinėjant bylą supaprastinto proceso tvarka. Ginčo teisenoje minėti institutai taikomi ne tik ieškinyje, bet taip pat ir priešieškinyje pareikštiems reikalavimams, kadangi priešieškiniis yra pareiškiamas pagal taisykles, nustatytas ieškiniui pareikšti (CPK 143 str. 3 d.). Atsižvelgtina į tai, kad vertinant ypatingosios teisenos esmę egzistuoja civilinės bylos nutraukimo šalims sudarius taikos sutartį ir teismui ją patvirtinus netaikymo išimtis (CPK 293 str. 1 d. 5 p.). Minėtos išimties egzistavimas sąlygotas ypatingosios teisenos esmės ir galiojančių principų. Ypatingosios teisenos bylų tikslas paprastai yra ne pažeistos materialiosios subjektinės teisės gynimas (šio principo išimčių yra labai nedaug, – pavyzdžiui, bylos dėl antstolių ir notarų veiksmų), o tinkamas tam tikrų materialiosios teisės normų įgyvendinimas, jų administravimas, tam tikrų sąlygų joms įgyvendinti siekiant įtvirtinti tam tikras asmens materialiąsias subjektines teises konstatavimas ir įtvirtinimas¹³. Ypatingosios teisenos bylose paprastai nėra priešingų interesų, galimas ir jų sutapimas. Šios teisenos specifika lemia ne tik rašytinio proceso, tiesioginio dalyvavimo ir viešumo ribojimo principų, bet taip pat ir oficialumo, tardomojo proceso, lemiančių didesnę teismo aktyvumą, teismo pareigą nustatyti materialiąją tiesą bei dalyvaujančių asmenų pateiktų įrodymų teismo nesaistymą, galiojimą. Be to, skirtingai

---

¹³ LAUŽIKAS, Egidijus; MIKELĖNAS, Valentinas; NEKROŠIUS, Vytautas *Civilinio proceso teisė: vadovėlis*, Justitia: Vilnius, 2005. II t., p. 384.

nei ginčo teisenoje, ypatingojoje teisenoje negalioja dispozityvumo principas. Dėl ypatingajai teisenai būdingo sprendimo už akių priėmimo negalimumo (CPK 443 str. 9 d.), ginčo dėl teisės nebuvimo, rungimosi principo neveikimo ir aktyvaus teismo vaidmens, arbitražinio susitarimo negalimumo (Komerčinio arbitražo įstatymo¹⁴ 1, 11 str.) netaikomi CPK 296 str. 1 d. 5 – 6, 9 p. įtvirtinti pareiškimo palikimo nenagrinėto pagrindai. Įstatyme įtvirtintas nagrinėjamų bylos baigimo nepriėmus teismo sprendimo institutų taikymas dokumentiniame procese (CPK 427 str. 1 d., 430 str. 9 d.) bei bylose dėl teismo įsakymo išdavimo (CPK 431 str. 3 d., 432 str., 435 str. 3 d., 439 str. 7 – 8 d.).

4) Civilinės bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto institutų pagrindai, įvertinus jų taikymo ypatumus, tokius kaip, pavyzdžiui teisinių pasekmių išaiškinimas šalims civilinės bylos nutraukimo atveju ar termino kliūtims šalinti nustatymas pareiškimą paliekant nenagrinėtą, teismo taikomi *ex officio*, neatsižvelgiant į tai, kieno iniciatyva – byloje dalyvaujančių asmenų ar teismo – išsiaiškintas atitinkamo pagrindo egzistavimo faktas.

2.2. Civilinės bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto skirtumai

Nagrinėjant civilinės bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto skirtumus, manytina, reikia atsižvelgti į tokius aspektus:

- 1) Ar asmuo turėjo teisę kreiptis į teismą teisminės gynybos ir ar tinkamai šią teisę įgyvendino;
- 2) Aplinkybių, suponuojančių teismo sprendimo priėmimo negalimumą, atsiradimo laikas;
- 3) Ginčo išsprendimo negalimumo pobūdis: ar pobūdis yra absoliutus (ginčo negalima išspręsti apskritai), ar santykinis (ginčo negalima išspręsti tik konkrečiu atveju);
- 4) Atitinkamo instituto pagrindų taikymo sukeltos procesinės teisinės pasekmės.

Civilinė byla gali būti nutraukiama tiek esant neteisėtam, tiek ir teisėtam bylos iškėlimo faktui. Neteisėtai civilinė byla yra iškelta tokiu atveju, kai asmuo apskritai neturėjo teisės kreiptis į teismą teisminės gynybos. Kaip minėta, pripažįstama, kad asmuo turi teisę kreiptis į teismą tik tada, kai egzistuoja visos teigiamos ir nė vienos neigiamos procesinės teisės kreiptis į teismą prielaidos. Nesant nors vienos teigiamos ar esant bent vienai neigiamai procesinės teisės kreiptis į teismą prielaidai, teismas pripažins bylos iškėlimą neteisėta.

---

¹⁴ Valstybės žinios, 1996, Nr. 39-961.

Aplinkybių buvimą, dėl kurių negalima priimti teismo sprendimo, galima pavadinti retrospektyviu, t. y. jos egzistavo jau prieš asmeniui kreipiantis su ieškiniu į teismą, taip pat civilinės bylos iškėlimo stadijoje ir tolimesniame jos nagrinėjime iki pat nutraukimo. Esant teisėtam civilinės bylos iškėlimo faktui, galima situacija, kai aplinkybės, sudarančios pagrindą teismo sprendimo priėmimo negalimumui, atsiranda tolimesnio proceso metu jau po bylos iškėlimo, pavyzdžiui, miršta fizinis asmuo ar likviduojamas juridinis asmuo, kuris yra viena iš ginčo šalių, ir, atsižvelgiant į ginčo teisinius santykius, yra negalimas teisių perėmimas (CPK 293 str. 1 d. 7, 8 p.). Atsižvelgiant į tai, kad neįmanoma pašalinti priežasčių, dėl kurių byla nutraukta, bylos nutraukimo instituto pagrindų taikymo procesinė teisinė pasekmė – negalimumas pakartotinai kreiptis į teismą su tapačiu ieškiniu (CPK 294 str. 2 d.).

Pareiškimo palikimo nenagrinėto atveju, asmuo netinkamai realizuoja teisę kreiptis į teismą. Yra keliamas reikalavimas visų teigiamų tinkamo teisės kreiptis į teismą aplinkybių egzistavimui ir nė vienos neigiamos nebuvimui. Minėtų aplinkybių atsiradimo momentas galimas tiek prieš iškėliant civilinę bylą teisme ir jų buvimas gali tęstis iki pareiškimo palikimo nenagrinėto jau teismo proceso metu, tiek ir po bylos iškėlimo. Nesilaikius šio reikalavimo ginčo išsprendimas iš esmės tampa negalimas būtent šiame procese, o asmuo nepraranda teisės pašalinę priežastis, dėl kurių pareiškimas paliktas nenagrinėtas, kreiptis į teismą ateityje su tapačiu pareiškimu (CPK 297 str. 2 d.). Pažymėtina, jog galimi pareiškimo palikimo nenagrinėto pagrindai, skirtingai nei civilinės bylos nutraukimo pagrindai, yra numatyti ne tik CPK, bet ir CK.

Nors teismo nutartis nutraukti bylą, kaip ir nutartis pareiškimą palikti nenagrinėtą, skundžiama atskiruoju skundu (CPK 295 str., 298 str.), tačiau minėtos diferentiškos civilinės bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto juridinės pasekmės lemia tai, kad bylos nutraukimo, skirtingai nei pareiškimo palikimo nenagrinėto, atveju pirmosios instancijos teismas net ir sutikdamas su gautu atskiruoju skundu, neturi teisės panaikinti skundžiamos nutarties. Toks atskirasis skundas kartu su byla ir atsiliepimais į atskirąjį skundą visais atvejais išsiunčiamas nagrinėti apeliacinės instancijos teismui (CPK 334 str. 2 d. 2 p.). Esant pareiškimui paliktam nenagrinėtam, pirmosios instancijos teismas, jei sutinka su atskirojo skundo argumentais, gali pats panaikinti skundžiamą nutartį, ir tik nesutikimo atveju atskirasis skundas išsiunčiamas apeliacinės instancijos teismui (CPK 334 str. 2 d. 1 – 2 p.).

3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse numatytų civilinės bylos nutraukimo pagrindų pakeitimų analizė ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse ir kitų Baltijos valstybių civilinio proceso kodeksuose įtvirtintų civilinės bylos nutraukimo pagrindų lyginamoji analizė

3.1. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse numatytų civilinės bylos nutraukimo pagrindų pakeitimų analizė

Atsižvelgiant į teisinį kontekstą nagrinėjamos temos ribose aktualu aptarti 2011 m. birželio 21 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimtu Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymu, įsigaliojusiu 2011 m. spalio 1 d.¹⁵, įtvirtintą iki tol galiojusio CPK 293 str., reglamentuojančio civilinės bylos nutraukimo pagrindus, pakeitimą. Šiuo įstatymu buvo pakeistas CPK 293 str. 1 p., kurio anksčiau galiojusioje redakcijoje buvo nustatyta, jog teismas nutraukia bylą, jeigu pastaroji nenagrinėtina teisme. 2011 m. birželio 21 d. CPK pakeitimo ir papildymo įstatymo 170 str. įtvirtintu pakeitimu 293 str. 1 p. išdėstytas taip: „teismas nutraukia bylą, jeigu byla nenagrinėtina teisme civilinio proceso tvarka, **išskyrus atvejus, kai byla teisinga administraciniam teismui.**“ Siekiant įvertinti tokių įstatymų leidėjo apsisprendimo tikslingumą ir pagrįstumą eliminuoti bylos nutraukimo instituto taikymą tais atvejais, kai byla teisinga administraciniam teismui, būtina apžvelgti ir panagrinėti iki 2011 m. birželio 21 d. 293 str. 1 p. pakeitimo buvusią ir po pakeitimo susidariusią šio bylos nutraukimo pagrindo taikymo galimybę bei teises konsekvencijas.

Verta paanalizuoti, kaip CPK anksčiau galiojusios redakcijos 293 str. 1 d. 1 p. esmė ir taikymas buvo aiškinamas civilinio proceso teisės doktrinoje. Nagrinėjamas bylos nutraukimo pagrindas vertinamas sistemiškai atsižvelgiant į kitus CPK straipsnius, todėl pažymėtinas jo atitikimas CPK 137 str. 2 d. 1 p. numatytam atsisakymo priimti pareiškimą pagrindui, kuriame numatyta, kad teismas atsisako priimti pareiškimą, jei asmuo neturi teisės jo pareikšti teisme dėl to, kad byla nepriskirtina teismo kompetencijai. Siekiant įvertinti bylos priskirtinumą teismui, visų pirma reikia atsakyti į klausimą, ar nepažeisti bylų priskyrimą bendrosios kompetencijos teismams reguliuojančių normų reikalavimai. Byla taip pat nenagrinėtina teisme, kai įvertinus paduotą pareiškimą darytina išvada, kad net ir išsprendus bylą nebus sukurti siekiami teisiniai padariniai, pavyzdžiui, kai asmeniui kreipiantis į teismą ypatingosios teisenos tvarka dėl juridinių faktų nustatymo pagal CPK 444 – 447 str., asmens

---

¹⁵ Valstybės žinios, 2011, Nr. 85-4126.

prašomas nustatyti faktas nesukurs asmeninių ar turtinių teisių atsiradimo, pasikeitimo ar pasibaigimo. Tapačią juridinę konsekvenciją asmuo patiria ir tada, kai nors prašomas nustatyti faktas potencialiai ir yra juridinis, tačiau šį faktą patvirtinančius dokumentus galima gauti ar, esant praradimo faktui, juos atkurti kitokia tvarka. CPK 137 str. 2 d. 1 p. taikomas ir tada, kai nėra vienai valstybės institucijai ginčo nagrinėti nepriskirta. Jei pareiškimas vis dėlto priimamas egzistuojant teismo klaidos, neatidumo faktui arba tokia informacija paaiškėja vėliau jau po bylos iškėlimo, teismas turi nutraukti bylą vadovaudamasis CPK 293 str. 1 p.

1999 m. gegužės 1 d. administracinių teismų įsteigimas Lietuvoje¹⁶ sąlygojo būtinybę atriboti bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų jurisdikcinę kompetenciją. Tai sukėlė problemų ne tik teorijoje, bet ir praktikoje taikant ankstesnės redakcijos CPK 293 str. 1 p. (bei jam analogišką CPK 137 str. 2 d. 1 p.).

Teorinė problema pirmiausia pasireiškė kvestionavimu, kuris institutas – bylų priskirtinumo ar bylų teisingumo – turėtų būti taikomas kompetencijos tarp bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų atribojimui. Bandant rasti atsakymą į minėtą klausimą, pasireiškė akivaizdi nuomonių distinkcija teisės doktrinoje ir teismų praktikos vieningumo stoka. Viena teisės doktrinoje pateikta nuomonė, kad „remiantis ne teisingumo institutu, o bylų priskirtinumo taisyklėmis turi būti sprendžiama, kokios bylos nagrinėtinos bendrosios kompetencijos teismuose ir kokios administraciniuose teismuose, taip pat kokios bylos bendrosios kompetencijos teismų sistemos viduje nagrinėtinos baudžiamojo proceso, o kokios – civilinio proceso tvarka bei kokios administracinių teisės pažeidimų kodekso (ATPK) tvarka“¹⁷. Tokia nuomonė grindžiama CPK 137 str. 2 d. 1 p. sistemiškai aiškinant su kitas teisių gynimo formas reguliuojančiomis normomis, o būtent su Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo¹⁸ (toliau – ABTĮ) 101 str. 1 p. nuostata, bylos nutraukimo pagrindą nustatančia bylos nepriskirtinumą administracinių teismų kompetencijai. Atsižvelgiant į CPK 1 ir 22 str., padaryta išvada, kad pareiškimą turi būti atsisakyta priimti, o priėmus iškeltą bylą nutraukti CPK 293 str. 1 p. pagrindu tiek tais atvejais, kai ji priskirtina nagrinėti ne teisme, tiek tais, kai ji turi būti nagrinėjama ne civilinio proceso tvarka, bet kita savarankiška proceso forma teisme. Tokios nuomonės laikomasi ir

---

¹⁶ Valstybės žinios, 1999, Nr. 13-309.

¹⁷ ASSER, D., *et al Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai*: kolektyvinė monografija. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p 116.

¹⁸ Valstybės žinios, 2000, Nr. 85-2566.

CPK komentare¹⁹ ir kitoje teisės literatūroje²⁰. Tačiau civilinio proceso vadovėlyje pateikiama kitokia pozicija: „teisingumas, skirtingai nei priskirtinumas, atiboja konkretaus teismo jurisdikcinę kompetenciją nuo kitų teismų, t. y. paskirsto teismų kompetenciją teismų sistemos viduje. <...> Remiantis rūšiniu teisingumu atibojama bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų kompetencija ir apylinkių teismų bei apygardų teismų, kaip pirmosios instancijos teismų, kompetencija (CPK 25 str.)“²¹.

Teismų praktika šiuo klausimu taip pat nevieninga. Vienais atvejais Lietuvos Aukščiausiasis teismas (toliau – LAT) atibodamas bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų kompetenciją remiasi rūšinio teisingumo²², kitais – priskirtinumo taisyklėmis²³.

Dėl kompetencijos atibojimo tarp bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų teisės mokslininkų ir teisėjų išsiskyrusios nuomonės, o taip pat ABTĮ teisės normų, reglamentuojančių bylų priskirtinumo administraciniame procese taisykles ir jų nesilaikymo teisinės pasekmės, prieštaravimai²⁴ suponavo prieštaringos teismų praktikos bylos procesinės baigties klausimais nepriėmus teismo sprendimo formavimą. Nutraukusiam nenagrinėtiną teisme arba civilinio proceso tvarka bylą, teismui CPK 294 str. 1 d. numato pareigą išaiškinti ieškovui ar pareiškėjui, į kurią instituciją jis turi kreiptis. Kad įstatymai nenumato jau iškeltų nepriskirtinų nagrinėti atitinkamo proceso tvarka bylų perdavimo nagrinėti kitiems teismams ar kita proceso forma bei tvarka, patvirtino ir LAT civilinėje byloje Tverų vidurinė mokykla v. Plungės rajono savivaldybė, konstatavęs, jog „CPK 142 str. 2 d. 4 p. (dabar CPK 34 str. 2 d. 4 p.) nesant ginčo dėl teisingumo negalima taikyti perduodant bylą specializuotam teismui, kadangi bylos iškėlimo bendrosios kompetencijos ir administraciniuose teismuose

¹⁹ „137 str. 2 d. 1 p. nurodytas atsisakymo priimti ieškinį pagrindas siejamas visų pirma su būtinumu laikytis bylų priskyrimą bendrosios kompetencijos teismams reguliuojančių normų reikalavimų.“ Plačiau žr. *cit. op.* 27, p. 300.

²⁰ „Bylų priskirtinumo teismams institutas padeda nustatyti, kurios institucijos kompetencija yra nagrinėti ginčą, t. y. kieno jurisdikcijai jis priklauso.“ Plačiau žr. *cit. op.* 13, p. 37.

²¹ LAUŽIKAS, Egidijus; MIKELĖNAS, Valentinas; NEKROŠIUS, Vytautas. „Civilinio proceso teisė“. Vilnius: Justitia, 2003. I t. P. 237-238.

²² Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. gegužės 6 d. nutartis c. b. *M. Vilkelytė – Mitalauskienė v. J. Vilkelis*, Nr. 3K-3-747/2002, kat. 85.2, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 30 d. nutartis c. b. *V. Paunksnis v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilkaviškio skyrius*, Nr. 3K-3-629/2005, kat. 93.2.7; 93.2.8; 94.2.1; 94.3, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. birželio 15 d. nutartis c. b. *G. P. v. Vilniaus apskrities viršininko administracija ir pan.*, Nr. 3K-3-232/2009, kat. 94.2.1.

²³ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio 17 d. nutartis c. b. *UAB „Tralita“ v. Vilniaus apskrities Valstybinė mokesčių inspekcija*, Nr. 3K-3-23/2008, kat. 94.1; 126.8.

²⁴ ABTĮ 70 str. 3d. numatyta, kad paaiškėjus, jog byla priskirtina bendrosios kompetencijos teismui, administracinis teismas nutartimi perduoda bylą atitinkamam bendrosios kompetencijos teismui, o 101 str. 1 p. – bylų nepriskirtinumas administracinių teismų kompetencijai yra bylų nutraukimo pagrindas.

sąlygos bei procedūros, reikalavimai, kurie keliami ieškiniams, pareiškimams ir skundams iš esmės skiriasi“. LAT tinkamai kvalifikavo tarp šalių susiklosčiusių santykių administracinę prigimtį, tačiau pareiškimo palikimo nenagrinėto instituto taikymas abejotinas: „priimtas bendrosios kompetencijos teismo žinion pareiškimas dėl bylos, kuri teisinga administraciniam teismui, gali būti nepriimtinas ir nenagrinėtinas šiame teisme dėl nesilaikymo tokių bylos iškėlimo administraciniame teisme sąlygų, kurios nebūdingos bylos iškėlimui bendrosios kompetencijos teisme (pavyzdžiui, nesilaikius išankstinio ginčo nagrinėjimo ne teismo tvarka reikalavimų (2000 m. rugsėjo 19 d. įstatymo Nr. VIII-1927 redakcijos ABTĮ 25 str. 1 d.), praleidus terminą apskūsti viešojo administravimo subjekto veiksmus ar priimtą aktą (2000 m. rugsėjo 19 d. įstatymo Nr. VIII-1927 redakcijos ABTĮ 33 str.) ir pan.). Todėl bendrosios kompetencijos teismas negali nei bylą perduoti nagrinėti specializuotam teismui, nei pats ją išspręsti iš esmės, o turi teisę tik bylą pabaigti be teismo sprendimo. Toks bylos užbaigimas neturi užkirsti kelio suinteresuotam asmeniui nepažeidžiant ABTĮ nustatytos tvarkos ir sąlygų, pareikšti tapačius reikalavimus teisme, kuris kompetentingas juos nagrinėti – administraciniame teisme. Procesinio veiksmo, kuris atliktinas šiomis aplinkybėmis, pobūdis bei teisinės pasekmės atitinka pareiškimo palikimo nenagrinėto instituto paskirčiai ir teisinėms pasekmėms (CPK 246 str.). Teisėjų kolegija konstatuoja, jog bendrosios kompetencijos teismas, nustatęs, kad jo žinioje esančią bylą kompetentingas nagrinėti administracinis teismas, pareiškimą turi palikti nenagrinėtą (CPK 11 str. 6 d., CPK 245 str. 10 p.)²⁵. LAT argumentacija, kad būtent dėl to, jog bylos baigimu be teismo sprendimo priėmimo suinteresuotam asmeniui neturi būti užkirstas kelias pareikšti tapačius reikalavimus kompetentingame administraciniame teisme, turi būti taikomas adekvatus teisinėmis pasekmėmis pareiškimo palikimo nenagrinėto institutas, yra ydinga, nes teismas ne tik nesirėmė konkrečiu pareiškimo palikimo nenagrinėto pagrindu, nuroydamas tik tuo metu galiojusio 2002 m. kovo 12 d. redakcijos CPK²⁶ 245 str. 10 p., kuriame reglamentuota, kad pareiškimas paliekamas nenagrinėtas ir kitais šio kodekso numatytais atvejais, bet taip pat neatskleidė bylos nutraukimo instituto esmės, neatsižvelgė į tai, kad bylos, nepriskirtos nagrinėti civilinio proceso tvarka, nutraukimas neužkerta kelio kreiptis su pareiškimu administraciniame teisme, kadangi šiuo atveju asmuo ne apskritai neturėjo teisės kreiptis į teismą, bet neturėjo teisės kreiptis į teismą būtent civilinio proceso tvarka, o tai

---

²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. kovo 27 d. nutartis c. b. *Tverų vidurinė mokykla v. Plungės rajono savivaldybė*, Nr. 3K-3-508/2002, kat. 105; 117.

²⁶ Valstybės žinios, 1964, Nr. 19-139.

lėmė klaidingą civilinio proceso teisės normų aiškinimą ir taikymą. Teismas turėjo pareigą pagal 244 str. 1 d. (dabar 294 str. 1 d.) nurodyti, į kurią instituciją pareiškėjas turi kreiptis.

Vėlesnėje savo praktikoje LAT pakeitė nuomonę, konstatavo, kad „prašymas panaikinti viešojo administravimo subjekto sprendimus dėl nesumokėtų maito mokesčių išieškojimo ne ginčo tvarka nagrinėjamas ne civilinio proceso tvarka, o Muitinės kodekso, Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka administraciniame teisme. LAT nusprendė dėl rūšinio teisingumo taisyklės pažeidimo panaikinti teismų sprendimus ir perduoti bylą nagrinėti atitinkamam administraciniam teismui“²⁷. Teismų praktikos formavimas tokia linkme buvo akivaizdžiai nepagrįstas civilinio proceso teisės įstatymais. Manytina, kad tokio pobūdžio praktikos formavimą galėjo nulemti atsižvelgimas į kitos proceso formos bei tvarkos reglamentavimą, pavyzdžiui, ABTĮ 70 str. 3 d. numatytą teismo pareigą nutartimi perduoti bylą atitinkamam bendrosios kompetencijos teismui paaiškėjus, kad byla priskirtina jame nagrinėti.

Nagrinėtas teorines ir praktines problemas išsprendė įstatymų leidėjas, pakeisdamas dabar jau retrospektyvų klaidinantį reglamentavimą. 2011 m. birželio 21 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimtu Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymu buvo pakeistas ne tik CPK 293 str. 1 p., kuriame numatyta išimtis dėl bylos nutraukimo netaikymo, kai byla nenagrinėtina teisme civilinio proceso tvarka, o būtent tie atvejai, kai byla teisinga administraciniam teismui, bet taip pat ir CPK 36 str., kurio 1 d. įtvirtinta, kad iškelta civilinė byla negali būti nutraukta arba pareiškimas negali būti paliekamas nenagrinėtas vien dėl tos priežasties, kad byla teisinga administraciniam teismui. Šiais atvejais byla perduodama pagal rūšinį teisingumą. Tokiu būdu, *expressis verbis* nurodant, jog kompetencijos atribojimui tarp bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų yra taikomos rūšinio teisingumo taisyklės, buvo eliminuotos diskusijos, sąlygojusios prieštaringos teismų praktikos formavimą, o taip pat pašalintas įstatymo lygiu nereglementuotas neaiškumas, ką teismai turėtų daryti su byla, nenagrinėtina civilinio proceso tvarka: jei pastaroji nenutraukiama, jai nebetaikoma ir 294 str. 1 d. dėl nurodymo ieškovui ar pareiškėjui, į kurią instituciją kreiptis, o CPK 296 str. 1 d. taip pat tiesiogiai nenustatyta konkretaus pareiškimo palikimo nenagrinėto pagrindo, leidžiančio bendrosios kompetencijos teismui perduoti bylą nagrinėti administracinio proceso tvarka.

---

²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. rugsėjo 13 d. nutartis c. b. *UADB „Legela“ v. Kauno teritorinė muitinė, Muitinės departamentas prie LR Finansų ministerijos*, Nr. 3K-3-444/2004, kat. 85.2, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. rugsėjo 22 d. nutartis c. b. *UAB DK „Lamantinas“ v. Kauno teritorinė muitinė*, Nr. 3K-3-481/2004, kat. 39.6.1; 67; 85.2.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, įstatymų leidėjo įtvirtintas CPK 293 str. 1 p. (o kartu ir CPK 36 str. 1 d.) pakeitimas laikytinas tikslingu ir vertintinas teigiamai.

3.2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse ir kitų Baltijos valstybių civilinio proceso kodeksuose įtvirtintų civilinės bylos nutraukimo pagrindų lyginamoji analizė

Lietuvos, Latvijos²⁸ ir Estijos²⁹ Respublikos civilinio proceso kodeksuose (toliau – Latvijos CPK, Estijos CPK) numatytus civilinės bylos nutraukimo pagrindus galima lyginti dviem, t. y. kiekybiniu ir kokybiniu, aspektais. Visų pirma, skiriasi įtvirtintų civilinės bylos nutraukimo pagrindų skaičius: CPK 293 str. bei Latvijos CPK 217 paragrafe (toliau – prg.) numatyti aštuoni, o Estijos civilinio proceso kodekse (toliau Estijos CPK) 428 prg. 1 d. penki civilinės bylos nutraukimo pagrindai. Taip pat paminėtina, kad CPK 293 str., kaip ir Estijos CPK 428 prg. numatytas nebaigtinis civilinės bylos nutraukimo pagrindų sąrašas, tačiau CPK 293 str. 9 p. nurodo galimą bylos nutraukimą ir kitais, būtent, CPK numatytais atvejais, t. y. nustatytas bylos nutraukimo pagrindų išvardijimo viename teisės akte principas, kuris reiškia, kad CPK nurodytų bylos nutraukimo pagrindų sąrašas yra išsamus ir plečiant neaiškinamas, jeigu pačiame CPK nenustatyta kitaip³⁰, o pagal Estijos CPK 428 prg. 2 d. nutraukti civilinę bylą galima ir kitais įstatymų numatytais pagrindais. Latvijos CPK yra numatytas baigtinis civilinės bylos nutraukimo pagrindų sąrašas.

Pažymėtina, kad dauguma civilinės bylos nutraukimo pagrindų, numatytų Latvijos ir Estijos civilinio proceso kodeksuose, yra tapatūs CPK 293 str. įtvirtintiems pagrindams. Visose trijose Baltijos šalyse byla yra nutraukiama, jeigu ieškovas ar pareiškėjas, kurie kreipėsi į teismą, yra nesilaikę tos kategorijos byloms nustatytos ginčo išankstinio sprendimo ne teisme tvarkos ir nebegalima šia tvarka pasinaudoti; jeigu ieškovas atsisakė ieškinio ir atsisakymą teismas priėmė; jeigu šalys sudarė taikos sutartį ir teismas ją patvirtino; jeigu mirus fiziniam asmeniui, kuris buvo viena iš bylos šalių, atsižvelgiant į ginčo teisinius santykius, neleidžiamas teisių perėmimas; jeigu likvidavus juridinį asmenį, kuris buvo viena iš bylos šalių, atsižvelgiant į ginčo teisinius santykius, neleidžiamas teisių perėmimas³¹.

²⁸ RT I 1998, 43/45, 666 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-07]. Prieiga per internetą: <http://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumai/Civil_Procedure_Law.doc> [žiūrėta 2011-11-07]

²⁹ RT I 2005, 26, 197 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-06]. Prieiga per internetą: <<http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022>> [žiūrėta 2011-11-06].

³⁰ *Cit. op.* 12, p. 253.

³¹ CPK 293 str. 2, 4 – 5, 7 – 8 p.; Latvijos CPK 217 prg. 2, 4 – 5, 7 p.; Estijos CPK 428 prg. 1, 3 – 5 p.

Be minėtų panašumų, pastebėtini civilinės bylos nutraukimo pagrindų reglamentavimo skirtumai. Estijos CPK 428 prg. analogiško bylos nutraukimo pagrindo, jeigu byla nenagrinėtina teisme civilinio proceso tvarka, išskyrus atvejus, kai byla teisinga administraciniam teismui (CPK 293 str. 1 p.), nenumato. Pagal Latvijos CPK 217 prg. 1 d. 1 p. civilinė byla nutraukiama, jeigu ji nenagrinėtina teisme civilinio proceso tvarka, t. y. įtvirtintas anksčiau galiojusiai CPK 293 str. 1 p. redakcijai iki 2011 m. birželio 21 d. jau aptarto pakeitimo tapatus pagrindas. Šalių sudarytas susitarimas perduoti ginčą spręsti arbitražui – dar vienas Latvijoje numatytas pagrindas, tapatus 2002 m. kovo 12 d. redakcijos galiojusiame CPK įtvirtintai šalių sudarytai sutarčiai perduoti ginčą spręsti trečiųjų teismui. Kvestionuotinas minėto Latvijos CPK civilinės bylos nutraukimo pagrindo archaiškumas bei eliminavimo ar bent jau pakeitimo reikalingumas, kadangi potencialiai gali būti iš šalies atimta teisė kreiptis pažeistų ar ginčijamų teisių ar teisėtų interesų gynybos tiek į teismą, tiek ir į arbitražą esant arbitražo atsisakymo nagrinėti atitinkamą ginčą faktui, pavyzdžiui, pripažinus arbitražinį susitarimą negaliojančiu. Sektinas pavyzdys galėtų būti Lietuvos CPK numatytas bylos nutraukimo pagrindas esant įsiteisėjusiam arbitražo sprendimui, priimtam dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, pastebėtina, nenumatytas nei Latvijos, nei Estijos CPK.

Lietuvoje byla nutraukiama, esant įsiteisėjusiam teismo sprendimui, priimtam dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, arba teismo nutarčiai priimti ieškovo ieškinio atsisakymą ar patvirtinti šalių taikos sutartį (CPK 293 str. 3 p.). Civilinės bylos nutraukimas, jei ieškovas jau yra atsisakęs ieškinio ankstesniame procese, ir toks atsisakymas teismo yra priimtas ar tarp šalių jau yra sudaryta ankstesniame procese ir teismo nutartimi patvirtinta taikos sutartis, numatytas tik Latvijos CPK 217 prg. 3 d. Tame pačiame punkte numatytas Lietuvoje analogo neturintis pagrindas – nuomos komiteto sprendimo įsiteisėjimas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu. Pagal Estijos CPK civilinė byla nutraukiama, jeigu yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, kuriuo byla jau buvo nutraukta, arba yra pripažintas ir įsiteisėjęs užsienio valstybės teismo ar arbitražo sprendimas, arba yra įsiteisėjęs ikiteisminio proceso metu priimtas sprendimas, prie kurio priskirtinas ir tarp šalių sudarytas susitarimas, patvirtintas teisingumo kanclerio, kuris užkerta kelią kreiptis į kitą teismą su tapačiu ieškiniu (Estijos CPK 428 prg. 1 d. 2 p.). Teisingumo kanclerio patvirtintas šalių sudarytas susitarimas taip pat yra vienas iš bylos nutraukimo pagrindų ir Latvijoje (Latvijos CPK 217 prg. 8 p.).

Nors civilinės bylos nutraukimo teisinės pasekmės Baltijos valstybėse akivaizdžiai tapačios – užkertančios kelią kreiptis į teismą su analogišku pareiškimu, – tačiau skirtumai pastebėtini apskundimo tvarkoje. Lietuvoje per 7 dienas nuo nutarties priėmimo dienos dėl teismo nutarties³² nutraukti bylą gali būti paduotas atskirasis skundas pirmosios instancijos teismui, nagrinėjusiam bylą, kuris išsiunčia ją nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, arba tiesiogiai apeliacinės instancijos teismui (CPK 295 str., 334 str. 1 d. 2 p., 335 str. 1 d.). Latvijoje ir Estijoje nutarties apskundimas numatytas bendraja – instancine – tvarka.

Latvijos CPK numatyta tvarka nutartis dėl civilinės bylos nutraukimo, priimta apylinkės (dar kitaip vadinamame mieste) teisme, per 10 dienų po nutarties paskelbimo gali būti skundžiama apygardos teismui. Apygardos teismas gali savo priimta nutartimi panaikinti miesto teismo nutartį nutraukti bylą, tačiau kartu ta pačia nutartimi, panaikinančia miesto teismo priimtą nutartį, gali pats nutraukti bylą. Taip pat minėtas teismas gali atsisakyti pakeisti miesto teismo nutartį, pakeisti arba panaikinti visą arba dalį teismo nutarties, pats priimti naują nutartį arba perduoti bylą iš naujo spręsti miesto teismui. Apygardos teismo priimtą nutartį per analogišką 10 dienų terminą galima apskusti Aukščiausiojo Teismo Senatui kasacine tvarka, jei tokia teisė yra numatyta Latvijos CPK arba jeigu nutartis užkerta kelią tolesniam bylos nagrinėjimui. Jeigu civilinė byla buvo nutraukta apygardos teisme kaip pirmosios instancijos teisme, apygardos teismo nutartis apeliacine tvarka skundžiama Aukščiausiojo teismo civilinių bylų kolegijai, kasacine tvarka apskustą nutartį nagrinėja Aukščiausiojo teismo Senatas (Latvijos CPK 300 prg. 5 d., 331 prg., 334 prg. 3 d., 338 prg. 2 d., 341 prg. 3 d.). Jeigu miesto teismas nepriėmė ieškovo ieškinio atsisakymo ar nepatvirtino šalių sudarytos taikos sutarties ir dėl to bylos nenutraukė, tokia teismo nutartis gali būti skundžiama tik apygardos teismui apeliacine tvarka, tačiau apygardos teismo nutartis nėra apskundimo objektas kasacine tvarka (Latvijos CPK 220 prg. 2 d.).

Estijoje apylinkės teismo (pirmosios instancijos teismo) nutartį dėl bylos nutraukimo per 30 dienų nuo nutarties įteikimo, bet ne vėliau negu per 5 mėn. nuo viešo paskelbimo galima apskusti apygardos teismui (apeliaciniam teismui). Apygardos teismo sprendimas skundžiamas Aukščiausiajam teismui per analogišką 30 dienų nuo sprendimo įteikimo, bet ne vėliau negu per 5 mėn. nuo jo viešo paskelbimo (Estijos CPK 632 prg. 1 d., 654 prg. 1 d., 657 prg. 1 d., 661 prg. 2 d., 670 prg. 1 d.). Kai teismas nenutraukia bylos dėl to, kad

---

³² Tam tikrų kategorijų bylose nutartys nėra skundžiamos atskiruoju skundu, kai tai yra nurodyta tiesiogiai įstatyme ir kai bylos nutraukimas neužkerta kelio pareikšti tapatų reikalavimą ateityje (CPK 334 str. 1 d., 384 str. 4 d.).

nepriimtas ieškovo ieškinio atsisakymas ar nepatvirtinta šalių sudaryta taikos sutartis, taikomos jau aptartos tapačios taisyklės, numatytos Latvijos civiliniame procese.

4. Civilinės bylos nutraukimo pagrindų taikymo analizė ir vertinimas Lietuvos teismų praktikoje

4.1. Civilinės bylos nutraukimas, jeigu byla nenagrinėtina teisme civilinio proceso tvarka, išskyrus atvejus, kai byla teisinga administraciniam teismui

Kaip jau minėta, CPK 293 str. 1 p. ta apimtimi, kuria byla nutraukiama, kai ginčas nenagrinėtinas teisme civilinio proceso tvarka, yra tapatus CPK 137 str. 2 d. 1 p. numatytam atsisakymo priimti ieškinį pagrindui. Analizuojamų pagrindų taikymo riba yra ieškinio priėmimas ir civilinės bylos iškėlimas teisme: paduodant pareiškimą teismui yra taikomas CPK 137 str. 2 d. 1 p., o jau po bylos iškėlimo teisme – CPK 293 str. 1 p., kurio taikymo būtinybę sąlygoja informacijos trūkumas, teismo neatidumas ar klaida. Taigi teismas nutraukia bylą, kai ji, pirma, apskritai nenagrinėtina teisme. Tokiu atveju keliamas reikalavimas nurodyti, į kurią instituciją ieškovas ar pareiškėjas turi kreiptis (CPK 294 str. 1 d.).

Teismų praktikoje bylos nutraukimas, kai ji apskritai nenagrinėtina teisme, taikomas įvairiais atvejais egzistuojant atitinkamoms diferentiškoms nagrinėjamos bylos aplinkybėms. LAT praktikoje, sprendžiant klausimą dėl bylos nutraukimo teisėtumo žemesnės instancijos teismuose pagal S. N. ieškinį Švedijos Karalystės ambasadaai dėl atleidimo iš darbo – kultūros ir informacijos projektų vadovės pareigų – pripažinimo neteisėtu, konstatuota, kad tuo atveju, kai ieškinys yra reiškiamas užsienio valstybei ar jos institucijai, nacionalinio teismo galimybė nagrinėti tokį ieškinį priklauso nuo to, iš kokio pobūdžio teisinių santykių, t. y. iš reglamentuojamų viešosios ar privatinės teisės, kilo šalių ginčas, ir, ar užsienio valstybė reikalaus taikyti jai valstybės imuniteto doktriną. Nacionaliniam teismui nustačius, kad ginčas su užsienio valstybe kilo iš viešosios teisės reglamentuojamų santykių, kuriuose taikoma valstybės imuniteto doktrina (pagal šiuolaikinėje tarptautinėje teisėje ir tarptautinės teisės doktrinoje pripažįstamą riboto valstybės imuniteto doktriną, ginčui kilus iš privatinės teisės reglamentuojamų santykių, kuriuose valstybė dalyvauja tokiais pačiais pagrindais kaip ir privatūs asmenys, valstybė negali remtis imunitetu nuo užsienio teismų jurisdikcijos), ir diplomatiniais kanalais išsiaiškinus, jog užsienio valstybė nesutinka, kad jai ar jos institucijai

pareikštas ieškinys būtų nagrinėjamas iš esmės, t. y. prašo taikyti jai imuniteto doktriną, ieškinys negali būti teismo nagrinėjimo dalykas ir teismas turi bylą nutraukti³³.

Byla analizuojamu pagrindu nutraukiama ir tokiu atveju, kai siekiama ginčo teiseną nugriūdyti įrodymą – prekybos centro su infrastruktūros elementais ir žemės nuomos teise vertės nustatymo ekspertizės aktą, – kuris buvo vertinamas kitoje civilinėje byloje ir jam buvo taikomos civilinio proceso normos, reglamentuojančios įrodymų rinkimą, jų tyrimą bei vertinimą, o ne ieškinio institutas. Toks įrodymas, kuris išnagrinėtoje byloje buvo įvertintas pagal CPK nustatytas įrodymų vertinimo taisykles, negali būti materialinio pobūdžio reikalavimo dalykas atskiroje byloje ir ginčijamas CPK nustatyta tvarka, todėl žemesnės instancijos teismo bylos nutraukimas pagrįstas, o pagal Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo 24 str. turto vertinimo ataskaitos nugriūdytą įstatymų nustatyta tvarka nereiškia, kad tai gali būti daroma tik pareiškiant ieškinį teisme dėl tokio akto pripažinimo negaliojančiu³⁴.

Pagal CPK 293 str. 1 p. nenagrinėtinos teisme bylos nutraukimas taikomas, kai prašoma nustatyti prievolės pobūdį (asmeninė ar bendra solidarioji) vykdymo procese, sprendžiant atsakomybės pagal vykdomąjį dokumentą, kuriame skolininku nurodytas tik vienas sutuoktinis, klausimą. Analizuojamomis aplinkybėmis pastebėtina LAT formuojamos praktikos analogiškose bylose modifikacija. Ankstesnėse nutartyse išaiškinta, kad vien faktas, jog skolininku vykdomajame dokumente yra nurodytas tik vienas sutuoktinis, reiškia ne tai, kad iš kito sutuoktinio apskritai negali būti vykdomas išieškojimas pagal prievolės, nustatytas tokiam vykdomajame dokumente, o tai, kad antstolis neturi įstatymų suteiktų įgaliojimų nuspręsti dėl subjekto, atsakingo pagal vykdomąjį dokumentą, <...>³⁵. Atsakomybės subjektas pagal vykdomąjį dokumentą priklauso ne tik nuo faktinio įrašo vykdomajame dokumente, tačiau ir nuo prievolės teisinės prigimties; teisė spręsti, ar sutuoktiniai privalo kreditoriui atsakyti solidariai, t. y. nagrinėti prievolės teisinę prigimtį, yra suteikta teismui, tačiau antstolis yra įpareigotas kreiptis į teismą reikšmingoms vykdomajai bylai aplinkybėms išaiškinti pagal CPK 593 str.³⁶. Kasacinio teismo praktikos civilinėse bylose dėl išieškojimo pagal sutuoktinių prievolės vienodinimas suponavo LAT plenarinės

³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 6 d. nutartis c. b. *S. N. v. Švedijos Karalystės ambasada*, Nr. 3K-3-142/2007, kat. 118.1; 130.1.4.

³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. vasario 15 d. nutartis c. b. *V. M. ir S. M. v. BUAB „Geomatas“*, Nr. 3K-3-53/2011, kat. 118.1; 114.9.6.2; 114.11.

³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. birželio 26 d. nutartis c. b. *R. L. v. antstolis J. Kolyško*, Nr. 3K-3-268/2007, kat. 20.2; 75.6.2; 75.7; 128.1; 128.10; 129.17

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. kovo 16 d. nutartis c. b. *pagal antstolio D. S. pareiškimą*, Nr. 3K-3-110/2009, kat. 129; 129.19.3.

sesijos išaiškinimą, jog išieškojimui iš bendro sutuoktinių turto netaikytini teismo sprendimo išaiškinimo (CPK 278 str.) ar šio procesinio sprendimo vykdymo tvarkos išaiškinimo (CPK 589 str.) institutai, nes naujo skolininko (kito sutuoktinio) įtraukimas taikant šiuos institutus reikštų procesinio sprendimo pakeitimą nustatant teises bei pareigas byloje nedalyvavusiam asmeniui; išieškojimas iš kito sutuoktinio turto negali būti pasiektas ir išieškotojui skundžiant antstolio veiksmus, kuriais atsisakyta tai padaryti³⁷. Remdamasis šiuo išaiškinimu kasacinis teismas konstatavo, kad prievolės pobūdžio nustatymas vykdymo procese negalimas. Tai reiškia, kad tuo atveju, kai vykdomajame dokumente skolininku nurodytas vienas iš sutuoktinių, antstolis, atliekantis vykdymo veiksmus pagal tokį vykdomąjį dokumentą, neturi teisės nei pats spręsti, nei kreiptis į teismą ir prašyti nustatyti skolininko prievolės pobūdį. Pažymėtina, kad minėtame LAT plenarinės sesijos nutarime nurodyta, kad išieškojimui iš bendro sutuoktinių turto netaikytinas būtent teismo, (o ne kitos neteisminės institucijos), sprendimo vykdymo tvarkos išaiškinimo institutas. LAT plečiamai aiškino šią taisyklę ir analogiškai pritaikė nagrinėjamoje byloje, kai vykdomasis dokumentas išduotas ne teismo sprendimo pagrindu, o priimtas mokesčių administratoriaus. Tokia pozicija laikytina teisinga ir pagrįsta, kadangi neatsižvelgiant į tai, koks vyko procesas – teismo procesas, kuriame buvo priimtas sprendimas, kurio pagrindu išduotas vykdomasis dokumentas ar procesas mokesčių administratoriui priimant vykdomąjį dokumentą, – asmens nedalyvavimo jame faktas suponuotų negatyvias juridines pasekmes, t. y. teisių ir pareigų asmeniui, kurio atžvilgiu nepriimtas sprendimas, nustatymą, o tai neatitiktų CPK 593 str. įtvirtinto vykdymo proceso metu teismo nagrinėjamų pareiškimų instituto paskirties – užtikrinti sklandų vykdymo veiksmų atlikimą. Kreditoriaus savarankiško ieškinio pareiškimas kitam sutuoktiniui užtikrintų tinkamą teisės pareikšti atsikirtimus į kreditoriaus reikalavimą vykdyti prievolę iš bendro sutuoktinių turto įgyvendinimą bei naudojimąsi visomis procesinėmis teisėmis siekiant įrodyti, kad CK 3.109 str. pagrindų nebuvimą reikalavimui iš bendro sutuoktinių turto tenkinti³⁸.

Kai teismui pateikiamas pareiškimas dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo ar reikalavimas dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo yra pareiškiamas kartu (sujungtas) su vienu ar keliais reikalavimais, teismas privalo patikrinti, ar yra CPK 444, 445 str.

---

³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gegužės 20 d. nutartis c. b. *R. A. v. A. A.*, Nr. 3K-P-186/2010, kat. 75.7, 75.8; 78.2.1

³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. liepos 22 d. nutartis c. b. *pagal antstolio Roberto Vasiliausko pareiškimą*, Nr. 3K-3-333/2011, kat. 75.7; 118.1; 129.1

nurodytos sąlygos tokiam reikalavimui teisme nagrinėti. LAT praktikoje³⁹ nurodyta, kad byla dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo yra nenagrinėtina teisme ir turi būti nutraukta, jei nėra bent vienos sąlygos:

1) prašomas nustatyti faktas turi turėti juridinę reikšmę, t. y. nuo tokio fakto priklauso suinteresuotų asmenų asmeninių ir turtinių teisių atsiradimas, pasikeitimas ar pabaiga (CPK 444 str. 1 d.). Ši sąlyga laikoma įvykdyta tinkamai, jei pareiškime nurodytas juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo tikslas. Taip pat nurodytinos priežastys, dėl kurių negalima gauti ar atkurti dokumentų, patvirtinančių juridinę reikšmę turintį faktą bei įrodymai, kad pareiškėjas negali gauti reikiamų dokumentų arba kad negalima prarastų dokumentų atkurti (CPK 447 str.). Civilinėje byloje pareiškėjas prašė nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą, kad jo senelis iki nacionalizacijos čišo teise valdė 1628,41 kv. m. žemės sklypą. Nurodytos šio fakto nustatymo galimos juridinės pasekmės – valstybinės žemės nuosavybėn neatlygintinai gavimas pagal Žemės reformos įstatymo 7 str. 1 d. 4 p. (2000 m. birželio 27 d. įstatymo Nr. VIII-1757 redakcija, įsigaliojusi nuo 2000 m. liepos 12 d.), kuriame nustatyta, kad žemė Vyriausybės nustatyta tvarka suteikiama nuosavybėn neatlygintinai Lietuvos Respublikos piliečiams čišo teise naudojantiems žemę miestuose. LAT išaiškino, kad minėtoje teisės normoje numatyta teisė įgyti žemę neatlygintinai nuosavybėn taikoma asmenims, iki nacionalizacijos valdžiusiems žemę mieste čišo teise ir faktiškai naudojantiems tą sklypą šiuo metu, neatsižvelgiant į asmenų, kuriems gali būti taikoma teisės norma, skaičių, nes skaičius negali būti kriterijus, lemiantis konkrečios teisės normos aiškinimą. Čišo teisė galiojo ir galėjo būti paveldėta tik iki 1940 m., šiuo metu Lietuvos Respublikoje čišo teisė nėra nustatyta ir ji negali būti paveldėjimo objektas. Asmenų, valdžiusių žemę čišo teise, paveldėtojai neįgyja tokios teisės, nes šioje teisės normoje jie nenurodyti, todėl pareiškėjo prašomas nustatyti faktas nesukels jam teisinių pasekmių⁴⁰.

2) pareiškėjas neturi dokumentų, patvirtinančių tą juridinę reikšmę turintį faktą. Pareiškėjas prašė teismo nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą, kad pagal 1990 m. spalio 11 d. Vyriausybės nutarimą Nr. 308 „Dėl žemės asmeniniam ūkiui suteikimo, įforminimo ir apskaitos tvarkos“, Vilniaus rajono Riešės apylinkės tarybos sprendimu 1991 m. jam buvo suteiktas 2 ha asmeninio ūkio žemės sklypas. Kasacinis teismas pažymėjo, jog byla

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. kovo 17 d. nutartis c. b. pagal A. Ž. pareiškimą, Nr. 3K-3-170/2008, kat. 128.2; 118.1; 94.2.1; 30.4.1.

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 17 d. nutartis c. b. pagal R. Š. pareiškimą, Nr. 3K-7-396/2007, kat. 118.1; 128.2.

nutrauktina, kaip nenagrinėtina teisme, nes prašomą nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą, t. y. asmeninio ūkio žemės sklypų suteikimo piliečiams faktą patvirtinantys dokumentai yra išlikę⁴¹.

3) pareiškėjas negali kitokia, t. y. ne teismo, tvarka gauti dokumento, kuris patvirtintų juridinę reikšmę turintį faktą. Pareiškėjas prašė nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą, kad jis atitinkamais laikotarpiais dirbo suvirintoju Marijampolės rajono kolūkyje „Rytų aušra“ bei Marijampolės rajono Ateities kolūkyje, turėdamas tikslą įgyti teisę gauti kompensaciją už ypatingas darbo sąlygas. Pagal VSDPĮ nuostatas sprendimą dėl kompensacijos už ypatingas darbo sąlygas skyrimo priima VSDFV teritoriniai skyriai, o asmuo, nesutikdamas su priimtu sprendimu, turi teisę jį apskūsti įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis. VSDFV Vilkaviškio rajono skyriaus vedėjas nusprendė neskirti kompensacijos už kenksmingas darbo sąlygas, nes neįrodytas 12 m. ir 6 mėn. kenksmingo darbo laikotarpis. Pareiškėjas nesinaudojo sprendime nurodyta teise apskūsti nepalankų sprendimą, o kreipėsi į teismą dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo. Teisėjų kolegija konstatavo, kad kai įstatymas nustato tokio sprendimo apskundimo tvarką bei sąlygas, tai tie teisiškai reikšmingi faktai teisme gali būti nustatomi ne kaip juridinę reikšmę turintys faktai atskiroje byloje CPK 444 – 448 str. nustatyta tvarka, o kaip įrodomieji faktai (faktinės aplinkybės, sudarančios ieškinio arba kito procesinio dokumento pagrindą) byloje, kurioje asmuo ginčija (skundžia) jo netenkinantį įstatymo įgaliotos institucijos sprendimą, kadangi teisiškai reikšmingų faktų nustatymas – sudėtinė institucijos sprendimo ginčijimo (skundimo) proceso dalis. Todėl civilinė byla nutraukta⁴².

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos nutarimo, priimto išnagrinėjus vartotojo skundą dėl su banku sudarytos kreditavimo sutarties sąlygų, ginčijimas yra galimas kreipiantis į teismą bendra tvarka. Tačiau toks reikalavimas negali būti materialinio pobūdžio reikalavimo dalyku atskiroje byloje tokiu atveju, kai teismo sprendimas, pripažįstantis ar paneigiantis aplinkybes, t. y., kad kreditavimo sutarties viena iš sąlygų neatitinka CK 6.188 str. 2 d. nustatyto bendrojo nesąžiningų sąlygų kriterijaus ir nepažeidžia šalių teisių ir pareigų pusiausvyros bei atsakovo teisių ir pareigų, savarankiškai jokių teisinių pasekmių nesukeltų,

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gegužės 12 d. nutartis c. b. *pagal V. U. pareiškimą*, Nr. 3K-3-285/2008, kat. 114.9.3.2; 118.1. Taip pat Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. vasario 27 d. nutartis c. b. *pagal K. S. pareiškimą*, Nr. 3K-3-81/2007, kat. 118.1; 128.2.; *cit. op.* 40.

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. vasario 4 d. nutartis c. b. *pagal V. B. pareiškimą*, Nr. 3K-3-39/2008, kat. 118.1; 128.2.

kadangi byloje nėra daugiau reiškiamas joks reikalavimas ir toks sprendimas nebūtų vykdytinas. Atsižvelgiant į tai, Vartotojų teisių apsaugos įstatymo⁴³ 29 str., numatantis ginčo šalių teisę kreiptis į bendrosios kompetencijos teismą, aiškinamas kaip nesuponuojantis teismo pareigos visais atvejais priimti ir išnagrinėti pareikštą ieškinį, todėl tokiu atveju priėmus ieškinį, byla nutraukiama⁴⁴.

Tiesioginių teisinių padarinių ir suvaržymų skolininkui nesukelia ir antstolio siūlymas raštu pervesti nustatytą vykdymo išlaidų sumą į antstolio depozitinę sąskaitą – tai yra tik potencialių padarinių prielaida. Tokia išvada padaryta aiškinant CPK nuostatose įtvirtintą vykdymo išlaidų išieškojimo tvarką, nustatančią dvejopą vykdymo išlaidų antstoliui padengimo galimybę. Pirma, skolininkas, remdamasis antstolio raštišku siūlymu, gali sumokėti vykdymo išlaidas geruoju, t. y. ne ginčo tvarka. Antra, jei skolininkas nesutinka su antstolio raštišku siūlymu ir jo neįvykdo, antstolis įgyja teisę kreiptis į antstolio buvimo vietos apylinkės teismą, prašydamas tas sumas priteisti. Tokios tvarkos numatymo rezultatas – skolininko interesų vykdymo procese apsaugojimas, nes užtikrinama teisminė gynyba nuo potencialiai nepagrįstų vykdymo išlaidų išieškojimo. Todėl, jeigu pagal CPK nustatyta kita antstolio veiksmų teisminės kontrolės tvarka, vien aplinkybė, kad poįstatyminiame teisės akte ar konkrečiame antstolio patvarkyme nurodyta galimybė skusti minėtus veiksmus, nesudaro pagrindo priimti atitinkamą skundą nagrinėti teisme, o priėmus byla turi būti nutraukta⁴⁵.

Teismai, vykdydami CPK 294 str. 1 d. numatytą pareigą nurodyti, į kurią instituciją ieškovas ar pareiškėjas turi kreiptis egzistuojant bylos nenagrinėtinumo teisme faktui, vienais atvejais tiesiogiai nurodo tokią instituciją, pavyzdžiui, Švedijos Karalystės teismas⁴⁶, statinių rekonstrukcijai ar įrengimui, pakrantės tvirtinimui, apšvietimo ar kanalizacijos sistemos įvedimui, kaimo turizmo paslaugų sklype vykdymui leidimus išduoti įgaliotos institucijos⁴⁷, o kitais apsiriboja nuoroda į atitinkamų įstatymų, atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes, numatytą ginčų sprendimo tvarką, tokią kaip, pavyzdžiui, pirma galimybė klausimui dėl mokesstinės prievolės, atsiradusios atitinkamų mokesčių įstatymų pagrindu,

⁴³ Valstybės žinios, 1994, Nr. 94-1833.

⁴⁴ Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. rugpjūčio 31 d. nutartis c. b. *AB DnB NORD bankas v. A. R.*, Nr. 2-6559-790/2011; Vilniaus apygardos teismo 2011 m. liepos 14 d. nutartis c. b. *AB DnB NORD bankas v. J. M.*, Nr. 2S-1209-560/2011.

⁴⁵ Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. birželio 8 d. nutartis c. b. *pagal A. A. skundą*, Nr. 2-9351-599/2011; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės 9 d. nutartis c. b. *pagal Vilniaus miesto savivaldybės skundą*, Nr. 3K-3-225/2011, kat. 129.4.

⁴⁶ *Cit. op.* 34.

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 2 d. nutartis c. b. *Z. Č., L. Č., S. Č. ir I. Č. v. B. M.*, Nr. 3K-3-115/2007, kat. 30.5; 32.4.

pobūdžio spręsti, nurodoma neteisminė tvarka, jei ji leidžiama mokesčių įstatymų, ir tik tokios galimybės nesant – savarankiško reikalavimo pareiškimas teisme kitam sutuoktiniui⁴⁸. Kvestionuotina, ar atitinkamuose įstatymuose numatytos neteisminės ginčų sprendimo tvarkos nurodymas yra pakankamas CPK 294 str. 1 d. reikalavimo įvykdymas. Pirma, CPK komentare pateikiami tokie tinkamo institucijos, į kurią ieškovas ar pareiškėjas turi kreiptis, nurodymo pavyzdžiai: į teismą baudžiamojo proceso tvarka, į valstybės ar savivaldybių administravimo subjektus⁴⁹. Antra, bylą nagrinėjantis teismas privalo rūpintis kuo išsamesniu ir greitesniu bylos išnagrinėjimu. Tam būtina sąlyga yra bylą nagrinėjančio teismo aktyvumas, lemiantis teismo išaiškinimo pareigą (CPK 158, 159 str.). Vienas iš minėtos pareigos aspektų – išaiškinti byloje dalyvaujantiems asmenims jų procesines teises ir pareigas. CPK 294 str. 1 d. kontekste tai reiškia, kad teismas privalo tinkamai išaiškinti asmeniui jo teisę kreiptis į atitinkamą instituciją ir tokiu būdu išspręsti kilusį ginčą. Taigi aiškinant minėtos teisės normos tikrąją prasmę ir atsižvelgiant į teismo tinkamo išaiškinimo pareigą, darytina išvada, kad teismas turėtų vengti tokių abstrakčių analogiškos prasmės nuorodų kaip „byla nenagrinėtina teisme“ ir „byla nagrinėtina neteisimine tvarka“, lemiančių teisinio aiškumo stokos pasireiškimą ir tiesiogiai įvardinti konkrečią instituciją.

Valstybės nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį atitinkamų ginčų nagrinėjimas vyksta bendrosios kompetencijos teismuose civilinio ar baudžiamojo proceso tvarka bei specializuotuose teismuose administracinio proceso tvarka pagal šioms byloms nagrinėti nustatytą procedūrą lemia bylos nutraukimą, kai ji nenagrinėtina civilinio proceso tvarka. Kadangi pagal 2011 m. birželio 21 d. redakcijos CPK 293 str. 1 p. pakeitimą, egzistuojant bylos teisingumo administraciniam teismui faktui, bylos nutraukimas iškeltai bylai netaikomas, ji perduodama pagal rūšinį teisingumą (CPK 293 str. 1 p., 36 str. 1 d.), byla nutraukiama, kai ji nagrinėtina baudžiamojo proceso tvarka. Taigi nagrinėjamu atveju bylos nutraukimas visų pirma susijęs su rūšinio teisingumo klausimu (CPK 137 str. 2 d. 2 p.). Sprendžiant rūšinio teisingumo klausimą bylos nutraukimo kontekste, pirmiausia nagrinėjama teisinio santykio prigimtis. LAT praktikoje išaiškinta, kad išlikusio nekilnojamojo turto gražinimas vykdomas ne pagal CK, o pagal specialiuosiuose įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas taisykles. Nuosavybės teisių atkūrimo procesas reglamentuojamas viešosios teisės normų, o atitinkama valstybės ir jos institucijų veikla, susijusi su nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimu ir nacionalizuoto turto

---

⁴⁸ *Cit. op.* 39.

⁴⁹ *Cit. op.* 12, p. 258.

gražinimu, yra viešojo administravimo sritis. Kadangi prašymo atkurti nuosavybės teises į nekilnojamąjį turtą bei nuosavybės teises ir giminystės ryšį su savininku patvirtinančių dokumentų pateikimo (2007 m. liepos 5 d. redakcijos Nuosavybės teisių atkūrimo įstatymo⁵⁰ 10 str. 1, 4 d.) nustatytų terminų atnaujinimas yra sudėtinė nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo proceso stadija⁵¹, minėtų prašymų padavimui taikoma analogiška tvarka, kaip ir prašymui atkurti nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą paduoti, t. y., tokie prašymai pagal nustatytą teisinį reglamentavimą turi būti paduodami atitinkamai viešojo administravimo veiksnius atliekančiai institucijai. Dėl šių institucijų veiksmo (neveikimo) asmuo, kai jis mano, kad jo teisės ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti, turi teisę paduoti skundą (prašymą) administraciniam teismui (ABTĮ 5 str. 3 d. 1 p., 22 str. 1 d.). Bendrosios kompetencijos teismo įsiterpimas į viešosios teisės reglamentuojamų santykių sritį yra negalimas, nes toks procesinės teisės pažeidimas suponuotų neteisingą bylos išnagrinėjimo faktą. Todėl tokiais atvejais, kai pareiškėjas nesilaiko teisės aktuose numatytos prašymų padavimo tvarkos ir kreipiasi dėl praleisto termino prašymui atkurti nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą pateikti atnaujinimo tiesiogiai į bendrosios kompetencijos teismą, iškelta civilinė byla nutraukiama. Pareiškėjui manant, kad jo teisės ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti ir skundžiant atitinkamos institucijos veiksmus (neveikimą) bendrosios kompetencijos teismui, tokia byla pagal rūšinį teisingumą perduodama administraciniam teismui⁵². Pažymėtina, kad dar iki 2011 m. birželio 21 d. redakcijos CPK 293 str. 1 p. jau aptarto pakeitimo, teismų praktika buvo formuojama ta pačia linkme – byla iš bendrosios kompetencijos teismo atsižvelgiant į rūšinio teisingumo taisyklę perduodant administraciniam teismui. Kyla klausimas, ar LAT praktikoje⁵³ nurodyta CPK 34 str. 1 d. yra tinkamas bylos perdavimo teisinis pagrindas. Kadangi iš analizuojamos bylos aplinkybių matyti, kad žemesnės instancijos teismai,

⁵⁰ Valstybės žinios, 1997, Nr. 65-1558.

⁵¹ Valstybės garantijų suteikimas, taip pat valstybės garantijos, išduodamos butų, esančių namuose, į kuriuos buvusiems savininkams atkurtos nuosavybės teisės, nuomininkams sumos nustatymas taip pat yra sudedamoji nuosavybės teisių atkūrimo proceso dalis. Todėl toks reikalavimas, kaip ginčijamas suteiktos valstybės garantijos dydis ir prašymas pervesti papildomą kompensuojamąją sumą pagal patikslintą garantiją, t. y., kai yra ginčijamas individualaus pobūdžio teisės aktas (2006 m. spalio 30 d. Kauno miesto savivaldybės administracijos įsakymas Nr. A-4264), priimtas nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo procese, yra nagrinėtinas administraciniame teisme. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. kovo 2 d. nutartis c. b. *Kauno miesto savivaldybė v. A. M., G. V.*, Nr. 3K-3-28/2009, kat. 94.2.1; 108; 118.1; 118.3.

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. vasario 25 d. nutartis c. b. *pagal A. P. pareiškimą*, Nr. 3K-7-24/2008, kat. 128.2; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. kovo 17 d. nutartis c. b. *pagal A. Ž. pareiškimą*, Nr. 3K-3-170/2008, kat. 128.2; 118.1; 94.2.1; 30.4.1.

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. kovo 17 d. nutartis c. b. *pagal A. Ž. pareiškimą*, Nr. 3K-3-170/2008, kat. 128.2; 118.1; 94.2.1; 30.4.1.

pažeisdami procesinės teisės normas, priėmė pareiškimą ir jį išnagrinėjo, darytina išvada, kad ginčas *ab initio* buvo teisingas administraciniam teismui, todėl atsižvelgiant į bylos nagrinėjimo metu, t. y. 2008 m. kovo 17 d., galiojusią 2006 m. rugsėjo 21 d. CPK redakciją⁵⁴, manytina, kad kasacinis teismas turėjo vadovautis ne CPK 34 str. 1 d., kuri būtų tinkamas juridinis pagrindas nagrinėjamos bylos rūšinio teisingumo pasikeitimo atveju, bet CPK 34 str. 2 d. 4 p., reglamentuojantį bylos perdavimą po iškėlimo teisme, paaiškėjus priėmimo pažeidžiant teisingumo taisykles faktui.

Baudžiamajame procese turėtų išlaidų atlyginimo klausimas nagrinėjamas Baudžiamojo proceso kodekso⁵⁵ (toliau – BPK) nustatyta tvarka. Tokia išvada padaryta išnagrinėjus civilinę bylą, kurioje buvo prašoma Policijos departamentui prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos priteisti išlaidas, atsiradusias dėl asmens baudžiamojo persekiojimo (sulaikymo ir pargabenimo iš Ispanijos į Lietuvą (ekstradicija)). LAT išaiškino, kad ekstradicijos teisiniai santykiai reglamentuojami Baudžiamojo kodekso⁵⁶ ir BPK normomis, o pagal bylos nagrinėjimo metu galiojančio CK 1.1 str., CK normas galima taikyti tiek, kiek šių santykių nereglamentuoja viešosios teisės normos. Tarp CPK 1 str. nurodytų civilinio proceso tvarka nagrinėjamų bylų nenurodyta bylų, kilusių iš baudžiamųjų teisinių santykių, todėl byla turi būti nutraukta, o klausimas nagrinėtinas baudžiamojo proceso tvarka⁵⁷.

4.2. Civilinės bylos nutraukimas, jeigu ieškovas ar pareiškėjas, kurie kreipėsi į teismą, yra nesilaikę tos kategorijos byloms nustatytos ginčo išankstinio sprendimo ne teisme tvarkos ir nebegalima šia tvarka pasinaudoti

Asmens tam tikra pažeista teisė gali būti ginama ginčo išankstinio sprendimo ne teisme tvarka specialiose neteisminėse institucijose, kurių paskirtis – konkrečių kategorijų ginčų sprendimas, taip pat kitose institucijose, kuriose ginčų nagrinėjimas nėra pagrindinė jų vykdoma funkcija (pvz., vartotojų teisių gynimo institucijos pagal Vartotojų teisių gynimo įstatymo 22 str.) arba pareiškiant pretenziją. Juridinė konsekvencija – teisės kreiptis į teismą praradimas (CPK 137 str. 2 d. 3 p.), o teismo klaidos ar neatidumo atveju iškėlus civilinę

⁵⁴ Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340.

⁵⁵ Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341, Nr. 46.

⁵⁶ Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 6 d. nutartis c. b. *Panevėžio apygardos prokuratūra ir Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos v. A. L.*, Nr. 3K-3-458/2006, kat. 20.1; 94.2.1; 118.3.

bylą, tokios bylos nutraukimas – suponuojama galimybės praradimo pasinaudoti minėta ginčo išankstinio sprendimo ne teisme tvarka. Tokia galimybė prarandama, kai konkrečių kategorijų byloms nustatyta ginčo išankstinio sprendimo ne teisme tvarka yra privaloma, minėta tvarka yra nustatyta būtent įstatymuose, o numatytas pasinaudojimui tokia tvarka absoliutus naikinamasis terminas yra pasibaigęs arba neabsoliutus naikinamasis terminas negali būti atnaujintas.

Išankstinė bylos sprendimo ne teisme tvarka Darbo ginčų komisijoje pagal Darbo kodekso⁵⁸ (toliau – DK) 242 str. 1 d. bei 296 str. 1 d. netaikoma, kai teisę apskūsti drausminę nuobaudą realizuoja ne pats darbuotojas, o profesinė sąjunga, kurios komiteto narys jis yra. Profesinių sąjungų įstatymo⁵⁹ 18 str. numatytas teisinis reglamentavimas įgalina teigti, kad profesinės sąjungos turi teisę reikalauti iš darbdavio panaikinti drausminę nuobaudą, jų (profesinių sąjungų) nariui paskirtą pažeidžiant DK 240 str. 2 d., Profesinių sąjungų įst. 21 str. 2 d. nuostatas (t. y. negavus išankstinio profesinės sąjungos komiteto sutikimo), o darbdaviui ne vėliau kaip per 10 dienų neišnagrinėjus ar nepatenkinus reikalavimo, profesinės sąjungos įgyja teisę kreiptis su ieškiniu tiesiogiai į teismą⁶⁰. Todėl tokia byla negali būti nutraukta pagal CPK 293 str. 2 p.

Privaloma ikiteisminė ginčo nagrinėjimo tvarka pareiškiant pretenziją nustatyta reikalavimams dėl garbės ir orumo gynimo Visuomenės informavimo įstatymo⁶¹ 44 str. bei CK 2.24 str. LAT išaiškino, kad CK 2.24 str. įtvirtintas reglamentavimas reiškia, kad asmuo įgyja teisę kreiptis į teismą su ieškiniu dėl garbės ir orumo gynimo, jei prieš tai kreipėsi į visuomenės informavimo priemonę dėl paneigimo paskelbimo, o visuomenės informavimo priemonė atsisakė tokį paneigimą paskelbti arba šito nepadarė per dvi savaites⁶².

Viešųjų pirkimų atveju, kai tiekėjas mano, jog perkančioji organizacija nesilaikė Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) reikalavimų ir tuo pažeidė ar pažeis jo teisėtus interesus, perkančiosios organizacijos sprendimų ar veiksmų ginčijimui iki pirkimo sutarties sudarymo (VPI⁶³ 93 str. 1 – 2 d. (aktualioje VPI redakcijoje⁶⁴ – 3 d.)) nustatyta būtina kreipimosi teisminės gynybos prielaida – pretenzijos pateikimas perkančiajai organizacijai – yra

⁵⁸ Valstybės žinios, 2002, Nr. 64-2569.

⁵⁹ Valstybės žinios, 1991, Nr. 34-933.

⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. kovo 15 d. nutartis c. b. *Jungtinė profesinė sąjunga Kauno apskrities profesinė sąjunga v. UAB „Lietlinen“*, Nr. 3K-3-181/2006, kat. 3.2; 18.1; 118.2.

⁶¹ Valstybės žinios, 1996, Nr. 71-1706.

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugpjūčio 14 d. nutartis c. b. *Z. O. ir A. O. v. UAB „Didelis pliusas“*, Nr. 3K-3-390/2008, kat. 26.6; 26.7; 44.2.4.2; 99.5; 114.11; 118.2.

⁶³ Valstybės žinios, 1996, Nr. 84-2000.

⁶⁴ Valstybės žinios, 1996, Nr. 84-2000.

privaloma ikiteisminė ginčo nagrinėjimo stadija. Sprendžiant klausimą dėl pretenzijai pareikšti numatytų terminų taikymo ir šių terminų praleidimo pasekmių, Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje padaryta išvada, kad įstatyme numatyti terminai skaičiuojami nuo tos dienos, kai tiekėjas sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisėtų interesų pažeidimą. Terminai, nuo kurių priklauso asmens teisė kreiptis į teismą, gali būti laikomi naikinamaisiais tik tokiu atveju, kai tai akivaizdu iš įstatymo nuostatų turinio. Kadangi teisė kreiptis į teismą dėl pažeistų teisių gynybos yra viena iš pamatinių kiekvienam asmeniui garantuojamų teisių, plečiamasis aiškinimas negali būti taikomas įstatymo nuostatų, ribojančių tokią asmens teisę kreiptis į teismą, atžvilgiu. Sistemiskai ir logiškai išanalizavusi VPI 121 str. 1 – 2 d. (aktualioje VPI redakcijoje – 94 str. 1 d. 2 p., 94¹ str. 1 d.), teisėjų kolegija sprendė, kad klausimas, ar pretenzijos padavimo terminas gali būti atnaujinamas ar ne, priklauso nuo to, ar jau sudaryta pirkimo sutartis. Tiekėjo teisės pareikšti pretenziją galiojimas yra siejamas su pirkimo sutarties sudarymo momentu – teisė paduoti pretenziją negrižtamai išnyksta ir terminas minėtam veiksmui atlikti negali būti atnaujinamas tik po to, kai jau yra pasirašyta pirkimo sutartis su paskelbtu konkurso laimėtoju. Termino praleidimo iki pirkimo sutarties sudarymo svarbių priežasčių nenurodymas taip pat suponuoja termino atnaujinimo negalimumą, kuris reiškia imperatyviai nustatytos ikiteisminės ginčo nagrinėjimo tvarkos netinkamą įvykdymą, jei pretenzija buvo pateikta jau praleidus terminą, arba, kad privaloma išankstine ginčo nagrinėjimo tvarka pasinaudoti nebegalima, todėl civilinė byla pagal CPK 293 str. 2 p. nutraukiama⁶⁵.

Pažymėtina, jog atsižvelgiant į nedidelį bylų skaičių, kuriose taikytas bylos nutraukimas pagal CPK 293 str. 2 p., darytina išvada, kad šis pagrindas teismų taikomas pakankamai retai.

---

⁶⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. lapkričio 10 d. nutartis c. b. *advokatų kontoros „BORENIUS/Švirinas ir partneriai“ partneriai T. R., D. F.-N., Ž. P., D. Š. ir V. M. v. AB „Klaipėdos nafta“*, Nr. 2-2641/2011; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. birželio 28 d. nutartis c. b. *UAB „Omnitel“ v. AB „Rytų skirstomieji tinklai“, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Tetas“, UAB „Rytra“, UAB „Elektros tinklo paslaugos“*, Nr. 2-451/2008; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 12 d. nutartis c. b. *UAB „Lamberta“ v. Klaipėdos apskrities viršininko administracijos Laugalių pensionatas (V. G. globos namai), UAB „Šilumininkas“*, Nr. 2-208/2007.

4.3. Civilinės bylos nutraukimas, jeigu yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, arba teismo nutartis priimti ieškovo ieškinio atsisakymą ar patvirtinti šalių taikos sutartį

CPK 293 str. 3 p. numatyta, jog civilinė byla nutraukiama, kai yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, arba teismo nutartis priimti ieškovo ieškinio atsisakymą ar patvirtinti šalių taikos sutartį. LAT praktikoje bylos nutraukimas pagal analizuojamą pagrindą taikomas ne tik egzistuojant įsiteisėjusiam teismo sprendimui, bet taip pat įsiteisėjusioms nutartims bankroto byloje, kuriomis sprendžiami klausimai iki sprendimo dėl įmonės pabaigos priėmimo. Tokia pozicija grindžiama CPK 293 str. 3 p. sistemiškai aiškinant su CPK 279 str. 4 d., kurioje nustatyta, jog, sprendimui, nutarčiai ar nutarimui įsiteisėjus, šalys ir kiti dalyvavę byloje asmenys, taip pat jų teisių perėmėjai nebegali iš naujo teisme pareikšti tų pačių ieškinio reikalavimų tuo pačiu pagrindu, taip pat kitoje byloje ginčyti teismo nustatytus faktus ir teisinius santykius. Visi teismo veiksmai bankroto byloje laikytini teisingumo vykdymu, nes atliekami siekiant dėl įmonės baigties priimti teisingą ir pagrįstą teismo sprendimą, o įsiteisėjusios nutartys savo turiniu prilygsta teismo sprendimo galiai, kadangi jomis nustatomos šalių teisės ir pareigos⁶⁶. Įsiteisėjusiam teismo sprendimui su tam tikromis išimtimis prilyginamos ir Hipotekos skyriaus teisėjų priimtose įsiteisėjusios nutartys. Nagrinėjamoje byloje ieškovas, hipotekos kreditorius, prašė priteisti iš atsakovų – kredito gavėjo ir jo laiduotojo – solidariai negražintą kreditą, palūkanas ir delspinigius, tačiau jis CPK XXXVI skyriuje nustatyta tvarka jau buvo kreipęsis į hipotekos teisėją, prašydamas, jog kredito sutarčių įvykdymo užtikrinimui įkeistas turtas būtų parduotas iš viešųjų varžytynių, ir šis jo prašymas yra patenkintas įsiteisėjusiomis hipotekos skyriaus teisėjų nutartimis. Iš šių hipotekos skyriaus teismo nutarčių matyti, kad ieškovas ir atsakovas buvo tos pačios ginčo šalys kaip ir nagrinėjamoje byloje, ieškovo reikalavimą dėl kredito sutarties priverstinio įvykdymo atsakovui teismai išsprendė priimdami nurodytas nutartis, vadinasi, tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu jau yra priimtas įsiteisėjęs teismo sprendimas, ir tai buvo pagrindas bylą nagrinėjusiam apeliacinės instancijos teismui nutraukti civilinės bylos dalį⁶⁷. Analizuojamu atveju ieškovas (hipotekos kreditorius) pateikė analogišką reikalavimą, tačiau

⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. vasario 8 d. nutartis c. b. *J. M. individualios įmonės bankroto byla*, Nr. 3K-3-36/2010, kat. 118.3.

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. liepos 15 d. nutartis c. b. *UAB Medicinos bankas v. V. M. ir L. M.*, Nr. 3K-3-294/2011, kat. 32.5.1; 36.2; 99.5; 118.3.

atkreiptinas dėmesys, kad tokiu atveju, kai hipotekos skyriaus įsiteisėjusia nutartimi priverstinai, ne ginčo tvarka, nutarta išieškoti iš skolininko 65 000 Lt negrąžintos paskolos ir 58 500 Lt delspinigių, ir teisme yra ginčijamas tokių priteistų delspinigių dydis, bylos nutraukimas yra negalimas, nes hipotekos teisėjas, nesiaiškindamas priežasčių, kodėl skolininkas nevykdo savo įsipareigojimų, užtikrina paskolos davėjo reikalavimų patenkinimą, tarp jų – netesybų (bauda, delspinigiai) išieškojimą, tačiau šalių ginčo dėl netesybų dydžio nesprenžia. Skolininkas, ar kiti suinteresuoti asmenys, kurių teises paliečia įregistruota hipoteka, Hipotekos registro duomenis ar hipotekos sandorį gali ginčyti CK numatytais sandorių negaliojimo pagrindais ar kitais pažeistų teisių gynimo būdais CPK numatyta tvarka⁶⁸.

Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2012 m. liepos 1 d.⁶⁹ hipotekos teisėjo funkcijos, susijusios su hipotekos registravimu, kreditoriaus reikalavimų patenkinimu iš hipoteka įkeisto turto bei pabaiga, pavedamos vykdyti notarui. Todėl per nustatytą terminą skolininkui neįvykdžius įsipareigojimo, hipotekos kreditorius galės įgyvendinti savo teises kreipdamasis ne į hipotekos teisėją dėl įkeisto daikto pardavimo iš viešųjų varžytynių (CK 4.192 str. 1 d.), bet į notarą dėl notaro vykdomojo įrašo atlikimo, kuriuo notaras siūlo išieškoti iš skolininko hipotekos kreditoriaus nurodytą per hipotekos sandoryje nustatytą terminą nesumokėtą hipoteka užtikrinto skolinio įsipareigojimo sumą arba nesumokėtos skolos dalį su priklausančiomis palūkanomis. Kaip matoma, įsiteisėjusią hipotekos teisėjo nutartį pakeis notaro vykdomasis įrašas, kuris yra vykdytinas ir vykdomasis dokumentas, pateikiamas vykdyti antstoliui CPK nustatyta tvarka. Tačiau skirtingai nei įsiteisėjusi hipotekos teisėjo nutartis, prilyginama teismo sprendimui, notaro vykdomojo įrašo atlikimas neturi *res judicata* galios, todėl hipotekos kreditoriui kreipiantis į teismą su tapačiu reikalavimu dėl neįvykdyto skolininko įsipareigojimo po to, kai notaras yra atlikęs vykdomąjį įrašą, iškelta civilinė byla negalės būti nutraukta pagal CPK 293 str. 3 p., tačiau skolininkas galės gintis kitais gynbos būdais.

Nutraukiant civilinę bylą CPK 293 str. 3 p. pagrindu, t. y. tiek esant įsiteisėjusiam teismo sprendimui, tiek nutarčiai priimti ieškovo ieškinio atsisakymą ar patvirtinti šalių sudarytą

⁶⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. rugsėjo 15 d. nutartis c. b. *A.G. ir V.G. v. O.P., N.O.B., R.S.B.*, Nr. 2-448/2005.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.127, 4.170, 4.171, 4.172, 4.173, 4.174, 4.175, 4.176, 4.177, 4.178, 4.179, 4.180, 4.181, 4.182, 4.183, 4.184, 4.185, 4.186, 4.187, 4.188, 4.189, 4.190, 4.191, 4.192, 4.193, 4.195, 4.196, 4.197, 4.198, 4.199, 4.200, 4.201, 4.202, 4.204, 4.206, 4.207, 4.209, 4.210, 4.211, 4.212, 4.213, 4.214, 4.216, 4.219, 4.220, 4.221, 4.223, 4.224, 4.225, 4.226, 4.256 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 4.192-1, 4.194-1 straipsniais įstatymo 17, 24 str. Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262; 2004, Nr. 72-2495.

taikos sutartį, svarbu nustatyti ieškinių tapatumą. Ieškinių tapatumas nustatomas pagal tris kriterijus: ginčo šalis, ieškinio dalyką ir faktinį ieškinio pagrindą⁷⁰. Ginčo šalių tapatumas teismų praktikoje aiškinamas ir taikomas nevienareikšmiškai. Ankstesnėje praktikoje laikytasi nuomonės, kad šalies tapatumas nustatomas išsiaiškinus, ar tas pats asmuo nepareiškė pakartotino ieškinio tam pačiam atsakovui⁷¹. Vėliau formuojama pozicija, kad šalys yra tapačios tokiu atveju, kai ieškovas ir atsakovas yra tie patys asmenys, kurie buvo šalys tą patį ieškinio faktinį pagrindą ir dalyką turinčioje byloje⁷². Vertinant tokią teismo suformuluotą taisyklę, darytina išvada, kad šalys tapačiomis laikomos ir tada, kai egzistuoja šalių pasikeitimo vietomis faktas, t. y. ne tik tada, kai tas pats ieškovas pareiškia analogišką ieškinį tam pačiam atsakovui, bet ir, kai ieškinį ankstesnėje byloje buvusiam ieškovui pareiškia atsakovu buvęs asmuo. Esminės reikšmės vienodam CPK 293 str. 3 p. aiškinimui ir taikymui turi atsakymas į klausimą, ar teismo aiškinimas, kad skirtinga asmens procesinė padėtis abiejose bylose (analizuojamu atveju ankstesnėje byloje jis buvo trečiasis asmuo, o vėlesnėje – atsakovas) nėra pagrindas konstatuoti šalių nesutapimą, nes asmuo ankstesnėje byloje buvo byloje dalyvaujanti asmeniu, yra abiejų teisminio nagrinėjimų objektu esančio materialinio teisinio santykio dalyvis⁷³, yra teisingas analizuojamos teisės normos ribų kontekste. Siekiant įvertinti minėtą teismo išaiškinimą, būtina atsižvelgti į nagrinėjamos bylos aplinkybes. Šalims bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausė namų valda, kurios žemės sklypo plotas buvo 2196 kv. m., iš kurių perkamas žemės sklypas – 2000 kv. m., o 196 kv. m. sklypo dalis siūloma nuomoti. Nuomos sutartis dėl 196 kv. m. žemės sklypo su namų valdos bendraturtėmis nebuvo sudaryta. Kauno miesto savivaldybės valdyba 2001 m. spalio 9 d. sprendimu Nr. 1366 ir 2002 m. balandžio 9 d. sprendimu Nr. 320 patvirtino detalų planą, pagal kurį 2000 kv. m. žemės sklypas buvo atidalytas ieškovei ir atsakovei atitinkamomis dalimis, o nuomojamos žemės sklypo dalį numatyta po privatizavimo prijungti

---

⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 11 d. nutartis c. b. A. Č. v. UAB „Prienų turgus“, Kauno apskrities viršininko administracija, Prienų rajono savivaldybė, valstybės įmonė Registrų centras, Nr. 3K-3-291/2010, kat. 33; 50.8; 118.3, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. rugpjūčio 9 d. nutartis c. b. R. A. P. v. J. E. A., Kauno miesto savivaldybė, Nr. 3K-3-290/2010, kat. 118.3, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. rugsėjo 29 d. nutartis c. b. AB DnB NORD bankas v. M. P., Nr. 3K-3-357/2009, kat. 118.3, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 31 d. nutartis c. b. UAB „Buhalterinės ekspertizės“ ir Z. R. konsultacinė įmonė v. Lietuvos auditorių rūmai, Nr. 3K-3-475/2007, kat. 27.1; 118.3; 118.10.

⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 27 d. nutartis c. b. G. J. v. gyvenamojo namo statybos bendrija, Nr. 3K-3-352/2005, kat. 114.11; 118.3.

⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio 11 d. nutartis c. b. BUAB „Vevira“ v. D. R. ir I. R., Nr. 3K-3-164/2011, kat. 118.3.

⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. rugpjūčio 9 d. nutartis c. b. R. A. P. v. J. E. A., Kauno miesto savivaldybė, Nr. 3K-3-290/2010, kat. 118.3.

prie atidalyto atsakovės žemės sklypo. Ieškovė detalųjį planą pasirašė. Vėliau ieškovė kreipėsi su ieškiniu atsakovui Kauno miesto savivaldybei į teismą, atsakovė (bendraturtė) dalyvavo procese trečiuoju asmeniu, ir reikalavo panaikinti Kauno miesto savivaldybės valdybos 2001 m. spalio 9 d. sprendimo Nr. 1366 1, 3.1 punktus ir 2002 m. balandžio 9 d. sprendimą Nr. 320, kuriais buvo patvirtintas detalusis planas, pagal kurį 2000 kv. m. žemės sklypas padalijamas į du sklypus bei nuspręsta parduoti 196 kv. m valstybinės žemės sklypą ir prijungti jį prie atidalijamo bendraturtės žemės sklypo bei įpareigoti atsakovą Kauno miesto savivaldybę atkurti jos pažeistas teises ir leisti išsipirkti iš valstybės jai, kaip bendraturtei, tenkančią 196 kv. m valstybinės žemės sklypo dalį. LAT užbaigė procesą ieškinį atmesdamas ir konstatuodamas, kad ieškovė, pasirašydama detaliojo plano brėžinyje, išreiškė savo sutikimą ir savo valia atsisakė teisės įsigyti dalį valstybinės žemės, o šią teisę perleido trečiajam asmeniui. Ieškovė dar kartą kreipėsi į teismą su ieškiniu atsakovei (bendraturtei) prašydama pripažinti negaliojančiu jos sutikimą, kad atsakovė viena įsigytų valstybinę žemę, besiribojančią su bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausančiu žemės sklypu, išreikštą detaliojo plano brėžinyje bei panaikinti Kauno miesto savivaldybės valdybos 2001 m. spalio 9 d. sprendimo Nr. 1366 1 ir 3.1 punktus ir 2002 m. balandžio 9 d. sprendimą Nr. 320. Abu ieškiniai grindžiami remiantis tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis.

CPK 293 str. 3 p. vienas iš numatytų ieškinio tapatumo kriterijų – tos pačios šalys. CPK 41 str. 1 d. įvardinta, kad šalys civiliniame procese yra ieškovas ir atsakovas, trečiojo asmens sąvokos minėtame straipsnyje nėra. Analizuojamoje byloje teismo formuojama pozicija, kad šalys yra tapačios ir trečiojo asmens pasikeitimo su viena iš šalių atveju. Su tokia teismo pozicija galima sutikti tik iš dalies. Atkreiptinas dėmesys, kad teismas konkrečiai nenurodė esminio dalyko, nuo kurio priklauso, ar minėta pozicija yra teisinga, – trečiasis asmuo yra pareiškiantis, ar nepareiškiantis savarankiškų reikalavimų. Trečiojo asmens, pareiškiančio savarankiškus reikalavimus, dalyvavimo sprendžiant ginčą tikslas – savarankiško, nuo pirminių ginčo šalių nepriklausomo reikalavimo procese jau dalyvaujančioms šalims pareiškimas atskirame ieškinyje. Atskiro nuo šalių ieškinio dalykas visada yra tapatus pirminių šalių ginčo dalykui. Tokio savarankiško reikalavimo pareiškimas lemia tai, kad trečiasis asmuo turi turėti teisę disponuoti ginčo dalyku, todėl trečiasis asmuo, pareiškiantis savarankiškus reikalavimus turi visas ieškovo teises ir pareigas (CPK 46 str. 2 d.). Remiantis tuo, kas išdėstyta, galima sutikti su LAT pozicija, kad šalys yra tapačios trečiojo asmens, pareiškiančio savarankiškus reikalavimus pasikeitimo su viena iš ginčo šalių atveju,

analizuojamu atveju konkrečiai – jei ankstesnėje byloje buvo trečiasis asmuo, pareiškiantis savarankiškus reikalavimus, o vėlesnėje – atsakovas – esant šioms sąlygoms:

1) toks asmuo yra abiejų teismo nagrinėjimų objektu esančio materialinio teisinio santykio dalyvis. Tai reiškia, kad, nors trečiasis asmuo pareiškiantis savarankiškus reikalavimus, nėra šalis procesine teisine prasme, tačiau jis yra šalis materialine teisine prasme. Pažymėtina, kad buvimas materialinio teisinio santykio subjektu yra tik vienas iš šalis identifikuojančių požymių. Kaip ir šalims, tretiesiems asmenims, pareiškiantiems savarankiškus reikalavimus taip pat būdingas materialinis ir procesinis teisinis suinteresuotumas bylos baigtimi, jau minėtos specifinės teisės ir pareigos, kurių neturi kiti byloje dalyvaujantys asmenys, dispozityvumo principo įgyvendinimas (t. y. nuo jų veiksmų priklauso bylos eiga, ar keisis bylos nagrinėjimo dalykas, pagrindas). Todėl siūlytina LAT argumentaciją papildyti minėtų šalis civiliniame procese identifikuojančių požymių visuma, būdinga tretiesiems asmenims, pareiškiantiems savarankiškus reikalavimus.

2) visiškai sutampa ieškinio dalykas ir faktinis ieškinio pagrindas.

Trečiųjų asmenų, nepareiškiančių savarankiškų reikalavimų dalyvavimo procese tikslas – padėti šaliai, kurios pusėje jis dalyvauja, laimėti bylą, tam, kad ateityje išvengtų regresinio ieškinio ar materialiosios padėties pablogėjimo. Toks asmuo, skirtingai nei trečiasis asmuo, pareiškiantis savarankiškus reikalavimus, savarankiško reikalavimo atskirame nuo šalių ieškinyje nereiškia, jis nėra ginčo materialinio teisinio santykio dalyvis, jį materialinis teisinis santykis sieja tik su ta šalimi, kurios pusėje jis dalyvauja. Todėl tretieji asmenys, nepareiškiantys savarankiškų reikalavimų, turi ne visas šalies procesines teises, o būtent neturi teisės disponuoti ginčo dalyku: pakeisti ieškinio pagrindą ir dalyką, padidinti arba sumažinti ieškinio reikalavimus, atsisakyti ieškinio, pripažinti ieškinį arba sudaryti taikos sutartį, reikalauti, kad teismo sprendimas būtų priverstinai įvykdytas (CPK 47 str. 2 d.). Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad trečiojo asmens, nepareiškiančio savarankiškų reikalavimų pasikeitimo su viena iš šalių atveju, šalys tapačiomis pripažintos negali būti.

Jei vėlesnėje byloje dalyvaujanti šalis (nagrinėjamoje byloje – atsakovas) yra tinkama šalis (atsakovas) ankstesnėje byloje, tačiau ja netinkama šalis pakeista nebuvo, tai nekonstatavus, kad asmenys dalyvavo ankstesnėje civilinėje byloje procesiniu šalies statusu nėra pagrindo konstatuoti šalių tapatumo, kaip vienos iš ieškinių tapatumo sąlygų⁷⁴.

---

⁷⁴ Cit. op. 74.

Ieškinio dalykas yra reikalavimas, kurį ieškovas pareiškia atsakovui (CPK 135 str. 1 d. 4 p.). Vertinant, ar dviejų ieškinių dalykai sutampa, svarbu ne tiek reikalavimų lingvistinės formuluotės, kiek ginčo materialinis santykis, t. y. teismo nagrinėjimo objektas, ir gynybos būdas⁷⁵. Pavyzdžiui, ieškovui kreditavimo sutarties pagrindu atsakovui suteikus 39 000 Lt kreditą, o vėliau vienašališkai nutraukus kreditavimo sutartį ir pareikalavus skolą gražinti, pirmosios instancijos teismas priėmė teismo įsakymą išieškoti iš skolininko pinigus pagal kredito sutartį. Vėliau paaiškėjo, kad atsakovo turimai individualiai įmonei iškelta bankroto byla, o bankroto bylą nagrinėjančiam teismui patvirtinus ieškovo reikalavimą, teismo įsakymas buvo panaikintas, byla nutraukta⁷⁶. Ieškovas prašė priteisti negražintą kreditą, kadangi atsakovo individualios įmonės bankroto byla baigta, o jo reikalavimas liko nepatenkintas. Pirmosios instancijos teismas bylą nutraukė CPK 293 str. 1 d. 3 p. pagrindu, apeliacinės instancijos teismas nutartį paliko nepakeistą. Ieškovui pateikus kasacinį skundą, LAT išaiškino, kad pagal CK 2.50 str. 4 d. poreikis kreditoriams reikšti bankroto byloje reikalavimus, kylančius iš sandorių, sudarytų ne su įmone, o su privačiu fiziniu asmeniu (įmonės savininku), priklauso nuo individualios įmonės savininko atsakomybės pagal įmonės prievolės subsidiarumo, nes visas įmonininko turtas patenka į bankrutuojančios įmonės turto balansą. Įmonės savininko, kaip fizinio asmens, kreditorių įstojimas į bankroto bylą yra nulemtas poreikio apsaugoti savo interesus, nes bankroto procese gali būti perduotas visas įmonės savininko turtas ir tokie kreditoriai nebetektų galimybės nukreipti į jį išieškojimą. Taigi įmonės bankroto byloje šalys buvo kreditorius ir bankrutuojanti neribotos civilinės atsakomybės įmonė. Nagrinėjamoje byloje prievolės šalys yra kreditorius ir atsakovas, kaip fizinis asmuo (skolininkas). Įmonė ir fizinis asmuo yra du atskiri civilinės teisės subjektai. Lietuvos Respublikos įmonių įstatymo⁷⁷ 2 str. įmonė apibrėžiama kaip savo firmos vardą turintis ūkinis vienetas, įsteigtas įstatymų nustatyta tvarka tam tikrai komercinei – ūkinei veiklai. CK prasme kiekviena įmonės forma yra laikoma juridiniu asmeniu. Fizinis asmuo – individas, turintis civilinį teisinį subjektiškumą. Bankroto byloje teismo nagrinėjimo objektas buvo įsiteisėjusio teismo įsakymo pagrindu nustatytos fizinio asmens (įmonės savininko) skolos įtraukimas į bankrutuojančios įmonės turto balansą, t. y. materialinis teisinis santykis tarp kreditoriaus ir bankrutuojančios neribotos civilinės atsakomybės

⁷⁵ *Cit. op.* 69.

⁷⁶ Dėl tapačios bylos nutraukimo CPK 293 str. 3 p. pagrindu, kai teismo nutartimi bankroto byloje patvirtintas kreditorinis reikalavimas ir ši nutartis dėl kreditorinių reikalavimų patvirtinimo yra įsiteisėjusi taip pat žiūrėti Vilniaus apygardos teismo 2010 m. gruodžio 29 d. nutartį c. b. *M. M. v. UAB „Y/N Trade“*, Nr. 2S-1534-520/2010.

⁷⁷ Valstybės žinios, 1990, Nr. 14-395.

įmonės. Nagrinėjamos bylos teismo nagrinėjimo objektas – šalių (kreditoriaus ir skolininko (fizinio asmens)) sudarytos kreditavimo sutarties pagrindu atsiradusių prievolių neįvykdymo bankroto procese pagrindu atsiradę materialiniai teisiniai santykiai. Šis ginčo materialinis teisinis santykis nebuvo nagrinėjamas bankroto byloje, nes iki bankroto bylos išnagrinėjimo aplinkybė, susijusi su reikalavimo nepatenkinimu, ir esanti faktinio šioje byloje reiškiamo reikalavimo pagrindo sudėtinė dalimi, neegzistavo⁷⁸. Bylos pripažintos netapačiomis.

Kai ieškinyje yra pareikšti keli reikalavimai, iš kurių vienas yra tapatus jau išnagrinėtoje byloje, kurioje yra priimta ir įsiteisėjusi teismo nutartis priimti ieškovų ieškinio atsisakymą, ieškovų bandymas grįžti ieškinio reikalavimų netapatumą remiantis kitu ieškinio reikalavimu yra teisiškai ydingas. Tokia išvada padaryta išnagrinėjus ieškinį, kuriame buvo prašoma panaikinti Lietuvos auditorių rūmų Audito kokybės kontrolės komiteto (toliau – Komitetas) 2004 m. sprendimą dėl ieškovų išbraukimo iš audito įmonių sąrašo ir 2005 m. sprendimą atsisakyti pakeisti 2004 metų sprendimą dėl ieškovų išbraukimo iš audito įmonių sąrašo. Pirmasis reikalavimas buvo tapatus reikalavimui, pareikštam ankstesnėje civilinėje byloje, kuri nutraukta ieškovams atsisakius nuo ieškinio. Neapskundus teismo procesinio sprendimo ir jam įsiteisėjus, šalys neteko teisės reikšti tapataus ieškinio (CPK 279 str. 4 d.), todėl bylos dalis dėl Komiteto 2004 m. sprendimo nutraukta⁷⁹.

Pažymėtina, kad esant įsiteisėjusiai nutarčiai patvirtinti šalių taikos sutartį, taikos sutarties įgyvendinimo tvarka gali būti naujos bylos dalykas ir toks ieškinys negali būti laikomas tapačiu jau išnagrinėtoje ir taikos sutartimi užbaigtoje byloje pareikštam ieškiniui. Tokiu nauju bylos dalyku pripažintas sutartinių netesybų baudos forma pagal taikos sutartį priteisimas. Žemesniųjų instancijų teismams dėl neteisingo specialiosios CPK 771 str. normos aiškinimo ir taikymo nagrinėtam ginčui pagal analogiją pateikus klaidingą poziciją dėl ginčo nagrinėjimo vykdymo proceso tvarka ir bylą nutraukus pagal CPK 293 str. 3 p. LAT, atsižvelgdamas į netesybų prigimtį ir paskirtį, išaiškino, kad nors taikos sutarties ypatumas yra tas, kad, taikos sutarties šaliai nevykdant sutartimi nustatytos prievolės, suinteresuotos šalies (kreditoriaus) prašymu pagal teismo nutarties, kuria patvirtinta taikos sutartis, rezoliucinę dalį išduodamas vykdomasis raštas ir jis vykdomas CPK nustatyta

⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. rugsėjo 29 d. nutartis c. b. *AB DnB NORD bankas v. M. P.*, Nr. 3K-3-357/2009, kat. 118.3.

⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 31 d. nutartis c. b. *UAB „Buhalterinės ekspertizės“ ir Z. R. konsultacinė įmonė v. Lietuvos auditorių rūmai*, Nr. 3K-3-475/2007, kat. 27.1; 118.3; 118.10.

tvarka, tačiau teismo patvirtintos taikos sutarties vykdymo proceso metu tarp šalių kilus ginčui dėl pagrindinių sutarties sąlygų pažeidimo ir netesybų už tai mokėjimo suinteresuotai šaliai atsiranda materialinis teisinis pagrindas ir procesinės prielaidos kreiptis į teismą su ieškiniu dėl netesybų priteisimo ir vykdomasis raštas dėl netesybų gali būti išduotas tik vykdant šiuo klausimu priimtą teismo sprendimą⁸⁰.

Ieškinio pagrindą sudaro aplinkybės, kuriomis grindžiamas ieškovo reikalavimas (CPK 135 str. 1 d. 2 p.). Vertinant ieškinių tapatumą reikšminga yra nustatyti ne teisinio, o faktinio ieškinio pagrindo, t. y. faktinių aplinkybių pasikeitimą. Todėl nauju ieškinio pagrindu negali būti laikomi kitų taikomų teisės aktų nurodymas⁸¹. Naujas ieškinys yra galimas tik tada, kai nurodomos tokios aplinkybės, kurios nebuvo teismo nagrinėjimo dalykas išnagrinėtoje byloje⁸².

Naujomis faktinėmis aplinkybėmis yra nelaikomas teismo sprendimas teismo motyvacijos pagrindu. Išnagrinėtoje civilinėje byloje ieškovės parašas detaliojo plano pagrindiniame brėžinyje LAT pripažintas ieškovės sutikimu, kad atsakovė viena įsigytų valstybinę žemę, besiribojančią su joms bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausančiu žemės sklypu. Kitoje byloje kartu su kitais reikalavimais ieškovė pareiškė papildomą reikalavimą pripažinti negaliojančiu minėtą sutikimą, kadangi jis duotas dėl suklydimo ir nesilaikyta įstatymų reikalaujamos sandorio formos. Spręsdamas ieškinių tapatumo klausimą teismas išaiškino, kad ieškovės sutikimas jau buvo teismo nagrinėjimo dalykas, todėl toks reikalavimas, atsižvelgiant į pasirinktą ieškovės teisių gynimo būdą, tėra jau įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatytos aplinkybės, įvertintos teisme nagrinėjamų detalaus planavimo procedūrų metu susiklosčiusių ginčo santykių ribose ir nesuteikiant jai kitokios teisinės reikšmės, nei numato galiojantis teisinis reguliavimas, ginčijimas, o ne nauja aplinkybė, kuri galėtų būti naujo teismo proceso dalyku⁸³. Taip pat negali būti pripažįstami nauju ieškinio pagrindu taikos sutarties sudarymo ir ieškinio atsisakymo motyvai ankstesnėje byloje, nes jie yra ne savarankiški, bet išvestiniai iš ankstesnės bylos aplinkybių, grindžiami jomis⁸⁴.

Tarp šalių egzistuojant tęstinių teisinių santykių arba prievolės nesibaigimo vienkartinio pareigos atlikimu faktui, net ir nustačius ieškinio šalių, dalyko ir faktinio pagrindo formalų

---

⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 4 d. nutartis c. b. *UAB „Kapitalo valdymo grupė“ v. UAB „Penki kontinentai“, „Penkių kontinentų bankinės technologijos“ ir „Aschburn International“*, Nr. 3K-3-372/2010, kat. 109; 118.3.

⁸¹ *Cit. op.* 76.

⁸² *Cit. op.* 73.

⁸³ *Ibidem.*

⁸⁴ *Cit. op.* 70.

tapatumą, civilinės bylos nutraukimas pagal CPK 293 str. 3 p. netaikomas, kadangi minėtų teisinių santykių specifika suponuoja naujų juridinių faktų atsiradimą arba tų pačių juridinių faktų naujos prasmės įgijimą. Nagrinėjamu atveju tarp šalių buvo sudaryta patalpų nuomos sutartis, pagal kurią atsakovas privalėjo mokėti nuomos mokesčių ir visus mokesčius į valstybės išdą pagal Lietuvos Respublikoje galiojančius įstatymus (t. y. nekilnojamojo turto mokesčių). Atsakovui nemokant minėtų mokesčių, ieškovas kreipėsi į teismą prašydamas nutraukti su atsakovu sudarytą nuomos sutartį, jį ir subnuomininką išskeldinti ir priteisti 20 044,32 Lt skolą pagal sutartį. Atsakovas priešieškiniu prašė pripažinti negaliojančiomis nuo sutarties sudarymo momento nuomos sutarties dalis dėl atsakovo pareigos mokėti į valstybės išdą mokesčius pagal Lietuvos Respublikoje galiojančius įstatymus. 2003 m. gruodžio 16 d. nutartimi LAT pripažino atsakovo pareigą mokėti ieškovui kompensaciją už nekilnojamojo turto mokesčių, priteisė nekilnojamojo turto mokesčių (kompensaciją) už laikotarpį iki 2003 metų (5048,50 Lt skolą). Atsakovas ir po LAT nutarties priėmimo nevykdė sutarties įsipareigojimų, dėl to ieškovas vėl kreipėsi į teismą ir prašė teismo nutraukti prieš terminą šalių sudarytą patalpų nuomos sutartį, išskeldinti atsakovą iš patalpų, priteisti 1038,71 Lt mokesčio pagal patalpų nuomos sutartį. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino iš dalies, nutraukė bylos dalį dėl ieškovo piniginių reikalavimų, priešieškinių atmetė. Apeliacinės instancijos teismas pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą. LAT dėl civilinės bylos dalies – reikalavimo priteisti 1038,71 Lt mokesčio pagal patalpų nuomos sutartį – nutraukimo pateikė poziciją, kad dėl ieškovo piniginio reikalavimo pagrįstumo jau yra priimtas teismo sprendimas, kuriame nustatyta, jog pagal ginčo patalpos nuomos sutartį šalys susitarė dėl atsakovo pareigos mokėti nekilnojamojo turto mokesčių ir šio mokesčio mokėjimo tvarkos, ir kuris yra įsiteisėjęs. Teismo sprendimo įsiteisėjimas sukelia svarbių teisinių padarinių, nes jam įsiteisėjus šalių ginčijami teisiniai santykiai tampa neginčijami, įgyja *res judicata* galią ir yra šalims privalomi. Įsiteisėjęs teismo sprendimas (nutartis) įgyja nenuginčijamumo ir prejudicialumo savybę, todėl šalys ir kiti byloje dalyvavę asmenys nebegali ginčyti teismo sprendimo (nutartyje) nustatytų faktų ir teisinių santykių arba bandyti juos kitaip nustatinėti kitose bylose⁸⁵. Vadinasi, teismas bylos nutraukimo pagrindu laikė ieškovo minėtą reikalavimą iš naujo nustatyti prejudicinį faktą, dėl ko galėjo būti priimti du, vienas kitam prieštaraujantys teismo sprendimai. Svarstyta, ar tokia teismo pozicija teisinga. Vertindamas ieškinių tapatumą, teismas neanalizavo, koks yra ginčo materialinis

---

⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 26 d. nutartis c. b. VŠĮ „Staciatikių ūkis“ v. UAB „Voltrė“, Nr. 3K-3-438/2007, kat. 42.10; 50.4; 114.11; 118.3.

santykis (teisminio nagrinėjimo objektas) ir faktinis ieškinio pagrindas. Kaip jau minėta, ieškovas prašė teismo priteisti 1038,71 Lt mokesčio pagal patalpų nuomos sutartį. Manytina, kad teisminio nagrinėjimo objektas analizuojamoje byloje yra ne ieškovo piniginio reikalavimo pagrindas, t. y. atsakovo pareigos pagal sudarytą patalpų nuomos sutartį mokėti nekilnojamojo turto mokestį pripažinimas, bet patalpų nuomos sutarties pagrindu nustatytos tokios atsakovo pareigos nevykdymo pagrindu atsiradę materialiniai teisiniai santykiai. Šis ginčo materialinis teisinis santykis nebuvo nagrinėjamas ankstesnėje byloje, nes iki proceso užbaigimo 2003 m. gruodžio 16 d. LAT nutartimi, aplinkybė, kad atsakovas po šios nutarties priėmimo ir toliau nevykdys sutartinės pareigos mokėti nekilnojamojo turto mokestį, negalėjo būti žinoma. Nustačius naujų aplinkybių byla negali būti nutraukta.

Analogiška padėtis susiklosto ir bylose dėl tėvų valdžios ribojimo⁸⁶, išlaikymo. Kilus ginčui dėl ankstesnėje byloje priteisto išlaikymo nepilnamečiam vaikui dydžio pakeitimo, apylinkės teismas teisingai pažymėjo, kad byla negali būti nutraukta sutapus visiems trims ieškinio elementams, jeigu po teismo sprendimo, kuriuo buvo priteistas išlaikymas, priėmimo iš esmės pasikeitė vaiko poreikiai ar tėvų turtinė padėtis (CK 3.201 str. 1 d.). Tačiau teismo argumentas, kad sprendimai dėl išlaikymo priteisimo neturi *res judicata* galios⁸⁷, laikytinas neteisingu ir nelogišku, kadangi, visų pirma, teismo sprendimas, kuriuo priteistas nepilnamečiam vaikui išlaikymas, yra priimtas 2000 m. spalio 23 d., vadinasi apskundimo terminas yra praėjęs, o sprendimas įsiteisėjęs, taigi ir įgijęs *res judicata* galią. Antra, toks argumentas prieštarauja pirmam argumentui, kad atsiradus naujų aplinkybių, šalys gali pareikšti ieškinį dėl tarpusavio santykių pakeitimo, kas reiškia, kad sprendimo *res judicata* negalioja faktams, atsiradusiems priėmus sprendimą.

Analizuojamas pagrindas yra taikomas neatsižvelgiant į tai, ar byla yra išnagrinėta ir užbaigta įsiteisėjusiu sprendimu bendrosios kompetencijos ar administraciniame teisme. Tokia situacija galima, kai, nors ieškovo pareikšti reikalavimai yra turinio pobūdžio, tačiau kilę iš administracinių teisinių santykių ir nagrinėtini administraciniame teisme. LAT praktikoje nustatytas skundo, pateikto administraciniame teisme, kuriuo buvo prašoma atnaujinti terminą tokiam skundui paduoti, panaikinti valstybės garantiją ir įsakymą dėl šios garantijos vykdymo bei įpareigoti Kauno m. savivaldybės administraciją patikslinti buto vertę, ir priešinio ieškinio, priimto bendrosios kompetencijos teisme, kuriuo taip pat ginčijamas minėtos valstybės garantijos dydis, tapatumas. Administraciniam teismui

⁸⁶ Vilniaus apygardos teismo 2011 m. lapkričio 4 d. nutartis c. b. *L. J. F. v. E. Ž.*, Nr. 2S-2289-467/2011.

⁸⁷ Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gegužės 5 d. nutartis c. b. *K. Č. v. V. Č.*, Nr. N2-5738-127/2011.

atsisakius atnaujinti terminą skundai paduoti, o LVAT palikus šią nutartį nepakeistą, byla užbaigta procesiniu sprendimu, o konstatavus tapatumo kriterijų egzistavimą, civilinė byla turi būti nutraukta⁸⁸. Byla taip pat nutraukiama esant užsienio teismo įsiteisėjusiam ir pripažintam Lietuvoje sprendimui dėl tapataus reikalavimo.

Civilinės bylos nutraukimas nustačius šalių, ieškinio dalyko ir faktinio pagrindo tapatumą taikomas tiek ginčo teisenos bylose, tiek ir ypatingosios teisenos bylose. Tokia praktika formuojama nagrinėjant situaciją, kai skolininkė vykdymo procese pateikė antstoliui 2005 m. taikos sutartį, kurią antstolis atsisakė perduoti tvirtinti teismui, todėl pareiškėja (skolininkė) teismui pateikė skundą ypatingosios teisenos tvarka dėl antstolio veiksmų, kuriuo prašė pripažinti antstolio atsisakymą perduoti taikos sutartį tvirtinti teismui nepagrįstu ir neteisėtu, panaikinti tokį atsisakymą, klausimą išspręsti iš esmės ir šią taikos sutartį patvirtinti. Pirmos instancijos teismas nutartimi skundą dėl antstolio veiksmų atmetė, o apeliacinės instancijos šią nutartį paliko nepakeistą. Vėlesnėje byloje ginčo teisenos tvarka ieškovei (skolininkei) prašant patvirtinti jos ir atsakovo 2005 m. sudarytą taikos sutartį dėl skolos gražinimo atsakovui konkrečiomis sutartyje nustatytais sąlygomis, teismas sprendė minėtų kriterijų tapatumo klausimą⁸⁹.

4.4. Civilinės bylos nutraukimas, jeigu ieškovas atsisakė ieškinio ir atsisakymą teismas priėmė

Ieškinio atsisakymas yra viena iš daugelio ieškovo procesinių teisių (CPK 42 str. 1, 4 d.), kurios įgyvendinimas suponuoja dispozityvumo principo realizavimą, sąlygotą civilinio proceso pradžios ir pabaigos potencialaus priklausomumo nuo ieškovo ar pareiškėjo iniciatyvos. Ieškinio atsisakymo priėmimas teisme nėra besąlyginis. Tam, kad po ieškinio atsisakymo būtų taikomas bylos nutraukimas ir kiltų jo sąlygotos teisinės konsekvencijos, atsisakymas nuo ieškinio turi neprieštarauti įstatymui ir nepažeisti nei dalyvaujančių byloje asmenų, nei kitų asmenų teisių bei įstatymų saugomų interesų. Teismas nepriima ieškovo atsisakymo nuo ieškinio, jeigu tie veiksmai prieštarauja imperatyviosioms įstatymų nuostatomis ar viešajam interesui (CPK 42 str. 2 d.). Kiekvienu atveju teismas turi įsitikinti, kad atsisakant ieškinio buvo išreikšta tikroji ieškovo valia, tokia valia yra laisva, t. y.

⁸⁸ *Cit. op. 52*, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. vasario 12 d. nutartis c. b. *Vilniaus miesto savivaldybės administracija. v. L. V. B., R. G.*, Nr. 3K-3-16/2009, kat. 94.2.1; 108; 121.20.

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. lapkričio 13 d. nutartis c. b. *N. Š. v techninių paslaugų kooperatinė bendrovė „Kotenas“*, Nr. 3K-3-486/2007, kat. 72; 118.3.

tretiesiems ar kitiems byloje dalyvaujantiems asmenims neveikiant ieškovo, ar ieškinio neatsisakyta dėl suklydimo. Ieškinio atsisakymas galimas bet kurioje proceso stadijoje, jis nereikalauja atsakovo sutikimo, o dėl sukeliama po ieškinio atsisakymo teismo priimtos nutarties nutraukti bylą pasekmių, t. y., kad bylą nutraukus vėl kreiptis į teismą dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu negalima (CPK 140 str. 1 d., 293 str. 4 p., 294 str.), CPK 140 str. įsakmiai nurodyta, kad ieškovas turi nurodyti, kad jam žinomos procesinės ieškinio atsisakymo pasekmės, o jei nenurodė, teismas jam šias pasekmes išaiškina⁹⁰. Tokioje nutartyje pagal CPK 87 str. 2 d. ir 94 str. 1 d. yra išsprendžiamas žyminio mokesčio grąžinimo ir bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas.

Dažniausiai byla (jos dalis) nutraukiama egzistuojant ieškinio ar dalies pareikštų reikalavimų atsisakymo faktui dėl tokių reikalavimų patenkinimo gera atsakovo valia, suponuojančio ginčo tarp šalių eliminavimą. Tokios situacijos susiklosto pareiškus ieškinį byloje dėl skolos priteisimo, kai skolininkas atsiskaitė su ieškovu⁹¹, patenkinus reikalavimą išregistruoti nuosavybės teisę į pastatą iš Nekilnojamojo turto registro vykdymo procese⁹², Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriui panaikinus įsakymą, kuriuo paskirta drausminė nuobauda (papeikimas), tokiu būdu patenkinant reikalavimą dėl minėtos nuobaudos panaikinimo⁹³ ir pan. Bylos nutraukimas taip pat taikomas atsisakius nepagrįstai pareikšto reikalavimo dėl klaidos ar informacijos trūkumo. Kilus ginčui dėl pagal šalių sudarytą negyvenamųjų patalpų nuomos sutartį pareigos mokėti nuomos ir komunalinius mokesčius nevykdymo pagrindu atsiradusio išskolinimo, ieškovės atsisakymas pareikšto reikalavimo dalies teismo buvo priimtas, kadangi viena iš sąskaitų dėl 256,89 Lt sumos buvo parengta per klaidą⁹⁴. Ieškinio atsisakymas priimtas ir tokiu atveju, kai tarp šalių buvo sudaryta vartojimo pirkimo – pardavimo sutartis, pagal kurią ieškovė mokėjimo pavedimu

⁹⁰ Vilniaus apygardos teismo 2011 m. vasario 18 d. nutartis c. b. UAB „LIT-DAN ŪKIS“ v. VšĮ „Vilniaus tarptautinis ir nacionalinis komercinis arbitražas“ ir J. J., Nr. 2S-58-492/2011.

⁹¹ Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. sausio 3 d. nutartis c. b. UAB „Vilniaus energija“ v. Vilniaus miesto savivaldybė, Nr. 2-293-727/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. balandžio 13 d. nutartis c. b. UAB „Corpus A“ v. E. M., Nr. 2-444-465/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. kovo 28 d. nutartis c. b. AB „LESTO“ v. G. S., Nr. 2-7676-465/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gegužės 3 d. nutartis c. b. UAB „G4S“ v. D. M., Nr. 2-9908-465/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. liepos 26 d. nutartis c. b. UAB „Fabeta“ v. G. A., Nr. 2-11264-864/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. birželio 16 d. nutartis c. b. UAB „Vilniaus energija“ v. T. P. ir A. Š., Nr. 2-11323-728/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. rugpjūčio 30 d. nutartis c. b. AB „Lietuvos radijo ir televizijos centras“ v. Š. B., Nr. 2-14473-864/2011.

⁹² Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. rugpjūčio 2 d. nutartis c. b. pagal antstolio Vitalio Milevičiaus pareiškimą, Nr. 2-12648-734/2011.

⁹³ Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. liepos 20 d. nutartis c. b. R. K. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija, Nr. 2-13573-864/2011.

⁹⁴ Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 29 d. nutartis c. b. UAB „Nekilnojamojo turto valdymas“ v. UAB „Topiasystems“, Nr. 2-13517-864/2011.

pirko 3 elektroninius skrydžio bilietus per kelionių agentūrą UAB „Fortūna Travel“, kurių skrydžio data buvo pakeista. Ieškovė pareiškė reikalavimą dėl minėtos sutarties pripažinimo nutraukta, restitucijos taikymo atsakovams UAB „Fortūna Travel“ ir UAB „EVP International“ solidariai, dėl informacijos stokos, kas yra galutinis sumokėtų pinigų už bilietus gavėjas. Paaškęjus faktui, kad galutinis pinigų gavėjas bei paslaugų teikėjas yra UAB „Fortūna Travel“, ieškovė atsisakė reikalavimų „EVP International“, UAB atžvilgiu⁹⁵. Atsisakymas nuo ieškinio dėl nuostolių atlyginimo galimas ir tada, kai jį pareiškus paaškęja, kad neįmanoma įrodyti ieškinio reikalavimo pagrįstumo dėl to, kad yra sunaikinti įrodymai⁹⁶. Ieškinio pareiškimas dėl bankroto bylos iškėlimo atsakovui gali būti nenaudingas ieškovui dėl potencialių įmonės patirtinų papildomų išlaidų, kurių ji neatgaus⁹⁷ ar bylos proceso trukmės⁹⁸, o bylose dėl santuokos nutraukimo ir kitų su santuokos nutraukimu susijusių reikalavimų ieškinio atsisakoma šalims susitaikius⁹⁹.

Pažymėtina, kad byla negali būti nutraukta atsakovo prašymu jam sutinkant su ieškiniu, (pavyzdžiui, pripažįstant skolą¹⁰⁰), nes ieškovai savo reikalavimų neatiskė, nėra kitų bylos nutraukimo pagrindų, numatytų CPK 293 straipsnyje.

Vertinant pirmosios instancijos teismų praktiką, kurioje taikytas bylos nutraukimas ieškovui atsisakius nuo ieškinio, pastebėtina, kad, pirma, ne visais atvejais teismai, priimdami ieškinio atsisakymą, tinkamai vykdo pareigą patikrinti, ar toks atsisakymas atitinka minėtas civilinio proceso įstatyme nustatytas sąlygas. Tinkamo pareigos patikrinti, ar ieškinio atsisakymas neprieštaruoja imperatyviosioms įstatymų nuostatomis ar viešajam interesui (CPK 42 str. 2 d.) realizavimo stoka pasireiškia tokios pareigos nevykdymu¹⁰¹ arba vykdymu nepakankama apimtimi. Tarp šalių kilus ginčui dėl delspinigių ir palūkanų priteisimo, ieškovui atsisakius ieškinio reikalavimų dalyje dėl 9956,97 Lt delspinigių ir 2703,88 Lt palūkanų priteisimo, teismas tokį atsisakymą priėmė ir šioje dalyje bylą nutraukė

⁹⁵ Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 19 d. nutartis c. b. *V. S. v. UAB „Fortūna Travel“ ir „EVP International“*, UAB, Nr. 2-17636-790/2011.

⁹⁶ Vilniaus apygardos teismo 2011 m. liepos 21 d. nutartis c. b. *L. P. v. UAB „Bagaslaviškio pieninė“*, Nr. 2S-1650-345/2011.

⁹⁷ Vilniaus apygardos teismo 2011 m. liepos 13 d. nutartis c. b. *UAB „Kemitek“ v. UAB „Keng“*, Nr. B2-5323-115/2011.

⁹⁸ Vilniaus apygardos teismo 2010 m. balandžio 23 d. nutartis c. b. *UAB „Doklas“ ir A. K. v. UAB „Guminukas“*, Nr. 2-2027-553/2010.

⁹⁹ Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. liepos 19 d. nutartis c. b. *I. S. v. D. S.*, Nr. 2-328-55/2011.

¹⁰⁰ Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gegužės 11 d. nutartis c. b. *L. S. ir D. S. v. UAB „Amber Promotions“*, Nr. 2-7907-235/2011.

¹⁰¹ Pavyzdžiui, Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. spalio 25 d. nutartyje c. b. *pagal pareiškėjo D. B. pareiškimą*, Nr. 2-15126-465/2011, taip pat Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. vasario 8 d. nutartyje c. b. *RUAB „Agro Market“ v. O. V.*, Nr. 2-120-129-2011 teismas apskritai nesprendė klausimo dėl ieškinio (pareiškimo) atsisakymo atitikimo CPK 42 str. 2 d. reikalavimams.

nustatęs neprieštaravimą tik imperatyvioms įstatymo nuostatoms, nepateisindamas CPK įtvirtinto aktyvaus teismo vaidmens, sąlygoto būtinumo ginti viešąjį interesą¹⁰². Taip pat dėl ieškinio atsisakymo atitikimo tik daliai keliamų sąlygų, t. y., kad ieškinio atsisakymas nepažeidžia kieno nors teisių ar pareigų, teismas pasisakė byloje, kurioje aplinkybių pasikeitimas – šalių bendro prašymo nutraukti santuoką abiejų sutuoktinių sutikimu pasirašymas ir kompensacijos ieškovui už buto pagerinimą aptarimas – suponavo ieškovo ieškinio atsisakymą dėl buto pripažinimo bendraja jungtine sutuoktinių nuosavybe, įkeldinimo į minėtą butą, bylinėjimosi išlaidų priteisimo ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymo¹⁰³. Antra, nevienareikšmiškai vertinamas teismo pareigos patikrinti, ar atstovas pagal pavedimą turi teisę atsisakyti ieškinio atstovaujamojo vardu vykdymas, kadangi atstovaujamas gali nurodyti įgaliojime tokį procesinį veiksma kaip išimtį iš atstovui suteikiamos teisės atstovaujamojo vardu atliekamų procesinių veiksmų (CPK 59 str.). Sudarytos atstovavimo sutarties ar perigaliojimo byloje buvimo fakto įvardinimas¹⁰⁴ arba absoliutus nepasisakymas analizuojamu klausimu¹⁰⁵ vertintinas neigiamai, kadangi tokiu būdu potencialus atstovaujamojo teisės ginti pažeistas ar ginčijamas teises ar įstatymo saugomus interesus pažeidimas suponuotų teismui priežastį nepriimti neatitinkančio CPK 42 str. 2 d. numatytų sąlygų ieškinio atsisakymo. Todėl siūlytina teismui vadovautis teigiamai vertintina teismų praktika, kurioje pasisakyta atstovui pagal pavedimą suteikiamos teisės atsisakyti ieškinio klausimu¹⁰⁶. Trečia, pagal CPK 294 str. 2 d. bylos nutraukimo pasekmių išaiškinimo pareiga vykdoma ir žyminio mokesčio bei išlaidų paskirstymo klausimai sprendžiami iš esmės tinkamai, o tokios formalios klaidos, kaip nurodymas, jog atsisakius ieškinio pagal CPK 87 str. 2 d. iš ieškovo į valstybės biudžetą priteistini 75 procentai žyminio mokesčio¹⁰⁷, vertintinos kaip atidumo trūkumas, kadangi matematinio metodo pagalba apskaičiuotas priteistinas žyminio mokesčio dydis, t. y. 4 933 Lt nuo 19 731 Lt

---

¹⁰² Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 30 d. nutartis c. b. *UAB „Nekilnojamojo turto valdymas“ v. UAB „Norfos mažmena“*, Nr. 2-12437-734/2011.

¹⁰³ Vilniaus apygardos teismo 2010 m. sausio 18 d. nutartis c. b. *pagal M. Š. prašymą*, Nr. 2-35-258/2010.

¹⁰⁴ Pavyzdžiui, Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. vasario 24 d. nutartis c. b. *V. R. v. UAB „Dancean“*, Nr. 2-498-101/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. rugsėjo 22 d. nutartis c. b. *AAS „Gjensidige Baltic“ v. D. A.*, Nr. 2-15584-728/2011.

¹⁰⁵ Pavyzdžiui, Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. rugsėjo 26 d. nutartis c. b. *„BTA Insurance Company“ v. E. K.*, Nr. 2-16360-728/2011.

¹⁰⁶ Pavyzdžiui, Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. birželio 16 d. nutartis c. b. *UAB „Vilniaus energija“ v. T. P. ir A. Š.*, Nr. 2-11323-728/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. kovo 8 d. nutartis c. b. *UAB DK „PZU Lietuva“ v. T. T.*, Nr. 2-486-790/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gegužės 19 d. nutartis c. b. *AB DnB NORD bankas v. E. P.*, Nr. 2-9656-803/2011.

¹⁰⁷ Vilniaus apygardos teismo 2011 m. lapkričio 22 d. nutartis c. b. *TŪB „Energija“ v. UAB „VIA sportas“*, Nr. 2-1369-553/2011.

sumos, atitinka CPK 87 str. 2 d. ieškinio atsisakymo atveju numatytus teismui priteistinus 25 procentus sumokėtos žyminio mokesčio sumos.

Teismas proceso teisės normų nėra įpareigotas aiškintis materialaus teisinio reikalavimo atsisakymo priežasčių, tačiau tokios pareigos egzistavimo atvejai išskirtini tada, kai jie yra suponuoti abejonių, kad ieškinio atsisakymas gali pažeisti imperatyvias įstatymų nuostatas ar viešąjį interesą. Tokia išvada darytina išanalizavus LAT praktiką, kurioje Klaipėdos apskrities viršininko administracija kreipėsi į teismą dėl atsakovo įpareigojimo pagal įsakymą „Dėl pastatų nugriovimo“ nugriauti tretiesiems asmenims priklausančiame kariniame poligone esančius, varžytynių aktu išigytus iš bankrutuojančios AB „Dubysa“ civilinės paskirties statinius – poilsio namelius, kadangi jie pastatyti neteisėtai, nėra teisiškai registruoti, nėra duomenų, kad atsakovui būtų skirtas būtinas pastatų naudojimui žemės sklypas ir trukdo naudoti žemę pagal tikslinę paskirtį. Panaikinus minėtą įsakymą, apeliacinės instancijos teisme buvo priimtas ieškovės ieškinio atsisakymas. LAT pažymėjo, kad žemės paskirties naudojimo kontrolė yra pavesta įstatymu apskrities viršininko administracijai, todėl šių funkcijų vykdymas yra valstybės įgaliotos institucijos pareiga, o ne diskrecijos teisė. Todėl įsakymo dėl pastatų nugriovimo panaikinimas (neišsiaiškinus, koku pagrindu jis panaikintas) nelemia ginčo pastatų buvimo teisėtumo, taip pat ir ieškovo ieškinio atsisakymo¹⁰⁸. Tokios pačios pozicijos laikymasis pastebimas ir žemesnės instancijos teismuose, kai Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras kreipėsi su ieškiniu į teismą dėl valstybės turto perdavimo sandorių (UAB „Vilniaus koncertų ir sporto rūmai“ akcijų pirkimo – pardavimo sutarčių) nugincijimo, sudarytų tarp likviduojamo Specialaus fondo veikiančioms ir besisteigiančioms profesinėms sąjungoms remti (toliau – Fondas) ir Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijos bei Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijos ir UAB „Nota aurorae“, remdamasis Konstitucinio Teismo 2003 m. rugsėjo 30 d. nutarimu, kuriame konstatuota, kad iki nepriklausomos valstybės atkūrimo Lietuvoje veikusių valstybinių profesinių sąjungų valdytas turtas (UAB „Vilniaus koncertų ir sporto rūmai“) yra Lietuvos valstybės nuosavybė, todėl Fondui perduotas turtas *inter alia* traktuotinas valstybės nuosavybe, Fondo valdoma patikėjimo teise. Be to, Profesinių sąjungų turto paskirstymo įstatyme (2000 m. liepos 20 d. redakcija) buvo nustatyta, kad Fondas likviduojamas ir Fondo tarybos įgaliojimai nutraukiami nuo 2001 m. liepos 1 d., todėl Fondas nuo minėtos datos

---

¹⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. birželio 22 d. nutartis c. b. *Klaipėdos apskrities viršininko administracija v. G. B., Lietuvos kariuomenė, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija, VĮ Registrų centras*, Nr. 3K-3-293/2007, kat. 106.6; 118.4.

negalėjo veikti, o *de facto* jam veikiant ir sudarant minėtą sandorį, buvo pažeistas teisinės valstybės principas „įstatymas atgal negalioja“. Atsisakydamas ieškinio prokuroras motyvavo tuo, kad Vilniaus miesto savivaldybėje yra parengtas planas dėl UAB „Vilniaus koncertų ir sporto rūmų“ bei aplink juos esančios teritorijos pertvarkymo, o tolesnis bylinėjimasis apsunkintų greitai ir racionaliai įgyvendinti numatytus planus bei būtų kliūtimi per kuo trumpesnį laiką pastatą perduoti visuomenės reikmėms. Be to, ginčijamas turtas ir toliau išlaikys visuomeninę paskirtį, todėl nebus pažeisti esminiai valstybės ir visuomenės interesai. Padavus atskirąjį skundą, apeliacinės instancijos teismas išaiškino, kad viešasis interesas bendriausia prasme apibūdinamas Konstitucijos 2 str. nuostata „Lietuvos valstybę kuria tauta“ ir 5 str. 3 d. nuostata „valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“. Viešasis interesas suprantamas kaip visuomenės ar jos dalies suinteresuotumas konkrečiu valdžios įstaigų ar jų pareigūnų sprendimu, poelgiu, veiksmu. Pagal Konstitucinio teismo praktiką, visuomenė ir viešosios institucijos viešąjį interesą privalo ginti ir skatinti. <...> Viešasis interesas susijęs su viešąja teise (Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas). Padaręs išvadą, jog viešasis interesas egzistuoja tais atvejais, kai sprendimai, veiksmai atliekami viešajame sektoriuje teismas išaiškino, kad ieškovas, pareiškęs ieškinį valstybės interesais, neturi diskrecijos teisės nemotyvuotai ir nepagrįstai atsisakyti nuo ieškinio, nes negalima palikti visuomenei ar jos daliai abejonių dėl valstybės ar savivaldybių turto panaudojimo neskaidrumo, neteisėtumo, kadangi tai būtų pripažinimas, jog toks disponavimas galimas, ir sudarytų sąlygas švaistyti valstybės ar savivaldybės turtą bei prieštarautų viešajam interesui, o teismo nutartis, kuria patenkintas prašymas atsisakyti ieškinio, pripažinta neatitinkanti viešo intereso reikalavimo, konstitucinio principo, jog „valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“, veiklos skaidrumo, visuomenės informavimo, teisinės valstybės principų¹⁰⁹.

Atkreiptinas dėmesys, kad bankroto bylos pasižymi tam tikra specifika. CPK 1 str. 1 d. nustatyta, kad įmonių bankroto bylos nagrinėjamos pagal šio kodekso taisykles, išskyrus išimtis, kurias nustato kiti įstatymai. Įmonių bankroto procesas reglamentuojamas Įmonių bankroto įstatymo¹¹⁰ (toliau – [BI]), kurio 1 str. 3 d. įtvirtintas šio įstatymo normų taikymo prioritetas kitų įstatymų atžvilgiu vykdant įmonės bankroto procedūras ir nurodyta, kad kitų įstatymų nuostatos taikomos tiek, kiek jos neprieštaruoja šio įstatymo nuostatoms. Pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo teismui galima atsisakyti iki nutarties iškelti

¹⁰⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. spalio 20 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. Likviduojamas Fondas, Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija, UAB „Nota aurora“*, Nr. 2-516/2005.

¹¹⁰ Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010.

bankroto bylą priėmimo (ĮBĮ 6 str. 5 d.), vadinasi, pagal įstatymą, po pareiškimo atsisakymo priėmimo taikytinas bylos dėl bankroto bylos iškelimo nutraukimas, o po nutarties iškelti bankroto bylą priėmimo, bankroto bylos nutraukimas galimas, kai visi kreditoriai atsisako savo reikalavimų ir teismas priima nutartį priimti atsisakymus, taip pat, kai bankrutuojanti įmonė atsiskaito su visais kreditoriais (kreditoriumi) ir administratorius teismui pateikia tai įrodančius dokumentus (ĮBĮ 27 str. 1 d. 1, 2 p.). Šiuo atveju atsižvelgiant į minėtą CPK ir ĮBĮ santykių darytina išvada, kad kartu sistemiškai turi būti taikomos ĮBĮ 27 str. 1 d. 1, 2 p. ir CPK 140 str. 1 d. bei 293 str. 4 p. normos. Po įmonės bylos nutraukimo, kitos bankroto bylos iškelimas galimas bendra ĮBĮ nurodyta tvarka ir pagrindais. Pastebėtinas teismų praktikos kontroversiškumas analizuojamu klausimu. Spręsdamas ieškovo ieškinio atsisakymo dėl bankroto bylos iškelimo klausimą, kai pirmosios instancijos teismas jau yra priėmęs nutartį atsakovui iškelti bankroto bylą, apeliacinis teismas išaiškino, kad kol nutartis iškelti atsakovui bankroto bylą yra neįsiteisėjusi, bankroto procedūra neprasidėjo, kreditoriniai reikalavimai nepatvirtinti, tai sudaro pagrindą teigti, kad bankroto byla neiškelta. Tokiu atveju turi būti taikomos CPK nuostatos, išskyrus išimtis, kurias numato ĮBĮ (CPK 1 str., ĮBĮ 10 str. 1 d.)¹¹¹. Taigi ĮBĮ 6 str. 5 d., pagal kurią pareiškimo teismui galima atsisakyti iki teismas priima nutartį iškelti bankroto bylą, taikymas yra siejamas su bankroto bylos iškelimu, t. y. nutarties iškelti atsakovui bankroto bylą įsiteisėjimu, vadinasi ĮBĮ 27 str. 1 d. 1, 2 p. taikomi po bankroto bylos iškelimo (nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo). Praktikoje pateikta ir kitokia pozicija, kai esant priimtai nutarčiai atsakovui iškelti bankroto bylą ir ieškovui apeliacinėje instancijoje pateikus prašymą priimti atsisakymą nuo ieškinio, panaikinti pirmosios instancijos teismo nutartį dėl bankroto bylos iškelimo ir civilinę bylą nutraukti, teisėjų kolegija pažymėjo, kad pagal ĮBĮ 6 str. 5 d. pareiškimo teismui galima atsisakyti, iki teismas priima nutartį iškelti bankroto bylą. Kadangi ieškovas pareiškė prašymą dėl atsisakymo nuo ieškinio (pareiškimo) tik apeliacinės instancijos teisme, kai jau buvo priimta pirmosios instancijos teismo nutartis dėl bankroto bylos iškelimo, teismas atsisakė priimti ieškovo atsisakymą nuo ieškinio ir pažymėjo, kad apeliantas nuo atskirojo

---

¹¹¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. rugpjūčio 3 d. nutartis c. b. *SIA „Parekss Lizings“ v. UAB „Parex lizingas“*, Nr. 2-1/2007. Analogiška pozicija, kad ieškinio atsisakymas pagal ĮBĮ 6 str. 5 d. yra galimas iki nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo, pateikta Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. liepos 21 d. nutartyje c. b. pagal *UAB „Eurocom“ pareiškimą*, Nr. 2-2064/2011; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. kovo 31 d. nutartyje c. b. *Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kėdainių skyrius v. R. A. individuali įmonė*, Nr. 2-938/2011; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. liepos 7 d. nutartyje c. b. *UAB „Lamberta“ v. UAB „Palangos Agila“*, Nr. 2-1875/2011 ir kt.

skundo įstatymo nustatyta tvarka neatsisakė¹¹². Vis dėlto manytina, kad teismai turėtų vadovautis praktikoje suformuota taisykle, kad ieškinio dėl bankroto bylos iškėlimo galima atsisakyti iki teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo, kadangi priešingu atveju susiklostytų situacija, kad nuo nutarties iškelti bankroto bylą priėmimo iki tokios nutarties įsiteisėjimo ieškinio atsisakymas ir bylos nutraukimas apskritai negalėtų būti taikomas, o atsižvelgiant į tai, kad ĮBĮ toks klausimas nereglamentuojamas, todėl bankroto bylą nagrinėjimui turėtų būti taikoma CPK nustatyta ginčo teisenos tvarka, lemtą CPK nuostatų, numatančių, kad ieškinio galima atsisakyti kiekvienoje proceso stadijoje (CPK 326 str. 1 d. 5 p., 359 str. 5 d.) pažeidimą. Dėl bankroto bylą procese padidėjusio viešojo intereso (tai ne tik kreditorių interesų apsauga, bet ir pačios įmonės skolininkės, taip pat jos darbuotojų, valstybės ir kt. interesų užtikrinimas) lemiamas aktyvesnis teisėjo vaidmuo, kuris ypač išryškėja bankroto bylos iškėlimo stadijoje. LAT yra pažymėjęs, kad ypač rengdamasis nagrinėti bankroto bylą teismas turi būti aktyvus, nes to reikalauja viešasis interesas¹¹³. Taigi aktyvus teisėjo vaidmuo pasireiškia ne tik bankroto bylos iškėlimui reikšmingų aplinkybių visapusišku išsiaiškinimu, bet ir teismo pareiga prieš ieškinio atsisakymo priėmimą labai atidžiai patikrinti, ar atsisakydamas ieškinio ieškovas išreiškė tikrąją laisvą savo valią, nesuklydo, išaiškinti bylos nutraukimo teisinius padarinius – teisės pakartotinai kreiptis su tapačiu ieškiniu praradimą, – patikrinti tokio atsisakymo atitikimą CPK 42 str. 2 d. reikalavimams.

Dar vienas aspektas, kurį LAT išaiškino nagrinėdamas iškeltą civilinę bylą pagal bankrutuojančios įmonės administratoriaus ieškinį dėl įmonės iki bankroto bylos iškėlimo sudarytos gydymo paskirties stomatologinės klinikos su priklausiniais pirkimo – pardavimo sutarties nuginkijimo, kad įmonės administratorius gali pareikšti ieškinio atsisakymą, o teismas gali tokį atsisakymą priimti ir bylą nutraukti patikrinęs, ar ieškinio atsisakymas neprieštarauja ne tik imperatyviosiems įstatymo nuostatomis ar viešajam interesui (CPK 42 straipsnio 2 dalis), bet taip pat ar nebus pažeidžiami bankrutuojančios įmonės ir jos kreditorių teisės ir interesai (ĮBĮ 11 str. 3 d. 14 p.). Teismai, sprendami klausimą dėl ieškinio atsisakymo priėmimo, turi visapusiškai įvertinti bankrutuojančios įmonės administratoriaus pareiškimo

---

¹¹² Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. liepos 2 d. nutartis c. b. *UAB „Balduų aibė“ v. UAB „OWL Klaipėda“*, Nr. 2-861/2009. Tokia pati pozicija pateikta ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. birželio 30 d. konsultacijoje „Dėl kai kurių Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso, Įmonių bankroto įstatymo bei Viešųjų pirkimų įstatymo normų taikymo“, Nr. A3–86.

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2001 m. gruodžio 31 d. nutarimas Nr. 33 „Dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose“.

teisėtumą ir pagrįstumą. Žemesnės instancijos teismų konstatavimas, kad nenustatyta aplinkybių, dėl kurių ieškinio atsisakymas galėtų būti nepriimtinas, pripažintas nepakankamas, kadangi tuo atveju, kai atsisakoma reikalavimo pripažinti negaliojančiais sandorius, kuriais buvo manoma, kad yra pažeisti įmonės ar jos kreditorių interesai, turi būti nustatyta, kokių buvo imtasi priemonių pažeistiems interesams apginti, ir įsitikina, kad ieškinio atsisakymas nekenkia bankrutuojančiai įmonei ar jos kreditoriams¹¹⁴.

4.5. Civilinės bylos nutraukimas, jeigu šalys sudarė taikos sutartį ir teismas ją patvirtino

Šalių taikos sutarties sudarymas – dar vienas proceso šalių iniciatyva užbaigimo būdas, dispozityvumo principo realizavimo išraiška procese. Sudarydamos taikos sutartį šalys tarpusavio nuolaidomis įsipareigoja užbaigti teisminį ginčą, tokiu būdu iš dalies įvykdydamos vienos kitai pareikštus ieškinio reikalavimus (CK 6.983 str. 1 d.). Analogiškai ieškinio pareiškimo atvejui, šalių taikos sutarties patvirtinimas negalimas egzistuojant tokios sutarties prieštaravimo imperatyvioms įstatymo normoms ar viešajam interesui faktui (CPK 42 str. 2 d.). Kadangi taikos sutartis sukuria šalims ir materialinius – teisinius santykius, tai tokios sutarties pasibaigimo, nutraukimo, pripažinimo negaliojančia pagrindus nustato CK normos¹¹⁵. Sutarties patvirtinimo galimybė egzistuoja tik teismui įsitikinus, kad nėra sutarties prieštaravimo įstatymui, viešajai tvarkai, šalių teisių ir įstatymo saugomų interesų pažeidimo fakto, ar taikos sutartimi išreikšta tikroji šalių valia, ar šalis nebuvo veikiamą apgaulės bei suklydimo taikos sutarties sąlygų atžvilgiu. Esminė šalių nelygybė, nepagrįstas ar perdėtas vienos šalies pranašumas prieš kitą šalį taip pat yra priežastis netvirtinti taikos sutarties.

Viešojo intereso sampratos įstatyme neatskleidimas suponuoja tai, kad įstatymų leidėjas viešąjį interesą supranta plačiai ir suteikia teismui teisę konkrečiu atveju pateikus tvirtinti šalių sudarytą taikos sutartį vertinti, ar viešasis interesas egzistuoja, o nustačius jo egzistavimo faktą, spręsti, ar šalys sudaryta taikos sutartimi pažeidžia viešąjį interesą, ar ne. Analizuojamoje byloje ieškovo bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės administratoriaus įgaliotas asmuo prašė pripažinti negaliojančia nuo sudarymo momento ieškovo ir atsakovo sudarytą nekilnojamojo turto pirkimo – pardavimo sutartį. Taikos

¹¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. rugsėjo 19 d. nutartis c. b. *bankrutavusi R. M. stomatologinė klinika v. bankrutuojanti UAB „Ratio“, R. M., A. M., AB bankas „Snoras“*, Nr. 3K-3-336/2007, kat. 118.4.

¹¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. balandžio 25 d. nutartis c. b. *pagal antstolio Rimanto Vižainišio pareiškimą*, Nr. 3K-3-261/2005, kat. 101.

sutartis, kuria šalys baigė ginčą, buvo ginčijama trečiojo asmens – ieškovo bendraturtės, – turinčios pirmenybės teisę pirkti bendrąja nuosavybės teise parduodamą nekilnojamąjį turtą tomis sąlygomis ir kaina, kuria ji parduota atsakovui, pareiškusios ieškinį ankstesnėje byloje dėl pirkėjo teisių ir pareigų perkėlimo, kurioje nutartimi nekilnojamajam turtui buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės. Vertindamas viešojo intereso egzistavimo faktą, LAT išaiškino, kad pagal CK 1.5 str. 1 d. teisingumo principas reikalauja, kad asmenys, įgyvendindami savo teises, nepažeistų kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų. Laikantis šio principo, tuo atveju, kai šalių sudaryta taikos sutartimi pažeidžiamos kito asmens teisės, kito asmens pažeidžiamų teisių gynimas yra viešasis interesas, nors šalių sudaryta taikos sutartis išoriškai gali atrodyti kaip taikus teisinio ginčo baigimas. Nustatęs viešojo intereso pažeidimą, teismas neturi tvirtinti taikos sutarties ir taikyti bylos nutraukimo. Spręsdamas klausimą dėl taikos sutarties patvirtinimo galimybės, esant galiojančiai teismo nutarčiai nekilnojamajam turtui taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir nesant įsiteisėjusio teismo sprendimo pirmesnėje byloje, kasacinis teismas padarė išvadą, kad patvirtinta taikos sutartimi nesilaikoma teismo nutartimi nustatytų draudimų, kuriais buvo siekiama užtikrinti, kad nebūtų pažeistos ieškovo bendraturtės teisės tuo atveju, jeigu įsiteisės jos naudai priimtas teismo sprendimas dėl pirkėjo teisių perkėlimo, todėl svarstyтина, ar toks veiksmas nepatenka į viešojo intereso sąvoką, ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti apygardos teismui¹¹⁶.

Ieškovui pateikus reikalavimą dėl Įrengimų (suskystintų dujų išpilstymo įrenginių – išpilstymo kolonėlių su talpyklomis) nuomos sutarčių pagrindu nuompinigių nesumokėjimo, atsakovas priešieškiniu prašė minėtas sutartis pripažinti niekinėmis (negaliojančiomis *ab initio*), argumentuodamas tuo, kad pagal viešo registro įrašus išnuomoti daiktai ieškovui nuosavybės teise nepriklauso. Kitoje byloje pagal ieškovo ieškinį taip pat buvo nagrinėjamas nuompinigių priteisimo klausimas. Po kasacinio skundo pateikimo, šalys užbaigė ginčą visa apimtimi, t. y. sudarė taikos sutartis abiejose bylose, tačiau bendru taikos susitarimu šalys sutarė ir dėl likusių, šiose bylose nesprendžiamų nuompinigių bei galutinės pirkimo – pardavimo kainos už medžiagas ir darbus, panaudotus statant taikos sutartyje išvardytus įrenginius. LAT, išaiškinęs, kad taikos sutartis, nors ir yra neatskiriama šalių bendro taikaus susitarimo dalis, tačiau apima tik šioje byloje nagrinėtų ieškinio ir priešieškiniu taikų išsprendimą, patvirtino taikos sutartį nagrinėjamos bylos reikalavimų dalyje ir civilinę bylą

---

¹¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis c. b. BUAB „Elkara“ administratorius v. V. O., Nr. 3K-3-552/2008, kat. 95.5; 118.5.

nutraukė¹¹⁷. Vertinant kasacinio teismo praktiką matoma, kad byla nutraukiama patvirtinus šalių sudarytą taikos sutartį dėl ieškinio (ir priešieškinio) reikalavimų, o klausimai, dėl kurių šalys į teismą nesikreipė, taikos sutartimi nesprenžiami. Pabrėžtina, kad, atsižvelgiant į taikinimo tikslus, šalys gali susitarti plačiau, t. y. pasiekti sprendimo būdą, kuriame aptariami tokie aspektai, kurių, išsprendus bylą iš esmės, teismo sprendime nebūtų.

Tam, jog šalims sudarius taikos sutartį teismas ją patvirtintų ir būtų taikomas bylos nutraukimas, procesinio bendrininkavimo atveju yra būtinas visų bendrininkų sutikimas taikos sutarčiai sudaryti, kadangi CPK 44 str. 3 d. norma yra imperatyvi, o nesant tokio sutikimo, tokia sutartis negali būti teismo patvirtinta, o klaidos atveju, atsižvelgiant į tai, jog taikos sutartys gali būti pripažįstamos negaliojančiomis visais sandorių negaliojimo pagrindais, nutartimi patvirtinta taikos sutartis yra niekinė, nesukelianti teisinių pasekmių nuo jos sudarymo momento. Tokias išvadas galima padaryti kasacinio teismo išaiškinimų analizės pagrindu byloje, kurioje teismui patvirtinus taikos sutartį ir bylą nutraukus, generalinis prokuroras kreipėsi dėl proceso atnaujinimo, argumentuodamas, jog teismas, tvirtindamas taikos sutartį, pažeidė CPK 44 str. 3 d. nustatytą reikalavimą, kad taikos sutarčiai sudaryti turi būti visų bendrininkų sutikimas, kadangi ieškovas, siekdamas nutraukti nuomos sutartį su atsakovu, buvo pareiškęs savarankiškus reikalavimus ir kitiems atsakovams, kurių sutikimo sudaryti taikos sutartį nebuvo. Savarankiškų reikalavimų pateikimu, juos patenkinus, siekta atkurti buvusią iki teisės pažeidimo padėtį, todėl jų nagrinėjimas, atsižvelgiant į ginčijamų santykių pobūdį, vienoje byloje yra tinkamai įgyvendinama ieškovo teisė į teisminę pažeistos teisės gynybą, o tai suponuoja, kad teismo sprendimas būtų tiesiogiai susijęs su visų atsakovų teisėmis ir pareigomis, todėl LAT išaiškino, kad taikos sutarčiai sudaryti buvo būtinas visų bendrininkų sutikimas (CPK 44 str. 3 d.). Atnaujindamas procesą apeliacinis teismas pažymėjo, kad taikos sutartis negali būti laikoma tinkama forma atsisakyti savo reikalavimų joje nedalyvaujantiems atsakovams, todėl ieškovas, siekdamas, kad būtų ištaisyta nurodyta teisės normos taikymo klaida, pateikė teismui pareiškimą dėl dalies ieškinio atsisakymo atsakovams. Toks atsisakymas pirmosios instancijos teismo buvo priimtas, o civilinės bylos dalis nutraukta. Teismų išvadas, kad tokiu būdu buvo ištaisyta teisės normos taikymo klaida ir išnyko esminė aplinkybė, kuri buvo proceso atnaujinimo pagrindas, LAT pripažino nepagrįstomis, kadangi pagal CK 6.986 str. 1 d. taikos sutartys gali būti pripažįstamos negaliojančiomis visais sandorių negaliojimo pagrindais. Sandoris, prieštaraujantis

---

¹¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gruodžio 2 d. nutartis c. b. UAB „Kriausta“ v. AB „Ventus-Nafta“, UAB „Uotas“, Nr. 3K-3-392/2008, kat. 118.5.

imperatyvioms įstatymo normoms, yra niekinis ir negalioja (CK 1.80 str. 1 d.). Tai šios bylos kontekste reiškia, kad pirmosios instancijos teismo nutartimi patvirtinta taikos sutartis yra niekinė, nesukelianti teisinių pasekmių nuo jos sudarymo momento, nes ją sudarant ir pateikiant tvirtinti buvo nepaisoma procesiniam bendrininkavimui nustatyto imperatyvo, įtvirtinto CPK 44 str. 3 d. Tai, kad vėliau ieškovas atsisakė reikalavimų kitiems procesiniams bendrininkams ir teismas atsisakymą priėmė ir bylą nutraukė, nėra teisinis pagrindas niekiniam sandoriui galioti, nes tai iš esmės teisiniu požiūriu reikštų niekinio sandorio patvirtinimą, draudžiamą įstatymu (CK 1.78 str. 1 d.). Todėl pirmosios instancijos teismo nutartis yra neteisėta, naikintina, o civilinė byla gražintina nagrinėti pirmosios instancijos teismui¹¹⁸.

Aktualus taikos sutarties sąlygų formuluočių, nurodomų teismo nutarties rezoliucinėje dalyje, tikslumas ir aiškumas ne tik dėl to, kad šaliai neįvykdžius taikos sutarties, ji gali būti vykdoma priverstinai, bet ir dėl tokios situacijos, kai taikos sutartimi prisiimtų įsipareigojimų šalys apskritai negali įvykdyti. Šalims taikos sutartyje susitarus dėl buto būsimo pardavimo ir gautos sumos pasidalijimo, bet nesusitarus dėl parduodamo buto kainos, taikos sutarties įvykdymo užtikrinimo, šalims neįvykdžius prisiimtų dvišalių įsipareigojimų, sutarties vykdymas tik vienos šalies iniciatyva tapo neįmanomas. Pažymėtina, kad įvertinus įsiteisėjusio teismo sprendimo (nutarties) patvirtinti taikos sutartį ir nutraukti civilinę bylą *res judicata* reikšmę, teismo sprendimo (nutarties) vykdymo tvarkos pakeitimas galimas tik nekeičiant tokio sprendimo (nutarties) turinio, kuriuo yra išspręstas šalių materialinis teisinis ginčas, o šalių sudarytos taikos sutarties pakeitimas galimas apibūsiu susitarimu arba atnaujinus byloje procesą (CPK 366 str. 1 d. 2, 9 p.)¹¹⁹.

Teismo patvirtinta taikos sutartis gali būti ginčijama apskundžiant nutartį dėl taikos sutarties patvirtinimo instancine tvarka, jei tai yra įmanoma pagal apskundimo terminus ir tvarką. Procesiniams apskundimo terminams praėjus, teismo patvirtinta taikos sutartis negali būti ginčijama bendraisiais CK sandorių negaliojimo pagrindais pareiškus atskirą ieškinį ginčo teisenos tvarka, kadangi tokia taikos sutartis įgyja *res judicata* galią, o tai reiškia, kad sutartis tampa nenuginčijama, ja nustatyti teisiniai santykiai yra stabilūs, išimtinė, t. y. ginčas

---

¹¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 12 d. nutartis c. b. *Vilniaus apskrities viršininko administracija v. UAB „Dvidešimt pirmo amžiaus statyba ir technologijos“ (dabar UAB „Energio development“), VĮ „Registru centras“, UAB „Nauda“, UAB „Korekt“ ir UAB „Dvidešimt pirmo amžiaus statyba“ (dabar UAB „Energio development“)* v. *Vilniaus apskrities viršininko administracija*, Nr. 3K-3-431/2007, kat. 106.5; 124.6.

¹¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio 31 d. nutartis c. b. *pagal antstolio G. P. pareiškimą*, Nr. 3K-3-61/2008, kat. 72.

yra išspręstas negrižtamai, todėl nėra galimybės kreiptis į teismą su tapačiu ieškiniu, ir vykdytina. Taikos sutartis šiuo atveju gali būti ginčijama taikant proceso atnaujinimo institutą¹²⁰. Tokia LAT pozicija formuojama byloje, kurioje ieškovai kreipėsi į teismą su ieškiniu ir prašė nutraukti teismo nutartimi patvirtintą taikos sutartį CK 6.217 str. 1 d., kurioje numatyta, kad šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis sutarties neįvykdo ar netinkamai įvykdo ir tai yra esminis sutarties pažeidimas, pagrindu. Ieškovai nurodė, kad atsakovas savo įsipareigojimo sumokėti jiems 70 000 Lt skolos taikos sutartyje nustatytu terminu neįvykdė, todėl ieškovai kreipėsi į antstolį dėl priverstinio taikos sutarties vykdymo. Vėliau atsakovui savo įsipareigojimą įvykdžius ir pervedus skolą į ieškovės sąskaitą, ieškovai taikos sutarties įvykdymo nepriėmė, laikydami, kad atsakovas, negrąžinęs skolos nustatytu terminu, pažeidė esminę taikos sutarties sąlygą. Esant tokiai teisinei situacijai, kasacinis teismas pirmiausia išaiškino, kad teismo sprendimu (nutartimi) patvirtinta taikos sutartis šalims turi galutinio teismo sprendimo (*res judicata*) galią, nes ji kyla iš šalių suderintos valios, kuri patvirtinama teismo sprendimu. Esant patvirtintai taikos sutarčiai, kaip ir įsiteisėjusiam teismo sprendimui, ieškinys negali būti pareiškiamas, nes teismas atsisako priimti ieškinį (CPK 137 str. 2 d. 4 p.) arba nutraukia bylą (CPK 293 str. 3 p.). Teismas taip pat rėmėsi teismų praktikoje suformuluotomis taisyklės, kad taikos sutarties turinys gali būti pakeistas tik apibusiu šalių susitarimu arba dėl jos sąlygų sprendžiant atnaujinus byloje procesą¹²¹, ginčyti patvirtintą taikos sutartį galima civilinio proceso atnaujinimo stadijoje¹²². Taigi atsižvelgdamas į teisinį taikos sutarčių sudarymo ir bylos užbaigimo reglamentavimą ir formuojamą teismų praktiką, LAT padarė išvadą, kad ieškovai dėl teismo nutartimi patvirtintos šalių taikos sutarties sąlygų pripažinimo negaliojančiomis galėjo kreiptis tik remdamiesi proceso atnaujinimą reglamentuojančiomis CPK normomis¹²³.

Analizuojant bylos nutraukimo šalims sudarant taikos sutartį klausimą bankroto byloje, visų pirma paminėtina LAT 2003 m. birželio 30 d. konsultacija, kurioje teismas nurodė, jog pagal ĮBĮ 2 str. 11 p. taikos sutartis – tai kreditorių ir įmonės susitarimas tęsti įmonės veiklą, kai įmonė prisiima tam tikrus įsipareigojimus, o kreditoriai sutinka savo reikalavimus atidėti, sumažinti ar jų atsisakyti. Pagal ĮBĮ 28 str. 3 d. ši sutartis gali būti sudaroma *bet kuriuo ban-*

¹²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. kovo 15 d. nutartis c. b. *J. S. v. Z. J., Stasys V. J., Stefanija M. L., K. V., E. V., J. P., S. R., R. Ž., L. D., Z. D., Alytaus apskrities viršininko administracija*, Nr. 3K-3-108/2010, kat. 21.4, 72, 124.

¹²¹ *Cit. op.* 122.

¹²² *Cit. op.* 123.

¹²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. lapkričio 25 d. nutartis c. b. *K. J. M. ir T. M. v. M. O.*, Nr. 3K-3-468/2011, kat. 72.

kroto proceso metu iki nutarties likviduoti įmonę dėl bankroto įsiteisėjimo dienos. Teismo vykdomų įmonės bankroto procedūrų atveju įmonės bankroto procesas prasideda, kai teismas priima nutartį iškelti bankroto bylą (ĮBĮ 2 str. 1–3 p., 9 str. 4, 5 d.). Vadinasi, *taikos sutarties sudarymas galimas tik teismui iškėlus bankroto bylą*, taigi pradėjus bankroto procedūras. Tokią išvadą pagrindžia ir kitos ĮBĮ nuostatos. Taip ĮBĮ 28 str. 2 d. nustato, kad taikos sutartį pasirašo *visi kreditoriai, kurių reikalavimai bankroto proceso metu* iki taikos sutarties pasirašymo dienos *liko nepatenkinti*, arba jų įgaliotas atstovas ir *administratorius* <...>. Pagal ĮBĮ 10 str. 4 d. 1 p. įmonės administratorių teismas skiria tik priėmęs nutartį iškelti bankroto bylą. Įmonės kreditoriai, kurių reikalavimai gali būti tenkinami bankroto proceso tvarka ir kurie su administratoriumi gali sudaryti taikos sutartį, t.y. asmenys, galintys būti kita šios sutarties šalimi, iš esmės tokiais tampa, kai teismas nutartimi patvirtina jų pareikštus reikalavimus (ĮBĮ 3 str., 21 str. 1 d. 1 p., 26 str. 1 d., 30 str. 2 d.). Kai nustatomi visi bankrutuojančios įmonės kreditoriai ir jų reikalavimų šiai įmonei apimtis, teismas, sprenddamas sudarytos taikos sutarties tvirtinimo klausimą, gali įvykdyti ĮBĮ 29 str. 3 d. reikalavimus. Be to, pažymėtina, kad pasirašyta taikos sutartis sukelia teisinės pasekmes tik tuo atveju, jeigu įsiteisėja teismo nutartis, kuria ši sutartis patvirtinama (ĮBĮ 29 str. 2, 3 d.). Patvirtindamas taikos sutartį teismas ta pačia nutartimi *bankroto bylą* nutraukia (ĮBĮ 27 str. 1 d. 3 p., 29 str. 4, 5 d.). Taigi *taikos sutarties patvirtinimas yra <...> pagrindas iškeltą bankroto bylą užbaigti ją nutraukiant*¹²⁴. Konsultacijoje teismas pateikė poziciją, pagal kurią bankroto bylos nutraukimas, suponuojamas taikos sutarties sudarymo yra galimas tik tada, kai taikos sutartis yra sudaroma bankroto proceso metu nuo įmonės bankroto bylos iškėlimo iki įmonės likvidavimo, tokiu būdu eliminuodamas galimybę sudaryti taikos sutartį bankroto bylos iškėlimo stadijoje. Pastebėtina, kad teismas analizavo tik ĮBĮ nuostatas, kuriose reglamentuotas jau iškeltos bankroto bylos nutraukimas, tačiau civilinės bylos, kurioje yra sprendžiamas klausimas dėl bankroto bylos iškėlimo, nutraukimas nereglamentuojamas. Atsižvelgiant į CPK ir ĮBĮ santykį, kad bankroto bylos nagrinėjamos pagal CPK taisykles, išskyrus išimtis, numatytas ĮBĮ (CPK 1 str. 1 d., ĮBĮ 10 str. 1 d.), teismai taikos sutarties sudarymo, patvirtinimo tvarkai iki teismo nutarties dėl bankroto bylos iškėlimo priėmimo ir bylos nutraukimui taiko bendrąsias CPK nuostatas: teismas, išnagrinėjęs prašymą dėl taikos sutarties patvirtinimo civilinėje byloje pagal ieškovo BUAB „Statrentus“ ieškinį atsakovui SR UAB „Senovė“ dėl

---

¹²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. birželio 30 d. konsultacija „Dėl kai kurių Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso, Įmonių bankroto įstatymo bei Viešųjų pirkimų įstatymo normų taikymo“, Nr. A3–86.

bankroto bylos iškėlimo, vadovaudamasis CPK 42 str., 140 str. 3 d., 293 – 294 str., 290 – 291 str., patvirtino šalių sudarytą taikos sutartį ir civilinę bylą nutraukė¹²⁵. Esant jau iškeltai bankroto bylai UAB „Retrus“, tačiau dar nepriimtai teismo nutarčiai likviduoti įmonę dėl bankroto (ĮBĮ 28 straipsnio 3 dalis), įmonės administratoriaus teismui pateiktą taikos sutartį, sudarytą tarp BUAB „Retrus“ ir jos vienintelio kreditoriaus UAB „Optina“, kurio reikalavimai bankroto proceso metu iki taikos sutarties pasirašymo dienos liko nepatenkinti bei susitarimą dėl minėtos taikos sutarties punktų pakeitimo, teismas patvirtino vadovaudamasis ĮBĮ 27 str. 1 d. 3 p, 29 str., ir, taikydamas kartu ĮBĮ 29 str. 5 d., CPK 293 str. 5 p. UAB „Retrus“ bankroto bylą nutraukė¹²⁶.

Pastebėtina, kad pirmosios instancijos teismai ne visais atvejais tinkamai taiko bylos nutraukimą pagal analizuojamą CPK 293 str. 5 p. Nagrinėjamoje byloje ieškovas V. A. ieškiniu prašė pripažinti negaliojančiomis sutartį, sudarytą tarp V. A. ir J. M. ir nekilnojamojo daikto pirkimo-pardavimo sutartį, sudarytą tarp J. M. ir A. B bei pripažinti butą V. A. asmenine nuosavybe. Atsakovais šioje byloje nurodyti D. R. (atsakovo A. R. teisių perėmėja), M. U., J. M. ir L. M.. Byloje yra duomenų, kad atsakovas A. R. paveldėjimo teisių dovanojimo sutartimi padovanojo D. R. paveldėjimo teises į visą turtą ir turtines teises, likusias po A. B. mirties. Vadinasi, A. R., savanoriškai perleidęs minėtas teises, nebėra materialinio teisinio santykio šalis bylos kontekste. Tokiu būdu A. R. prarado ir procesinį teisinį suinteresuotumą, todėl pagal CPK 48 str. teisių perėmėja turėtų būti D. R., kuri šalims bylos nagrinėjimo eigoje sudarius taikos sutartį, prašė ją patvirtinti ir bylą nutraukti. Iš rezoliucinėje nutarties dalyje pateiktos taikos sutarties matyti, kad teismas patvirtino taikos sutartį tarp ieškovo V. A. ir atsakovų A. R., M. U., J. M., L. M. Kaip minėta, tinkama bylos šalimi, turinčia materialinį ir procesinį suinteresuotumą bylos baigtimi yra atsakovo A. R. teisių perėmėja D. R., todėl manytina, kad teismas šiuo atveju patvirtino galiojimo sąlygų neatitinkančią taikos sutartį, kadangi tokia sutartimi buvo nustatytos trečiojo asmens – A. R., – nesančio nagrinėtos bylos šalies ir todėl negalincio būti taikos sutarties šalimi, teisės ir pareigos, todėl teismas nutraukė bylą nepagrįstai¹²⁷. Kitu atveju sudarytoje ir teismo

¹²⁵ Vilniaus apygardos teismo 2011 m. rugsėjo 28 d. nutartis c. b. BUAB „Statrentus“ v. SR UAB „Senovė“, Nr. B2-6916-881/2011. T. p. Vilniaus apygardos teismo 2010 m. sausio 22 d. nutartis c. b. UAB „Elgamos šviesa“ v. Asociacija Futbolo klubas „Vėtra“, Nr. B2-1519-560/2010; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. sausio 4 d. nutartis c. b. UAB „LIETUVA STATOIL“ v. UAB „Rafira“, Nr. B2-1818-553/2010.

¹²⁶ Kauno apygardos teismo 2010 m. gegužės 13 d. nutartis c. b. pagal BUAB „Retrus“ administratoriaus prašymą, Nr. B2-863-510/2010. T. p. Kauno apygardos teismo 2011 m. kovo 10 d. nutartis c. b. pagal BUAB „Osterodė“ administratoriaus prašymą, Nr. B2-467-173/2011.

¹²⁷ Vilniaus apygardos teismo 2011 m. gruodžio 1 d. nutartis c. b. V. A. v. D. R. (atsakovo A. R. teisių perėmėja), M. U., J. M. ir L. M., Nr. 2-2076-178/2011.

patvirtintoje taikos sutartyje byloje dėl skolos priteisimo, šalys susitarė, kad atsakovas įsipareigoja sumokėti ieškovui 1 400 Lt sutarties pasirašymo dieną, o atsakovui nesumokėjus, taikos sutartis negalioja. Atsakovui praleidus nurodytus terminus, ieškovui atsakovas mokės 0,05 proc. delspinigių už kiekvieną uždelstą dieną¹²⁸. Ieškovas šiuo atveju yra suinteresuotas gauti iš atsakovo konkrečią pinigų sumą per konkretų taikos sutartyje nustatytą terminą. Atsakovui neįvykdžius pareigos sumokėti numatytą pinigų sumą, taikos sutartis taptų negaliojanti. Tokiu būdu sutartyje nustatyta sąlyga atsakovui praleidus nurodytus terminus mokėti ieškovui 0,05 proc. delspinigių už kiekvieną uždelstą dieną taptų iš esmės neįgyvendinama ir beprasmė, kadangi nebebūtų pagrindo, kuriuo remiantis delspinigiai galėtų būti mokami. Be to, šalys susitarė, kad taikos sutartis įsigalioja įsiteisėjus ją patvirtinančiai teismo nutarčiai. Vadinasi, atsakovui nesumokėjus minėtos pinigų sumos, galima situacija, kad taikos sutarties negaliojimo pagrindas atsiras anksčiau, negu įsiteisės ją patvirtinanti teismo nutartis, t. y. aplinkybė, su kuria šalys susiejo sutarties įsigaliojimą. Tokia situacija vertintina kaip taikos sutarties sudarymas su sąlyga – taikos sutartis bus sudaryta ir galiojanti tik atsakovo ieškovui sumokėjimo atveju. Taigi pažeidžiamas CPK 267 str. nustatantis imperatyvų draudimą priimti sąlyginius sprendimus, dėl to taikos sutarties patvirtinimas ir bylos nutraukimas vertintinas kaip neteisėtas.

4.6. Civilinės bylos nutraukimas, jeigu yra įsiteisėjęs arbitražo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu

Tarp šalių kilęs ginčas gali būti išspręstas ne tik teisme, bet ir Lietuvos Respublikos ar užsienio valstybės arbitraže. Paprastai teismas, priimdamas ieškinį, dar nežino, kad analogiškas ginčas yra išspręstas arbitraže, todėl įstatymų leidėjas, siekdamas užkirsti kelią skirtingam tapataus ginčo išsprendimui, pagrįstai numatė civilinės bylos nutraukimo galimybę esant įsiteisėjusiam arbitražo sprendimui dėl tapataus ieškinio. Bylos nutraukimo galimybės egzistavimui ginčui esant išspręstam užsienio valstybės arbitraže, kaip ir užsienio valstybės teisme atveju, yra keliama sąlyga, kad toks sprendimas turi būti ne tik įsiteisėjęs, bet taip pat ir pripažintas Lietuvoje pagal CPK LX skyriaus ketvirtame skirsnyje numatytas nuostatas. Užsienio arbitražo sprendimo pripažinimas reiškia, kad toks sprendimas įgyja *res judicata* galią, todėl šalių ginčas yra išspręstas galutinai, prarandama galimybė kreiptis į

---

¹²⁸ Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. vasario 10 d. nutartis c. b. *UAB „Maisto imperija“ v. UAB „Gastrotechnika“*, Nr. 2-5505-501/2011.

arbitražą ar teismą dėl tapataus ginčo ne tik arbitražo vietos valstybėje, bet ir arbitražo sprendimą pripažinusioje valstybėje.

Suinteresuotų šalių pareiškimai dėl užsienio valstybių arba tarptautinių arbitražų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje išsprendžiami pagal Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. I-760 ratifikuotos 1958 m. Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo¹²⁹ (toliau – Konvencija) nuostatas¹³⁰. Konvencijos V str. 2 d. bei Komercinio arbitražo įstatymo¹³¹ (toliau – KAI) 40 str. 2 d. yra įtvirtinti užsienio arbitražų sprendimų nepripažinimo pagrindai, teismo tikrinami *ex officio* – ginčo nearbitruotinumai arba sprendimo prieštaravimai viešajai tvarkai. KAI 11 str. 1 d. nustatyti nearbitruotini ginčai, o būtent, kad arbitražui negali būti perduoti ginčai, kylantys iš konstitucinių, darbo, šeimos, administracinių teisinių santykių, taip pat ginčai, susiję su konkurencija, patentais, prekių ir paslaugų ženklais, bankrotu, bei ginčai, kylantys iš vartojimo sutarčių. Taip pat arbitražui negali būti perduoti ginčai, jeigu viena iš šalių yra valstybės ar savivaldybės įmonė, taip pat valstybės ar savivaldybės įstaiga ar organizacija, išskyrus Lietuvos banką, jeigu tokiame susitarime nebuvo gautas išankstinis šios įmonės, įstaigos ar organizacijos steigėjo sutikimas (KAI 11 str. 2 d.).

Nacionalinio arbitražo sprendimo nereikia pripažinti, nes jis neturi tarptautinio elemento – ginčas ir nagrinėjamas, ir vykdomas toje pačioje valstybėje, šalys priklauso tos pačios valstybės jurisdikcijai. Kadangi anksčiau galiojusiam 1964 m. CPK 243 str. 6 p. pagrindas nutraukti bylą buvo arbitražinis susitarimas, o ne įsiteisėjęs arbitražo sprendimas, analizuojamu pagrindu teismų praktikos nėra.

4.7. Civilinės bylos nutraukimas, jeigu mirus fiziniam asmeniui, kuris buvo viena iš bylos šalių, atsižvelgiant į ginčo teisinius santykius, neleidžiamas teisių perėmimas

CPK 293 str. 7 p. taikymo būtinybė yra nulemta tinkamų sąlygų rungimosi principo įgyvendinimui sudarymo, kadangi civilinis procesas ginčo teisenos tvarka grindžiamas dvišališkumu, kuriam būdingas dviejų šalių – ieškovo ir atsakovo – kiekviename procese egzistavimas. Procese likus tik vienai šaliai, civilinės bylos nagrinėjamas tampa negalimas.

CPK 293 str. 7. p. teismai taiko atsižvelgdami į CPK 48 str. numatytą procesinių teisių

¹²⁹ Valstybės žinios, 1995, Nr. 10-208.

¹³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. gruodžio 16 d. nutartis c. b. pagal AS „Parekss banka“ prašymą, Nr. 3K-7-552/2004, kat. 95.3; 103; 124; 125.6.

¹³¹ Valstybės žinios, 1996, Nr. 39-961.

perėmimo institutą, suponuotą materialiujų teisių perėmimo civilinėje teisėje galimybės, kadangi tik perimant materialiąsias civilines subjektines teises, perimamos ir atitinkamos procesinės teisės ir pareigos. Jeigu atsižvelgiant į ginčo teisinius santykius yra leidžiamas teisių perėmimas, teismas privalo sustabdyti bylą iki paaiškės mirusio fizinio asmens teisių perėmėjas ar aplinkybės, dėl kurių teisių perėmimas neįvyko (LR CPK 163 str. 1 p., 166 str. 1 d. 1 p.). Mirus fiziniam asmeniui, materialinių teisių perėmimas yra negalimas tada, kai tokios teisės yra asmeninio pobūdžio, t. y. neatskiriama susijusios su konkrečiu asmeniu. Tokiu atveju procesinių teisių perėmimui reikalingos komuliatyviai taikomos sąlygos – ginčijamo ar sprendimu nustatyto materialinio teisinio santykio subjekto pasitraukimas iš bylos bei pasitraukusio subjekto teisių ir pareigų perėjimas kitam asmeniui – netenkinamos. Taigi teismų praktikoje civilinės bylos nutraukimas taikomas, kai mirus fiziniam asmeniui materialinių, o kartu ir procesinių teisių perėmimas negalimas teisiniuose santykiuose, susiklosčiusiuose dėl išlaikymo¹³², globos neveiksniam asmeniui nustatymo ir turto administratoriaus paskyrimo, nes globa steigama užtikrinti neveiksnaus fizinio asmens teisių ir interesų įgyvendinimą, apsaugą ir gynybą (CK 3.238 str.), šie tikslai pasibaigia globojamajam mirus, todėl globojamojo mirtimi pasibaigia ir pati globa (CK 1.8 str., 3.247 str.), o pasibaigus globai, globotinio turto administravimas taip pat baigiasi (CK 3.245 str. 2 d.)¹³³, rūpybos veiksniam asmeniui nustatymo¹³⁴, taip pat, kai potencialus teisių perėmėjas nepateikia byloje įrodymų, patvirtinančių teisių perėmimą¹³⁵, teisių perėmėjo nėra arba jis nežinomas¹³⁶ ir kitais atvejais.

Nors analizuojamu pagrindu nutraukiamų bylų skaičius mažas, galimi atvejai, kai iš pirmo žvilgsnio dėl asmeninio teisinio santykio pobūdžio teisių perėmimas po fizinio asmens mirties atrodo negalimas, tačiau iš tikrųjų yra atvirkščiai – teises perimti galima. Tokių situacijų, susiklostančių, pavyzdžiui, fizinio asmens teisės į vardą, atvaizdą, privataus gyvenimo neliečiamumą, garbės ir orumo gynimo bylose (CK 2.21 str. 2 d., 2.22 str. 2 d., 2.23 str. 1 d., 2.24 str. 1 d.), suponuojamas teismo aktyvumas reiškia, kad taikydamas CPK 48 str. numatytą teisių perėmimo institutą, teismas turi būti ypatingai atidus, kad nebūtų

¹³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 22 d. nutartis c. b. *A. D. v. G. D. ir M. D.*, Nr. 3K-3-646/2006, kat. 118.7.

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 16 d. nutartis c. b. *pagal Panevėžio apskrities viršininko administracijos Lavėnų pensionato pareiškimą*, Nr. 3K-3-581/2005, kat. 32.8, 82.3, 118.7.

¹³⁴ Vilniaus apygardos teismo 2010 m. vasario 18 d. nutartis c. b. *J. V. v. A. V.*, Nr. 2S-116-345/2010.

¹³⁵ Vilniaus apygardos teismo 2010 m. gruodžio 31 d. nutartis c. b. *Z. G. v. L. Ž.*, Nr. 2A-1059-492/2011.

¹³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. birželio 11 d. nutartis c. b. *pagal R. G. ir L. V. skundą*, Nr. 3K-3-108/2007, kat. 118.7.

pažeista ar net atimta Konstitucijos 30 str. 1 d. ir CPK 5 str. 1 d. asmens (šiuo atveju mirusio asmens teisių perėmėjo) teisė ginti pažeistas ar ginčijamas teises ar įstatymų saugomus interesus teisme.

4.8. Civilinės bylos nutraukimas, jeigu likvidavus juridinį asmenį, kuris buvo viena iš bylos šalių, atsižvelgiant į ginčo teisinius santykius, neleidžiamas teisių perėmimas

Šalimis civiliniame procese gali būti ne tik fiziniai, bet ir juridiniai asmenys (CPK 38 str., 41 str. 1 d.). Todėl, kaip ir jau aptartu fizinių asmenų mirties atveju, pasibaigus juridiniam asmeniui, kuris buvo bylos šalis, atsižvelgiant į ginčo teisinį santykį esant negalimam materialinių subjektinių teisių perėmimui, teismas nutraukia bylą pagal CPK 293 str. 8 p. Teisių perėmimas juridinio asmens pabaigos atveju reglamentuojamas CK 2 knygos VIII skyriuje. Juridinio asmens likvidavimo atveju teisių perėmimas galimas tik įstatymų nurodytais atvejais.

Jeigu po juridinio asmens likvidavimo jo teises ir pareigas perima kiti asmenys, civilinės bylos šiuo pagrindu negalima nutraukti. Tokiu atveju į bylą turi įstoti likviduoto juridinio asmens teisių perėmėjas. Toks kasacinio teismo išaiškinimas pateiktas atnaujinus procesą nagrinėjant ginčą tarp likviduotos ribotos atsakomybės AB „Lietuvos farmacija“ akcininkų Laivų krovos AB „Klaipėdos Smeltė“ ir V. D. dėl nuosavybės teisės į nekilnojamąjį turtą, kuris ieškovo Laivų krovos AB „Klaipėdos Smeltė“ (bankrutavusios ir likviduotos įmonės AB „Lietuvos farmacija“ akcininko) buvo perimtas pagal teismo pripažintą bankrutavusios AB „Lietuvos farmacija“ neeiliniame visuotiniame akcininkų susirinkime priimtą sprendimą. Ieškovas nurodė, kad bankrutavusi įmonė yra likviduota, jos teisių perėmėjo nėra, todėl nėra pagrindo iš naujo spręsti ginčą, o byla turi būti nutraukta. Tačiau LAT sutiko su apeliacinės instancijos teismo išvada, kad šioje byloje materialinių subjektinių teisių perėmimas jau yra įvykęs – byloje nustatytas likviduotos AB „Lietuvos farmacija“ materialinių subjektinių teisių į konkretų turtą perėmėjas – Laivų krovos AB „Klaipėdos Smeltė“, nes teismo sprendimu byloje pagal ieškovo prašymą dėl akcininkų susirinkimo protokolų pripažinimo negaliojančiais buvo nustatyta, kad bankrutavusios įmonės turtas pereina ieškovo nuosavybėn¹³⁷.

Teisių perėmimas galimas juridinio asmens reorganizavimo ar pertvarkymo atveju (CK

---

¹³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. spalio 22 d. nutartis c. b. *Laivų krovos AB „Klaipėdos Smeltė“ v. bankrutavusi AB „Lietuvos farmacija“*, Nr. 3K-3-525/2008, kat. 118.8.

2.99 str., 2.104 str. 1 d.). Spręsdamas žalos atlyginimo klausimą tarp ieškovo ir atsakovo pasibaigusios UAB „Stora Enso Miškas“, apeliacinės instancijos teismas išaiškino, kad juridiniam asmeniui esant pasibaigusiam t. y. likviduotam dėl reorganizavimo ir išregistruotam iš juridinių asmenų registro, jo teisės ir pareigos pereina kitam juridiniam asmeniui (CK 2.95 str. 2 d., 2.97 str. 1 ir 2 d.). Juridiniams asmenims pasibaigus reorganizavimo būdu teisių perėmimas įvyksta juridinių asmenų prijungimo arba sujungimo būdu (CK 2.97 str. 1 ir 2 d.). Žalos atlyginimo prievolė juridinio asmens reorganizavimo atveju nepasibaigia, nes juridinio asmens pertvarkymas be likvidavimo – reorganizavimas – nėra prievolės pasibaigimo pagrindas. Dėl juridinio asmens pertvarkymo į kitą juridinį asmenį pareiga atlyginti fizinio asmens patirtą žalą pereina juridinio asmens teisių perėmėjui. Todėl teismui atsiranda teisinis pagrindas ir pareiga spręsti dėl CPK 48 str., 163 str. 1 p. nuostatų taikymo ir išsiaiškinius nustatyti, ar buvo atsakovo teisės ir pareigos reorganizavimo pasekoje perleistos kitam juridiniam asmeniui ir kam buvo perleistos¹³⁸.

4.9. Civilinės bylos nutraukimas kitais Civilinio proceso kodekso numatytais atvejais

CPK 293 str. 9 p. formuluotėje numatyta galimybė nutraukti civilinę bylą kitais CPK numatytais atvejais leidžia daryti išvadą, kad nors CPK 293 str. numatytas nebaigtinis bylos nutraukimo pagrindų sąrašas, tačiau baigtinį sąrašą numato pats CPK.

Bylos dėl santuokos nutraukimo ar sutuoktinių gyvenimo skyrium (separacijos) nutraukimas nutartimi teismui gavus šalių pareiškimą dėl susitaikymo numatytas CPK 384 str. 4 d. Bylos nutraukimo pagal analizuojamą straipsnį specifiškumas pasireiškia tuo, kad skirtingai negu bylą nutraukiant šalims sudarius taikos sutartį pagal CPK 293 str. 5 p., sutuoktiniams susitaikius taikos sutartis netvirtinama, kadangi šalių susitaikymo faktas yra pakankamas bylos nutraukimo pagrindas. Tokia taikos sutartis nėra ir priverstinai vykdytina, kadangi jokios šalių pareigos nėra nurodomos. Nutartis, kuria nutraukiama byla sutuoktiniams susitaikius, nėra skundžiama atskiruoju skundu ir neatima galimybės iš šalių iš naujo kreiptis dėl santuokos nutraukimo. Atsižvelgdamas į CK įtvirtintą šeimai ir visai visuomenei reikšmingą santuokos išsaugojimo (*favor matrimonii*) principą (CK 3.41 str.), esant suderintai pareiškėjų sutuoktinių valiai išsaugoti santuoką ir šeimą, teismas, spręsdamas bylos nutraukimo klausimą, nurodo ir CPK 140 str. 3 d. numatančią bet kurioje proceso stadijoje šalių galimybę bylą baigti taikos sutartimi, todėl patikrina, ar nėra prieštaravimo

¹³⁸ Vilniaus apygardos teismo 2010 m. gegužės 25 d. nutartis c. b. *P. S. v. UAB „Stora Enso Miškas“*, Nr. 2S-582-611/2010.

imperatyvioms teisės normoms, viešajam interesui, ar nepažeidžiamos trečiųjų asmenų teisės ir teisėti interesai, pareiškėjams išaiškinama, jog teismo nutartis dėl bylos nutraukimo neužkerta kelio kreiptis iš naujo į teismą dėl santuokos nutraukimo, nutartis yra neskundžiama (CPK 384 str. 4 d.)¹³⁹.

CPK 384 str. 7 d. nustatyta, kad santuokos ar sutuoktinių gyvenimo skyrium (separacijos) nutraukimo bylos nagrinėjimas nutraukiamas mirus vienai iš ginčo šalių, kadangi tuo atveju, kai vienas iš sutuoktinių miršta neįsiteisėjus teismo sprendimui, santuoka baigiasi dėl sutuoktinio mirties (CK 3.50 str. 1 d.) ir laikoma pasibaigusia nuo sutuoktinio mirties momento, nurodyto jo mirties liudijime (CK 3.49 str. 1 d.). Kartu tai reiškia, jog baigiasi turtiniai ir asmeniniai neturtiniai sutuoktinių tarpusavio santykiai, turtinės ir asmeninės neturtinės jų teisės ir pareigos: bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teisinis režimas, pareiga išlaikyti ir kt. (CK 3.100 str. ir kt.), o mirusiojo teisės ir pareigos dėl santuokos pasibaigimo pasekmių (turto padalijimo, vaikų išlaikymo ir kt.) kitam asmeniui nepereina (CPK 384 str. 7 d.)¹⁴⁰.

Tėvystės (motinystės) nustatymo bylos nutraukimą civilinio proceso įstatymas sieja su vaiko, dėl kurio tėvystės nustatymo buvo pradėta byla, mirtimi, jei jis neturi palikuonių bei atsakovo kreipimusi į civilinės metrikacijos įstaigą su pareiškimu dėl tėvystės pripažinimo ir civilinės metrikacijos įstaigos atsakovo įregistravimu vaiko tėvu (CPK 390 str. 1, 2 d.). Tokiu būdu po ieškinio pareiškimo laikančiam save tėvu vyrui įgyvendinus CK 3.142 str. 1 d. numatytą teisę kartu su vaiko motina paduoti civilinės metrikacijos įstaigai nustatytos formos notaro patvirtintą pareiškimą dėl tėvystės pripažinimo, bylos nutraukimas yra suponuotas ginčo dalyko išnykimo. Teismų praktika nagrinėjamo straipsnio pagrindu nėra gausi, kadangi dažnai vyrui pripažinus tėvystę, ieškovė tokio reikalavimo atsisako, o teismas bylą nutraukia pagal CPK 293 str. 4 p.

Supaprastintų bylų nagrinėjimo procedūrų atveju bylos nutraukimas reglamentuojamas CPK 430 str. 9 d. ir 439 str. 7 d. Ieškinio nagrinėjimo dokumentinio proceso tvarka atveju, priėmęs preliminarų sprendimą, kuriuo pilnutinai patenkintas ieškovės reikalavimas dėl 137 000 Lt skolos priteisimo, atsakovui per 20 d. nuo preliminaraus sprendimo priėmimo įvykdžius preliminarų sprendimą ir pateikus teismui tai patvirtinančius įrodymus, teismas

¹³⁹ Vilniaus apygardos teismo 2011 m. gegužės 4 d. nutartis c. b. *pagal pareiškėjų V. V. ir R. V. prašymą*, Nr. 2A-398-112/2011; Vilniaus apygardos teismo 2009 m. liepos 2 d. nutartis c. b. *pagal pareiškėjų G. G. ir G. G. prašymą*, Nr. 2A-678-464/2009.

¹⁴⁰ Vilniaus apygardos teismo 2012 m. vasario 15 d. nutartis c. b. *A. R. v. A. R.*, Nr. 2A-1670-340/2012; Vilniaus apygardos teismo 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis c. b. *R. Ž. v D. B.*, Nr. 2A-1256-516/2011; Vilniaus apygardos teismo 2011 m. spalio 5 d. nutartis c. b. *L. L. v J. L.*, Nr. 2A-1381-464/2011.

priimtą preliminarų sprendimą panaikina ir bylą nutraukia (CPK 293 str. 9 p.). Ieškovei grąžintinas sumokėtas žyminis mokestis, panaikinamos laikinosios apsaugos priemonės (CPK 150 str. 3 d., 430 str. 9 d.)¹⁴¹. 11 000 Lt skolos priteisimo teismo įsakymu atveju, skolininkas per 20 d. nuo pranešimo apie teismo įsakymo išdavimą įteikimo skolininkui dienos teismo įsakymą įvykdė iš dalies, t. y., atsiskaitė su kreditoriumi ir raštu pateikė teismui tai patvirtinančius dokumentus, tačiau skolininkas teismui nepateikė dokumentų, patvirtinančių teismo įsakymu iš jo priteisto 83 Lt žyminio mokesčio bei 9, 20 Lt išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų siuntimu į valstybės biudžetą sumokėjimą, todėl teismo įsakymas panaikintas dalyje dėl skolininko atsiskaitymo su kreditoriumi ir byla šioje dalyje nutraukta¹⁴². Taigi visa byla nutraukiama tik teismo įsakymo visiško įvykdymo atveju.

CPK 1 str. 1 d., kurioje numatytas bankroto ir restruktūrizavimo bylų nagrinėjamas pagal CPK taisykles, išskyrus išimtis, kurias nustato kiti Lietuvos Respublikos įstatymai, reiškia, kad įmonių bankroto ir restruktūrizavimo santykių specifika sąlygoja ĮBĮ ir Įmonių restruktūrizavimo įstatymo¹⁴³ (toliau – ĮRĮ) taikymo CPK atžvilgiu prioritetą, todėl įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bylos nutraukiamos pagal minėtų įstatymų nuostatas. Įmonių bankroto bylų nutraukimo taikymas jau aptartas analizuojant CPK 293 str. 4 ir 5 p. Įmonių restruktūrizavimo bylos nutraukiamos egzistuojant ĮRĮ 28 str. 1 d. numatytoms sąlygoms, kai teismui nepateikiamas nustatytais terminais restruktūrizavimo planas, visiems kreditoriams atsisakius savo reikalavimų ir teismui atsisakymus patvirtinus, restruktūrizuojamai įmonei anksčiau, negu buvo nustatyta restruktūrizavimo plane, patenkinus visų kreditorių reikalavimus ir restruktūrizavimo administratoriui pateikus teismui tai patvirtinančius įrodymus, restruktūrizavimo administratoriui arba kreditorių susirinkimui pateikus teismui įrodymus, kad nevykdomas arba netinkamai vykdomas restruktūrizavimo planas bei pasibaigus teismo nustatytam restruktūrizavimo plano įgyvendinimo terminui nepateikus šio plano įgyvendinimo akto. Pavyzdžiui, apeliacinis teismas taikydamas restruktūrizavimo bylos nutraukimą pagal ĮRĮ 28 str. 1 d. 1 p. yra pažymėjęs, kad ĮRĮ 14 str. nuostatos numato išimtį iš CPK taisyklių ir nustato maksimalų terminą restruktūrizavimo planui pateikti. ĮRĮ 14 str. 5 d. nustato, kad įmonės restruktūrizavimo planas šio įstatymo nustatyta tvarka turi būti pateiktas teismui ne vėliau kaip per 6 mėn. nuo teismo nutarties iškelti restruktūrizavimo bylą įsiteisėjimo dienos. Teismas turi teisę šį terminą pratęsti, bet ne ilgiau kaip 1 mėn. Jeigu

¹⁴¹ Vilniaus apygardos teismo 2007 m. gegužės 14 d. nutartis c. b. *N. Š. v. E. K.*, Nr. 2-1977-431/2007.

¹⁴² Vilniaus apygardos teismo 2007 m. gruodžio 5 d. nutartis c. b. pagal BUAB „Vinela“ pareiškimą, Nr. L2-2835-178/2007.

¹⁴³ Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1012.

restruktūrizavimo planas nustatytu laiku nepateikiamas arba teismas jo nepatvirtina, teismas priima sprendimą įmonės restruktūrizavimo bylą nutraukti (ĮRĮ 28 str. 1 d. 1 p.). Šios teisės normos iš esmės yra imperatyvios ir jose nustatyti terminai yra naikinamieji, kuriems pasibaigus, baigiasi tam tikra teisė ar pareiga. Tačiau teismas, sprenddamas klausimą dėl restruktūrizavimo bylos nutraukimo, turi atsižvelgti į įstatymo keliamus tikslus, termino praleidimo priežastis, praleisto termino trukmę, patvirtinto restruktūrizavimo plano buvimą ar nebuvimą ir kitas svarbias bylos aplinkybes, t. y. ĮRĮ 14 str. 5 d. taikymu turi būti siekiama teisingo, protingo ir sąžiningo rezultato, visų kreditorių teisių ir interesų apsaugos¹⁴⁴. Kitoje byloje, sprenddamas klausimą dėl nutarties nutraukti pagal ĮRĮ 28 str. 1 d. 1 p. UAB „Stagro“ restruktūrizavimo bylą teisėtumo, apeliacinis teismas pažymėjo, kad UAB „Stagro“ restruktūrizavimo planas laiku nebuvo pateiktas dėl svarbių priežasčių, t. y. kreditorių susirinkimas, kuriame turėjo būti svarstomas įmonės restruktūrizavimo planas patvirtinimo klausimas buvo atidėtas dėl to, kad didžiausias kreditorius Swedbank nespėjo suderinti balsavimo su savo motinine įmone Švedijoje, ir nepateikimu nebuvo siekiama vilkinti restruktūrizavimo proceso. Atsižvelgdamas į tai, kad nutartis nutraukti restruktūrizavimo bylą priimta 2011 m. spalio 4 d., o restruktūrizavimo planą kreditorių susirinkimas patvirtino 2011 m. spalio 13 d. dėl aplinkybių, kurioms nei ieškovė, nei restruktūrizuojamos įmonės administratorius neturėjo galimybių daryti įtakos ir kurios negali būti laikomos siekiu vilkinti restruktūrizavimo bylą ar siekiu piktnaudžiauti procesu, teismas sprendė, kad yra pagrindas panaikinti pirmosios instancijos teismo nutartį ir perduoti restruktūrizavimo bylą pirmosios instancijos teismui pagal ĮRĮ 14 str. 6 d. per 15 kalendorinių dienų rašytinio proceso tvarka priima nutartį dėl restruktūrizavimo plano¹⁴⁵.

ĮRĮ 28 str. numato, kad tuo atveju, jei restruktūrizavimo byla yra nutraukiama dėl to, kad nustatytais terminais nebuvo pateiktas restruktūrizavimo planas, įsiteisėjus šiai teismo nutarčiai, teismui turi būti pateiktas pareiškimas dėl bankroto bylos iškelimo ĮBĮ nustatyta tvarka (ĮRĮ 28 str. 2 d.). Nors įstatymas (ĮRĮ 4 str. 5 p.) tokiu atveju nedraudžia pakartotinio kreipimosi dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo, aplinkybė, jog vienas pradėtas restruktūrizavimo procesas buvo nesėkmingas, nes restruktūrizavimo planas nebuvo patvirtintas (t. y. kreditorių pagalba įmonei nebuvo suteikta), taip pat vertintina kaip įrodymas, kad įmonės perspektyvos restruktūrizuotis (atkurti normalią įmonės veiklą) nėra

¹⁴⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. vasario 15 d. nutartis c. b. *N. H. v. UAB „Hungerdina“*, Nr. 2-459/2012.

¹⁴⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. sausio 26 d. nutartis c. b. *V. R. v. UAB „Stagro“*, Nr. 2-113/2012.

realios¹⁴⁶.

---

¹⁴⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. vasario 22 d. nutartis c. b. *J. C v. AB „Dina International“ transportas*, Nr. 2-113/2012, kat. 127.7.

Išvados

- 1) Civilinės bylos nutraukimas yra vienas teisės kreiptis į teismą (teisės į teisminę gynybą) įgyvendinimo pabaigos būdų – juo yra užbaigiamas civilinės bylos nagrinėjimas, – kuris įstatymų leidėjo yra siejamas su atsisakymo priimti ieškinį institutu, reglamentuojamu CPK 137 str. 2 d. bei kitomis teisės kreiptis į teismą prielaidomis (ieškovo civiliniu procesiniu teisnumu). Todėl civilinės bylos nutraukimo pagrindų taikymą suponuoja bent vienos teigiamos teisės kreiptis į teismą prielaidos nebuvimo ar neigiamos prielaidos egzistavimo faktas.
- 2) Civilinės bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto santykis geriausiai atskleidžiamas atsižvelgiant į šių institutų distinkciją, nulemtą aplinkybių, suponuojančių teismo sprendimo priėmimo negalimumą, pašalinimo potencialumo. Esant absoliučiam ginčo išsprendimo negalimumo pobūdžiui, taikomas civilinės bylos nutraukimo institutas, o jei ginčo išsprendimas negalimas tik konkrečiu atveju – pareiškimo palikimo nenagrinėto institutas. Civilinės bylos nutraukimo, lyginant su pareiškimo palikimo nenagrinėto, teisinių pasekmių reikšmė didesnė – prarandama galimybė pakartotinai kreiptis į teismą su tapačiu ieškiniu (CPK 294 str. 2 d.). Pareiškimo palikimo nenagrinėto atveju asmuo nepraranda teisės pašalinęs priežastis, dėl kurių pareiškimas paliktas nenagrinėtas, ateityje pareikšti analogišką ieškinį teisme (CPK 297 str. 2 d.).
- 3) Daugiausia civilinių bylų nutraukta atsižvelgiant į šalių išreikštą valią baigti bylos nagrinėjimą nepriėmus teismo sprendimo – teismui priėmus ieškinio atsisakymą ir patvirtinus šalių sudarytą taikos sutartį (CPK 293 str. 4 – 5 p.). Mažiausias nutrauktų bylų skaičius taikant CPK 293 str. 2, 7 p., t. y., kai ieškovas ar pareiškėjas, kuris kreipėsi į teismą, yra nesilaikę tos kategorijos byloms nustatytos ginčo išankstinio nagrinėjimo ne teisme tvarkos ir nebegalima šia tvarka pasinaudoti bei fizinio asmens, kuris buvo viena iš bylos šalių, mirties atveju, jeigu, atsižvelgiant į ginčo teisinius santykius, neleidžiamas teisių perėmimas. Civilinės bylos nutraukimas esant įsiteisėjusiam arbitražo sprendimui, priimtam dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu (CPK 293 str. 6 p.) teismų nėra taikomas.
- 4) 2003 m. sausio 1 d. CPK 293 str. 1 p. juridškai netikslus teisinis reglamentavimas lėmė kvestionavimą, kuris institutas – bylų priskirtinumo ar bylų teisingumo – turėtų būti taikomas kompetencijos tarp bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų atribojimui. Tai sąlygojo neigiamus rezultatus – ne tik skirtingų nuomonių teisės

doktrinoje atsiradimą, bet taip pat ir prieštaringos teismų praktikos formavimą. 2011 m. birželio 21 d. priimtas 293 str. 1 p. pakeitimas, numatantis civilinės bylos nutraukimo netaikymą bylai esant teisingai administracinio teismo kompetencijai, eliminavo egzistavusias teorines bei praktines problemas.

5) Tinkamas CPK 294 str. 1 d. numatytos teismui pareigos nurodyti, į kurią instituciją ieškovas ar pareiškėjas turi kreiptis egzistuojant bylos nenagrinėtinumo teisme faktui įgyvendinimas yra tiesiogiai konkrečios institucijos įvardinimas, o apsiribojimas nuoroda į atitinkamų įstatymų numatytą ginčų sprendimo tvarką yra nepakankamas teismui nustatytos išaiškinimo pareigos realizavimas.

6) Civilinės bylos nutraukimo, priimto ieškinio tapatumo jau išnagrinėtam ginčui įsiteisėjusiu teismo sprendimu atveju, taikymas suponuoja tai, kad CPK 293 str. 3 p. numatyto vieno iš tapatumo kriterijų – šalių – sąvoka apima ne tik tuos atvejus, kai tas pats ieškovas pareiškia analogišką ieškinį tam pačiam atsakovui ar šalims pasikeitus vietomis, t. y., kai ieškinį ankstesnėje byloje buvusiam ieškoviui pareiškia atsakovu buvęs asmuo, bet taip pat ir trečiojo asmens, pareiškiančio savarankiškus reikalavimus, pasikeitimo su viena iš šalių atveju. Abiejose bylose būtinas visiškas ieškinio dalyko ir faktinio pagrindo sutapimas. Trečiojo asmens, nepareiškiančio savarankiškų reikalavimų, pasikeitimo su viena iš šalių atveju, šalys tapačiomis negali būti laikomos.

7) Civilinės bylos nutraukimas pagal CPK 293 str. 3 p. nustačius ieškinio šalių, dalyko ir faktinio pagrindo formalų tapatumą netaikomas tarp šalių egzistuojant tęstinių teisinių santykių (pavyzdžiui, patalpų nuomos sutarties, tėvų valdžios ribojimo, išlaikymo) arba prievolės nesibaigimo vienkartinio pareigos atlikimu faktui, kadangi minėtų teisinių santykių specifika suponuoja naujų juridinių faktų atsiradimą arba tų pačių juridinių faktų naujos prasmės įgijimą.

8) Bankroto bylų specifika lemia tai, kad pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo teismui galima atsisakyti ne iki nutarties iškelti bankroto bylą priėmimo (kaip reglamentuoja IBL 6 str. 5 d.), bet iki tokios nutarties įsiteisėjimo, kadangi su įsiteisėjimu siejamas bankroto bylos iškėlimas, o priešingu atveju susiklosčiusi situacija lemtų CPK nuostatų, numatančių, kad ieškinio galima atsisakyti kiekvienoje proceso stadijoje (CPK 326 str. 1 d. 5 p., 359 str. 5 d.) pažeidimą. Po nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo, visiems kreditoriams atsisakius savo reikalavimų ir teismui priėmus nutartį priimti atsisakymus, taip pat bankrutuojančiai įmonei atsiskaičius su visais kreditoriais (kreditoriumi) ir administratoriui teismui pateikus tai įrodančius dokumentus, bankroto

bylos nutraukiamos pagal ĮBĮ 27 str. 1 d. 1, 2 p. ir CPK 140 str. 1 d. bei 293 str. 4 p. normas.

Literatūros sąrašas

Teisės aktai:

- 1) Lietuvos Respublikos Konstitucija (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1992, Nr. 33 – 1014;
- 2) Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais).
- 3) Valstybės žinios, 2002, Nr. 36 – 1340;
- 4) Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1964, Nr. 19-139;
- 5) Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262;
- 6) Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2002, Nr. 64-2569;
- 7) Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. Valstybės žinios, 2011-07-13, Nr. 85-4126;
- 8) Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymas. Valstybės žinios, 1999, Nr. 13-309;
- 9) Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 85-2566;
- 10) Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1991, Nr. 34-933;
- 11) Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341, Nr. 46;
- 12) Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741;
- 13) Lietuvos Respublikos nuosavybės teisių atkūrimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1997, Nr. 65-1558;
- 14) Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1996, Nr. 71-1706;
- 15) Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1996, Nr. 84-2000;
- 16) Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010;
- 17) Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1012;
- 18) Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1996, Nr. 39-961;
- 19) Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1994, Nr. 94-1833;
- 20) Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.127, 4.170, 4.171, 4.172, 4.173, 4.174, 4.175, 4.176, 4.177, 4.178, 4.179, 4.180, 4.181, 4.182, 4.183, 4.184, 4.185, 4.186, 4.187, 4.188, 4.189, 4.190, 4.191, 4.192, 4.193, 4.195, 4.196, 4.197, 4.198, 4.199, 4.200, 4.201, 4.202, 4.204, 4.206, 4.207, 4.209, 4.210, 4.211, 4.212, 4.213, 4.214, 4.216, 4.219, 4.220, 4.221, 4.223, 4.224, 4.225, 4.226, 4.256 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 4.192-1, 4.194-1 straipsniais įstatymas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262; 2004, Nr. 72-2495;

- 21) Lietuvos Respublikos įmonių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1990, Nr. 14-395;
- 22) 1958 m. Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo. Valstybės žinios, 1995, Nr. 10-208.

Specialioji literatūra:

- 23) LAUŽIKAS, Egidijus; MIKELĖNAS, Valentinas; NEKROŠIUS, Vytautas *Civilinio proceso teisė: vadovėlis*, Justitia: Vilnius, 2003. I t.;
- 24) LAUŽIKAS, Egidijus; MIKELĖNAS, Valentinas; NEKROŠIUS, Vytautas *Civilinio proceso teisė: vadovėlis*, Justitia: Vilnius, 2005. II t.;
- 25) DRIUKAS, A., *et al Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras*. Vilnius: Justitia, 2005. II t.;
- 26) DRIUKAS, Artūras; VALANČIUS, Virgilijus. *Civilinis procesas: teorija ir praktika: vadovėlis*. III tomas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007;
- 27) Prof. dr. ASSER, D., *et al Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai*: kolektyvinė monografija. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007;
- 28) VĖLYVIS, Stasys. Teisė į teisminę gynybą civilinio proceso doktrinoje. In *Teisė į teisminę gynybą ir jos realizavimo praktiniai aspektai*. Tarptautinė mokslinė – praktinė konferencija. Vilnius: UAB „Visus plenus“, 2006;
- 29) ABRAMAVIČIUS, Armanas. Teisė į teisminę gynybą Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje. *Jurisprudencija*, 2009, nr. 3 (117);
- 30) VĖLYVIS, Stasys, ABROMAVIČIENĖ, Gitana. Kai kurios teisės kreiptis į teismą bendrosios sąlygos. *Jurisprudencija*, 2006, t 2 nr. 80.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimai:

- 31) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. birželio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsnio pavadinimo „Konstitucinis Teismas – teisminė institucija“ ir šio straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“. Valstybės žinios, 2006, Nr. 65-2400;
- 32) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 131 straipsnio 4 d. (2001 m. rugsėjo 11 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 234 straipsnio 5 dalies (2003 m. balandžio 10 d., 2003 m. rugsėjo 16 d. redakcijos), 244 straipsnio 2 dalies (2003 m. balandžio 10 d., 2003 m. rugsėjo 16 d. redakcijos), 407 straipsnio (2003 m. birželio 19 d. redakcija), 408 straipsnio 1 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 414 straipsnio 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir dėl pareiškėjo – Šiaulių rajono apylinkės teismo prašymų ištirti, ar Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 410 straipsnis (2002 m. kovo 14 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios, 2006, Nr. 7-254.

Teismų sprendimai:

- 33) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. gegužės 6 d. nutartis c. b. *M. Vilkelytė – Mitalauskienė v. J. Vilkelis*, Nr. 3K-3-747/2002, kat. 85.2;
- 34) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 30 d. nutartis c. b. *V. Paunksnis v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilkaviškio skyrius*, Nr. 3K-3-629/2005, kat. 93.2.7; 93.2.8; 94.2.1; 94.3;
- 35) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. birželio 15 d. nutartis c. b. *G. P. v. Vilniaus apskrities viršininko administracija ir pan.*, Nr. 3K-3-232/2009, kat. 94.2.1;
- 36) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio 17 d. nutartis c. b. *UAB „Tralita“ v. Vilniaus apskrities Valstybinė mokesčių inspekcija*, Nr. 3K-3-23/2008, kat. 94.1; 126.8;
- 37) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. kovo 27 d. nutartis c. b. *Tverų vidurinė mokykla v. Plungės rajono savivaldybė*, Nr. 3K-3-508/2002, kat. 105; 117;
- 38) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. rugsėjo 13 d. nutartis c. b. *UADB „Legela“ v. Kauno teritorinė muitinė, Muitinės departamentas prie LR Finansų ministerijos*, Nr. 3K-3-444/2004, kat. 85.2;
- 39) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. rugsėjo 22 d. nutartis c. b. *UAB DK „Lamantinas“ v. Kauno teritorinė muitinė*, Nr. 3K-3-481/2004, kat. 39.6.1; 67; 85.2;
- 40) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 6 d. nutartis c. b. *S. N. v. Švedijos Karalystės ambasada*, Nr. 3K-3-142/2007, kat. 118.1; 130.1.4;
- 41) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. vasario 15 d. nutartis c. b. *V. M. ir S. M. v. bankrutuojanti UAB „Geomatas“*, Nr. 3K-3-53/2011, kat. 118.1; 114.9.6.2; 114.11;
- 42) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. birželio 26 d. nutartis c. b. *R. L. v. antstolis J. Kolyško*, Nr. 3K-3-268/2007, kat. 20.2; 75.6.2; 75.7; 128.1; 128.10; 129.17;
- 43) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. kovo 16 d. nutartis c. b. *pagal antstolio D. S. pareiškimą*, Nr. 3K-3-110/2009, kat. 129; 129.19.3;
- 44) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. lapkričio 25 d. nutartis c. b. *K. J. M. ir T. M. v. M. O.*, Nr. 3K-3-468/2011, kat. 72;
- 45) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gegužės 20 d. nutartis c. b. *R. A. v. A. A.*, Nr. 3K-P-186/2010, kat. 75.7, 75.8; 78.2.1;

- 46) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. liepos 22 d. nutartis c. b. *pagal antstolio Roberto Vasiliausko pareiškimą*, Nr. 3K-3-333/2011, kat. 75.7; 118.1; 129.1;
- 47) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. kovo 17 d. nutartis c. b. *pagal A. Ž. pareiškimą*, Nr. 3K-3-170/2008, kat. 128.2; 118.1; 94.2.1; 30.4.1;
- 48) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 17 d. nutartis c. b. *pagal R. Š. pareiškimą*, Nr. 3K-7-396/2007, kat. 118.1; 128.2;
- 49) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gegužės 12 d. nutartis c. b. *pagal V. U. pareiškimą*, Nr. 3K-3-285/2008, kat. 114.9.3.2; 118.1;
- 50) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. vasario 27 d. nutartis c. b. *pagal K. S. pareiškimą*, Nr. 3K-3-81/2007, kat. 118.1; 128.2;
- 51) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. vasario 4 d. nutartis c. b. *pagal V. B. pareiškimą*, Nr. 3K-3-39/2008, kat. 118.1; 128.2;
- 52) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 2 d. nutartis c. b. *Z. Č., L. Č., S. Č. ir I. Č. v. B. M.*, Nr. 3K-3-115/2007, kat. 30.5; 32.4;
- 53) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. kovo 2 d. nutartis c. b. *Kauno miesto savivaldybė v. A. M., G. V.*, Nr. 3K-3-28/2009, kat. 94.2.1; 108; 118.1; 118.3;
- 54) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. vasario 25 d. nutartis c. b. *pagal A. P. pareiškimą*, Nr. 3K-7-24/2008, kat. 128.2;
- 55) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. kovo 17 d. nutartis c. b. *pagal A. Ž. pareiškimą*, Nr. 3K-3-170/2008, kat. 128.2; 118.1; 94.2.1; 30.4.1;
- 56) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 6 d. nutartis c. b. *Panevėžio apygardos prokuratūra ir Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos v. A. L.*, Nr. 3K-3-458/2006, kat. 20.1; 94.2.1; 118.3;
- 57) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. kovo 15 d. nutartis c. b. *Jungtinė profesinė sąjunga Kauno apskrities profesinė sąjunga v. UAB „Lietlinen“*, Nr. 3K-3-181/2006, kat. 3.2; 18.1; 118.2;
- 58) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugpjūčio 14 d. nutartis c. b. *Z. O. ir A. O. v. UAB „Didelis pliusas“*, Nr. 3K-3-390/2008, kat. 26.6; 26.7; 44.2.4.2; 99.5; 114.11; 118.2;
- 59) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. vasario 8 d. nutartis c. b. *J. M. individualios įmonės bankroto byla*, Nr. 3K-3-36/2010, kat. 118.3;

- 60) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. liepos 15 d. nutartis c. b. *UAB Medicinos bankas v. V. M. ir L. M.*, Nr. 3K-3-294/2011, kat. 32.5.1; 36.2; 99.5; 118.3;
- 61) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 11 d. nutartis c. b. *A. Č. v. UAB „Prienų turgus“, Kauno apskrities viršinininko administracija, Prienų rajono savivaldybė, valstybės įmonė Registrų centras*, Nr. 3K-3-291/2010, kat. 33; 50.8; 118.3;
- 62) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. rugpjūčio 9 d. nutartis c. b. *R. A. P. v. J. E. A.*, *Kauno miesto savivaldybė*, Nr. 3K-3-290/2010, kat. 118.3;
- 63) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. rugsėjo 29 d. nutartis c. b. *AB DnB NORD bankas v. M. P.*, Nr. 3K-3-357/2009, kat. 118.3;
- 64) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 31 d. nutartis c. b. *UAB „Buhalterinės ekspertizės“ ir Z. R. konsultacinė įmonė v. Lietuvos auditorių rūmai*, Nr. 3K-3-475/2007, kat. 27.1; 118.3; 118.10;
- 65) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 27 d. nutartis c. b. *G. J. v. Gyvenamojo namo statybos bendrija*, Nr. 3K-3-352/2005, kat. 114.11; 118.3;
- 66) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio 11 d. nutartis c. b. *BUAB „Vevira“ v. D. R. ir I. R.*, Nr. 3K-3-164/2011, kat. 118.3;
- 67) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 31 d. nutartis c. b. *UAB „Buhalterinės ekspertizės“ ir Z. R. konsultacinė įmonė v. Lietuvos auditorių rūmai*, Nr. 3K-3-475/2007, kat. 27.1; 118.3; 118.10;
- 68) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 4 d. nutartis c. b. *UAB „Kapitalo valdymo grupė“ v. UAB „Penki kontinentai“, „Penkių kontinentų bankinės technologijos“ ir „Aschburn International“*, Nr. 3K-3-372/2010, kat. 109; 118.3;
- 69) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 26 d. nutartis c. b. *VšĮ „Staciatikių ūkis“ v. UAB „Voltrė“*, Nr. 3K-3-438/2007, kat. 42.10; 50.4; 114.11; 118.3;
- 70) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. vasario 12 d. nutartis c. b. *Vilniaus miesto savivaldybės administracija. v. L. V. B., R. G.*, Nr. 3K-3-16/2009, kat. 94.2.1; 108; 121.20;
- 71) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės 9 d. nutartis c. b. *pagal Vilniaus miesto savivaldybės skundą*, Nr. 3K-3-225/2011, kat. 129.4;
- 72) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. lapkričio 13 d. nutartis c. b. *N. Š. v techninių paslaugų kooperatinė bendrovė „Kotenas“*, Nr. 3K-3-486/2007, kat. 72; 118.3;

- 73) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. birželio 22 d. nutartis c. b. *Klaipėdos apskrities viršininko administracija v. G. B., Lietuvos kariuomenė, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija, VĮ Registrų centras*, Nr. 3K-3-293/2007, kat. 106.6; 118.4;
- 74) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. rugsėjo 19 d. nutartis c. b. *bankrutavusi R. M. stomatologinė klinika v. bankrutuojanti UAB „Ratio“, R. M., A. M., AB bankas „Snoras“*, Nr. 3K-3-336/2007, kat. 118.4;
- 75) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. balandžio 25 d. nutartis c. b. *pagal antstolio Rimanto Vižainišio pareiškimą*, Nr. 3K-3-261/2005, kat. 101;
- 76) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis c. b. *BUAB „Elkara“ administratorius v. V. O.*, Nr. 3K-3-552/2008, kat. 95.5; 118.5;
- 77) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gruodžio 2 d. nutartis c. b. *UAB „Kriausta“ v. AB „Ventus-Nafta“, UAB „Uotas“*, Nr. 3K-3-392/2008, kat. 118.5;
- 78) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 12 d. nutartis c. b. *Vilniaus apskrities viršininko administracija v. UAB „Dvidešimt pirmo amžiaus statyba ir technologijos“ (dabar UAB „Energo development“), VĮ „Registrų centras“, UAB „Nauda“, UAB „Korekt“ ir UAB „Dvidešimt pirmo amžiaus statyba“ (dabar UAB „Energo development“) v. Vilniaus apskrities viršininko administracija*, Nr. 3K-3-431/2007, kat. 106.5; 124.6;
- 79) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio 31 d. nutartis c. b. *pagal antstolio G. P. pareiškimą*, Nr. 3K-3-61/2008, kat. 72;
- 80) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 22 d. nutartis c. b. *A. D. v. G. D. ir M. D.*, Nr. 3K-3-646/2006, kat. 118.7;
- 81) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 16 d. nutartis c. b. *pagal Panevėžio apskrities viršininko administracijos Lavėnų pensionato pareiškimą*, Nr. 3K-3-581/2005, kat. 32.8, 82.3, 118.7;
- 82) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. birželio 11 d. nutartis c. b. *pagal R. G. ir L. V. skundą*, Nr. 3K-3-108/2007, kat. 118.7;
- 83) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. spalio 22 d. nutartis c. b. *Laivų krovos AB „Klaipėdos Smeltė“ v. bankrutavusi AB „Lietuvos farmacija“*, Nr. 3K-3-525/2008, kat. 118.8;
- 84) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. kovo 15 d. nutartis c. b. *J. S. v. Z. J., Stasys V. J., Stefanija M. L., K. V., E. V., J. P., S. R., R. Ž., L. D., Z. D., Alytaus apskrities viršininko administracija*, Nr. 3K-3-108/2010, kat. 21.4, 72, 124;

- 85) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. gruodžio 16 d. nutartis c. b. pagal AS „Parekss banka“ prašymą, Nr. 3K-7-552/2004, kat. 95.3; 103; 124; 125.6;
- 86) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. lapkričio 10 d. nutartis c. b. advokatų kontoros „BORENIUS/Švirinas ir partneriai“ partneriai T. R., D. F.-N., Ž. P., D. Š. ir V. M. v. AB „Klaipėdos nafta“, Nr. 2-2641/2011;
- 87) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. birželio 28 d. nutartis c. b. UAB „Omnitel“ v. AB „Rytų skirstomieji tinklai“, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Tetas“, UAB „Rytra“, UAB „Elektros tinklo paslaugos“, Nr. 2-451/2008;
- 88) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 12 d. nutartis c. b. UAB „Lamberta“ v. Klaipėdos apskrities viršininko administracijos Laugalių pensionatas (V. G. globos namai), UAB „Šilumininkas“, Nr. 2-208/2007;
- 89) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. rugsėjo 15 d. nutartis c. b. A.G. ir V.G. v. O.P., N.O.B., R.S.B., Nr. 2-448/2005;
- 90) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. rugpjūčio 3 d. nutartis c. b. SIA „Parekss Lizings“ v. UAB „Parex lizingas“, Nr. 2-1/2007;
- 91) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. liepos 21 d. nutartis c. b. pagal UAB „Eurocom“ pareiškimą, Nr. 2-2064/2011;
- 92) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. kovo 31 d. nutartyje c. b. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kėdainių skyrius v. R. A. individuali įmonė, Nr. 2-938/2011;
- 93) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. liepos 7 d. nutartyje c. b. UAB „Lamberta“ v. UAB „Palangos Agila“, Nr. 2-1875/2011;
- 94) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. liepos 2 d. nutartis c. b. UAB „Baldu aibė“ v. UAB „OWL Klaipėda“, Nr. 2-861/2009;
- 95) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. sausio 26 d. nutartis c. b. V. R. v. UAB „Stagro“, Nr. 2-113/2012;
- 96) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. vasario 22 d. nutartis c. b. J. C v. UAB „Dina International“ transportas, Nr. 2-113/2012, kat. 127.7;
- 97) Vilniaus apygardos teismo 2011 m. liepos 14 d. nutartis c. b. AB DnB NORD bankas v. J. M., Nr. 2S-1209-560/2011;
- 98) Vilniaus apygardos teismo 2010 m. gruodžio 29 d. nutartį c. b. M. M. v. UAB „Y/N Trade“, Nr. 2S-1534-520/2010;
- 99) Vilniaus apygardos teismo 2011 m. lapkričio 4 d. nutartis c. b. L. J. F. v. E. Ž., Nr. 2S-2289-467/2011;

- 100) Vilniaus apygardos teismo 2011 m. vasario 18 d. nutartis c. b. *UAB „LIT-DAN ŪKIS” v. VšĮ „Vilniaus tarptautinis ir nacionalinis komercinis arbitražas” ir J. J.*, Nr. 2S-58-492/2011;
- 101) Vilniaus apygardos teismo 2011 m. liepos 21 d. nutartis c. b. *L. P. v. UAB „Bagaslaviškio pieninė”*, Nr. 2S-1650-345/2011;
- 102) Vilniaus apygardos teismo 2011 m. liepos 13 d. nutartis c. b. *UAB „Kemitek” v. UAB „Keng”*, Nr. B2-5323-115/2011;
- 103) Vilniaus apygardos teismo 2010 m. balandžio 23 d. nutartis c. b. *UAB „Doklas” ir A. K. v. UAB „Guminukas”*, Nr. 2-2027-553/2010;
- 104) Vilniaus apygardos teismo 2010 m. sausio 18 d. nutartis c. b. *pagal M. Š. prašymą*, Nr. 2-35-258/2010. ¹ Vilniaus apygardos teismo 2011 m. lapkričio 22 d. nutartis c. b. *TŪB „Energija” v. UAB „VIA sportas”*, Nr. 2-1369-553/2011;
- 105) Vilniaus apygardos teismo 2011 m. rugsėjo 28 d. nutartis c. b. *BUAB „Statrentus” v. SR UAB „Senovė”*, Nr. B2-6916-881/2011;
- 106) Vilniaus apygardos teismo 2010 m. sausio 22 d. nutartis c. b. *UAB „Elgamos šviesa” v. Asociacija Futbolo klubas „Vėtra”*, Nr. B2-1519-560/2010;
- 107) Vilniaus apygardos teismo 2010 m. sausio 4 d. nutartis c. b. *UAB „LIETUVA STATOIL” v. UAB „Raftra”*, Nr. B2-1818-553/2010;
- 108) Vilniaus apygardos teismo 2011 m. gruodžio 1 d. nutartis c. b. *V. A. v. D. R. (atsakovo A. R. teisių perėmėja), M. U., J. M. ir L. M.*, Nr. 2-2076-178/2011;
- 109) Vilniaus apygardos teismo 2010 m. vasario 18 d. nutartis c. b. *J. V. v. A. V.*, Nr. 2S-116-345/2010;
- 110) Vilniaus apygardos teismo 2010 m. gruodžio 31 d. nutartis c. b. *Z. G. v. L. Ž.*, Nr. 2A-1059-492/2011;
- 111) Vilniaus apygardos teismo 2010 m. gegužės 25 d. nutartis c. b. *P. S. v. UAB „Stora Enso Miškas”*, Nr. 2S-582-611/2010;
- 112) Vilniaus apygardos teismo 2011 m. gegužės 4 d. nutartis c. b. *pagal pareiškėjų V. V. ir R. V. prašymą*, Nr. 2A-398-112/2011;
- 113) Vilniaus apygardos teismo 2009 m. liepos 2 d. nutartis c. b. *pagal pareiškėjų G. G. ir G. G. prašymą*, Nr. 2A-678-464/ 2009;
- 114) Vilniaus apygardos teismo 2012 m. vasario 15 d. nutartis c. b. *A. R. v. A. R.*, Nr. 2A-1670-340/2012;

- 115) Vilniaus apygardos teismo 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis c. b. *R. Ž. v D. B.*, Nr. 2A-1256-516/2011;
- 116) Vilniaus apygardos teismo 2011 m. spalio 5 d. nutartis c. b. *L. L. v J. L.*, Nr. 2A-1381-464/2011;
- 117) Vilniaus apygardos teismo 2007 m. gegužės 14 d. nutartis c. b. *N. Š. v. E. K.*, Nr. 2-1977-431/2007;
- 118) Vilniaus apygardos teismo 2007 m. gruodžio 5 d. nutartis c. b. *pagal BUAB „Vinela“ pareiškimą*, Nr. L2-2835-178/2007;
- 119) Kauno apygardos teismo 2010 m. gegužės 13 d. nutartis c. b. *pagal BUAB „Retrus“ administratoriaus prašymą*, Nr. B2-863-510/2010;
- 120) Kauno apygardos teismo 2011 m. kovo 10 d. nutartis c. b. *pagal BUAB „Osterodė“ administratoriaus prašymą*, Nr. B2-467-173/2011;
- 121) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. rugpjūčio 31 d. nutartis c. b. *AB DnB NORD bankas v. A. R.*, Nr. 2-6559-790/2011;
- 122) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. birželio 8 d. nutartis c. b. *pagal A. A. skundą*, Nr. 2-9351-599/2011;
- 123) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gegužės 5 d. nutartis c. b. *K. Č. v. V. Č.*, Nr. N2-5738-127/2011;
- 124) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. sausio 3 d. nutartis c. b. *UAB „Vilniaus energija“ v. Vilniaus miesto savivaldybė*, Nr. 2-293-727/2011;
- 125) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. balandžio 13 d. nutartis c. b. *UAB „Corpus A“ v. E. M.*, Nr. 2-444-465/2011;
- 126) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. kovo 28 d. nutartis c. b. *AB „LESTO“ v. G. S.*, Nr. 2-7676-465/2011;
- 127) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gegužės 3 d. nutartis c. b. *UAB „G4S“ v. D. M.*, Nr. 2-9908-465/2011;
- 128) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. liepos 26 d. nutartis c. b. *UAB „Fabeta“ v. G. A.*, Nr. 2-11264-864/2011;
- 129) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. birželio 16 d. nutartis c. b. *UAB „Vilniaus energija“ v. T. P. ir A. Š.*, Nr. 2-11323-728/2011;
- 130) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. rugpjūčio 30 d. nutartis c. b. *AB „Lietuvos radijo ir televizijos centras“ v. Š. B.*, Nr. 2-14473-864/2011;

- 131) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. rugpjūčio 2 d. nutartis c. b. *pagal antstolio Vitalio Milevičiaus pareiškimą*, Nr. 2-12648-734/2011;
- 132) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. liepos 20 d. nutartis c. b. *R. K. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija*, Nr. 2-13573-864/2011;
- 133) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 29 d. nutartis c. b. *UAB „Nekilnojamojo turto valdymas“ v. UAB „Topiasystems“*, Nr. 2-13517-864/2011;
- 134) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 19 d. nutartis c. b. *V. S. v. UAB „Fortūna Travel“ ir „EVP International“*, UAB, Nr. 2-17636-790/2011;
- 135) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. liepos 19 d. nutartis c. b. *I. S. v. D. S.*, Nr. 2-328-55/2011;
- 136) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gegužės 11 d. nutartis c. b. *L. S. ir D. S. v. UAB „Amber Promotions“*, Nr. 2-7907-235/2011;
- 137) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. spalio 25 d. nutartyje c. b. *pagal pareiškėjo D. B. pareiškimą*, Nr. 2-15126-465/2011;
- 138) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. vasario 8 d. nutartyje c. b. *RUAB „Agro Market“ v. O. V.*, Nr. 2-120-129-2011;
- 139) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 30 d. nutartis c. b. *UAB „Nekilnojamojo turto valdymas“ v. UAB „Norfos mažmena“*, Nr. 2-12437-734/2011;
- 140) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. vasario 24 d. nutartis c. b. *V. R. v. UAB „Danclean“*, Nr. 2-498-101/2011;
- 141) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. rugsėjo 22 d. nutartis c. b. *AAS „Gjensidige Baltic“ v. D. A.*, Nr. 2-15584-728/2011;
- 142) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. rugsėjo 26 d. nutartis c. b. *„BTA Insurance Company“ v. E. K.*, Nr. 2-16360-728/2011;
- 143) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. birželio 16 d. nutartis c. b. *UAB „Vilniaus energija“ v. T. P. ir A. Š.*, Nr. 2-11323-728/2011;
- 144) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. kovo 8 d. nutartis c. b. *UAB DK „PZU Lietuva“ v. T. T.*, Nr. 2-486-790/2011;
- 145) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. gegužės 19 d. nutartis c. b. *AB DnB NORD bankas v. E. P.*, Nr. 2-9656-803/2011;
- 146) Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. vasario 10 d. nutartis c. b. *UAB „Maisto imperija“ v. UAB „Gastrotechnika“*, Nr. 2-5505-501/2011.

Lietuvos Aukščiausiojo teismo konsultacijos:

147) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. birželio 30 d. konsultacijoje „Dėl kai kurių Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso, Įmonių bankroto įstatymo bei Viešųjų pirkimų įstatymo normų taikymo“, Nr. A3–86.

Lietuvos Aukščiausiojo teismo teisėjų senato nutarimai:

148) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2001 m. gruodžio 31 d. nutarimas Nr. 33 „Dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose“.

Elektroniniai dokumentai:

149) Dr. AMBRASAITIENĖ, Goda; Dr. NORKUS, Rimvydas. *Atskirų civilinio proceso stadijų ir atskirų kategorijų civilinių bylų nagrinėjimo ypatumai: mokymo priemonė* [interaktyvus]. Vilnius: 2007 [žiūrėta 2011-12-04], p. 11. Prieiga per internetą: <http://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/katedros/civilinio_proceso_katedra/Methodines_priemones/Methodinepriem.pdf> [žiūrėta 2011-12-04];

150) Latvijos Respublikos civilinis kodeksas, RT I 1998, 43/45, 666 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-07]. Prieiga per internetą: <http://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumi/Civil_Procedure_Law.doc> [žiūrėta 2011-11-07];

151) Estijos Respublikos civilinis kodeksas, RT I 2005, 26, 197 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-06]. Prieiga per internetą: <<http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022>> [žiūrėta 2011-11-06].

Santrauka

Civilinės bylos nutraukimo instituto taikymas Lietuvos teismų praktikoje

Application of Civil Case Termination Institute in Lithuanian Court practice

Šiame darbe nagrinėjami vieni aktualiausių klausimų, susijusių su civilinės bylos nutraukimo instituto taikymo praktiniais aspektais Lietuvoje. Siekiant atskleisti civilinės bylos nutraukimo taikymo praktinių aspektų specifiką, pirmiausiai atkreipiamas dėmesys į teorinius šio instituto ypatumus: civilinės bylos nutraukimas išskiriamas iš kitų bylos baigimo nepriėmus teismo sprendimo būdų, atskleidžiamas santykis su pareiškimo palikimu nenagrinėto. Pabrėžiama ypatingai svarbi šio instituto taikymo juridinių padarinių reikšmė – bylos nutraukimas užkerta kelią iš naujo kreiptis dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu. Būtent tokios teisinės pasekmės lemia šio instituto taikymo praktikoje svarbą. Kiekvienas bylos nutraukimo pagrindas analizuojamas atskirai, atitinkamu atveju susiklosčiusios teisinės situacijos kontekste, didelį dėmesį skiriant teismo formuojamai pozicijai taikant konkretų bylos nutraukimo pagrindą. Taip pat nagrinėjamos skirtingos teismo pozicijos bylose, kurių faktinės aplinkybės sutampa. Galiausiai bylos nutraukimo pagrindumas vertinamas atsižvelgiant į konkretaus bylos nutraukimo pagrindo taikymo sąlygas bei pasekmes. Darbas apibendrinamas išvadomis, kurios turėtų padėti suprasti specifinius bylos nutraukimo atvejus ir išvengti šalims nepagrįsto bylos nutraukimo.

Summary

Application of Civil Case Termination Institute in Lithuanian Court practice

The most actual aspects are examined of application of civil case termination institute in Lithuania in this work. Firstly, the attention is paid to theoretic peculiarities of this institute for the purpose to reveal particularity of application of civil case termination in practice: civil case termination is distinguished between other ways of civil case closings without court decision and the relation is revealed between this institute and claim which is left unheard. The importance of legal consequences of the application of this institute is emphasized in the work – the same litigants are not allowed to appeal to the court with the same claim. Because of these consequences the application of civil case termination institute is significant in practice too. Each basis of civil case termination is analyzed separately in specific legal circumstances and the attention is paid to the court position. Different court positions in the cases with the same legal circumstances are analyzed too. Eventually, the legitimacy of civil case termination is judged on specification and consequences of each basis civil case termination. The work is summarized with findings, which should help the parties to understand peculiar cases of civil case termination and avoid unjustified case termination.